

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย

การส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองและมีรายได้น้อย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ:

การศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)

Tourism promotion in small and low-income provinces to reduce income inequality: A case study on a provincial cluster in lower-northeastern Thailand (Yasothon, Sisaket, and Amnat Charoen – YSA)

โดย

ศาสตราจารย์ ดร. ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ และคณะ

มิถุนายน 2562

เลขที่สัญญา RDG61T0033

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย

การส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองและมีรายได้น้อย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ:

การศึกษาในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)

Tourism promotion in small and low-income provinces to reduces income

inequality: A case study on a provincial cluster in lower-northeastern

Thailand (Yasothon, Sisaket, and Amnat Charoen – YSA

คณะผู้วิจัย

สังกัด

1. ศาสตราจารย์ ดร. ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ	วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร. พิริยะ ผลพิรุฬห์	ศูนย์ศึกษาพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ดร. ณัฐฐ์ ภูริพัฒน์ศิริ	นักวิจัยประจำโครงการ
5. อาจารย์อัศรินทร์ ขวัญอยู่	คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ฝ่ายวิจัยมุ่งเป้า

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกสว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

แผนงานวิจัยการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองและมีรายได้น้อย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ: การศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในโอกาสนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำหรับโอกาสและความอนุเคราะห์ด้านงบประมาณสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ซึ่งจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาองค์ความรู้ในการจัดทำนโยบายท่องเที่ยวเมืองรองของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา นอกจากนี้ทางคณะผู้วิจัยยังรู้สึกซาบซึ้งในการดูแลของผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภาวดี โพธิยะราช ผู้อำนวยการฝ่ายการวิจัยมุ่งเป้า สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ต่อทีมวิจัย ที่ให้ทั้งการสนับสนุน ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ และกำลังใจในการทำงานจนทำให้งานวิจัยชิ้นนี้บรรลุผลตามเป้าหมายในการดำเนินงานเป็นอย่างดี

ในส่วนของคุณข้อมูลในพื้นที่ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ให้ความช่วยเหลือและข้อเสนอแนะเป็นอย่างดีจากหน่วยงานราชการทุกภาคส่วนในจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ ตั้งแต่ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บริหารจังหวัด ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ผู้แทนภาคเอกชนประจำจังหวัด รวมทั้งผู้แทนจากภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องภายในจังหวัด เช่น วัฒนธรรมจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด ตำรวจภูธรจังหวัด ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้แทนองค์กรเอกชน และชุมชนที่เกี่ยวข้อง ขอขอบพระคุณสำหรับการอนุเคราะห์ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด ตลอดจนขอขอบพระคุณผู้บริหารจังหวัดและผู้ปฏิบัติงานทุกระดับในสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด รวมถึงภาคส่วนอื่น ๆ ภายในจังหวัดสำหรับการอำนวยความสะดวกแก่คณะผู้วิจัยในระหว่างปฏิบัติการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล

โอกาสนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ช่วยวิจัย อาจารย์อัครนัย ขวัญอยู่ นางสาวผกามาศ เสียงชนะฤกษ์ และนายกันตภณ เลอธนกุล สำหรับให้ความช่วยเหลือในรายละเอียดต่าง ๆ ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลอันส่งผลให้คณะผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยจนกระทั่งแล้วเสร็จได้อย่างราบรื่น

สุดท้ายนี้คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการศึกษาจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการวางแผนพัฒนาจังหวัดรองและมีรายได้น้อยในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) ในด้านอื่น ๆ ต่อไป รวมทั้งจะเป็นประโยชน์ในด้านการเป็นต้นแบบการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองในเชิงพื้นที่ของจังหวัดเมืองรองอื่นๆ ต่อไป

บทสรุปผู้บริหาร

1. เป็นมาและความสำคัญ

สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำจากการพัฒนาของจังหวัดรองในไทยพบว่า มีจังหวัดที่มีร้อยละของคนจนสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศเป็นจำนวนมากซึ่งจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ ที่โครงการวิจัยนี้ให้ความสนใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ เป็นกลุ่มจังหวัดในนิยามของกระทรวงมหาดไทยในเขตพื้นที่อีสานใต้มีค่าเริ่มต้นของร้อยละคนจนในปี 2543 สูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศกว่าร้อยละ 50 และในปี 2558 ขณะที่ในภาพรวมของประเทศร้อยละของคนจนลดลงอย่างมากเป็นร้อยละ 7.21 จังหวัดยโสธรและอำนาจเจริญยังคงมีร้อยละของคนจนมากเป็นสองถึงสามเท่าของค่าเฉลี่ยประเทศ และยังคงมีสัดส่วนคนจนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 10.30) อย่างมาก โดยจังหวัดศรีสะเกษมีร้อยละคนจนสูงมาโดยตลอดยกเว้นในปี 2558 แสดงถึงความเหลื่อมล้ำของระดับรายได้จากการพัฒนาทั้งในระดับประเทศและในระดับภูมิภาคโดยตัวชี้วัดด้านมาตรฐานการเดินทางและการท่องเที่ยวยังเป็นจุดอ่อนสำคัญของประเทศไทย และความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมของภาคธุรกิจ โดยการท่องเที่ยวไทยมีปัญหาสะสมมาอย่างยาวนานที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว และหากประเทศไทยยังจำเป็นต้องอาศัยรายได้จากการท่องเที่ยวเพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจหลักให้กับประเทศอย่างยั่งยืน จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาลำนี้อย่างเร่งด่วน

ทั้งนี้ ประเทศไทยมีจังหวัดขนาดเล็กที่มีลักษณะดังกล่าวจำนวนไม่น้อยที่ต้องการการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบที่เหมาะสมกับปัจจัยและโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวที่อาจมีศักยภาพเพียงพอที่จะยกระดับเป็นจังหวัดท่องเที่ยวในมุมมองของการท่องเที่ยวใหม่ที่สามารถทำให้เกิดการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่คนในพื้นที่อันเป็นการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำของจังหวัดรองเหล่านั้นได้

2. วัตถุประสงค์

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักของแผนงานวิจัยจึงต้องการศึกษาและวิเคราะห์กรณีศึกษาของกลุ่มจังหวัดรองเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว และเพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ จากการพัฒนาทางการท่องเที่ยวรวมถึงเพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองอื่น ๆ ของประเทศต่อไป โดยแผนงานวิจัยมุ่งเน้นวิเคราะห์กรณีศึกษาของกลุ่มจังหวัดรองในการหาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำเพื่อการสร้างความเจริญเติบโตในกลุ่มจังหวัดรอง มีขอบเขตและกรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย ซึ่งจะศึกษาการเชื่อมโยงปัจจัยทางด้านอุปทานของสามจังหวัดรองที่มีลักษณะที่เป็นกรณีตัวอย่างของจังหวัดที่มีความยากจน เป็นจังหวัดที่ติดกับจังหวัดใหญ่ และมีระดับความยากจนสูง

3. วิธีการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัยศึกษาและวิเคราะห์กรณีศึกษาของกลุ่มจังหวัดรองเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว และศึกษาแนวทางการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำจากการพัฒนาทางการท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองอื่น ๆ ของประเทศ โดยแบ่งเป็นโครงการย่อยที่ 1 และโครงการย่อยที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้

โครงการย่อยที่ 1 การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของสามจังหวัดรองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มสามจังหวัดรอง: กรณีศึกษาภาคกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)

โครงการย่อยที่ 2 การวิเคราะห์ช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้จากอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวในกลุ่มสามจังหวัดรอง (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการวิจัยโครงการย่อยที่ 1

4.1.1 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่

การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของสามจังหวัดรองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มสามจังหวัดรอง: กรณีศึกษาภาคกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีผลต่ออุปทานการท่องเที่ยวของจังหวัดท่องเที่ยวพบว่า ทุกจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 มีสัดส่วนของประชากรวัยแรงงานที่ต่ำกว่าสัดส่วนในระดับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดอำนาจเจริญเป็นจังหวัดที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นภายในกลุ่มจังหวัด ในขณะที่ ผู้มีงานทำในจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม การป่าไม้ การประมง อย่างไรก็ตามการผลิตในภาคเกษตรกรรม การป่าไม้ การประมงไม่ใช่ที่มาของรายได้หลัก

ด้านของการศึกษาปัจจัยด้านทรัพยากรในพื้นที่ พบว่า จังหวัดยโสธรมีแหล่งท่องเที่ยวฯ ที่ได้รับการยืนยันสถานะจำนวน 90 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดศรีสะเกษ มีแหล่งท่องเที่ยวฯ ที่ได้รับการยืนยันสถานะจำนวนทั้งสิ้น 127 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และจังหวัดอำนาจเจริญ มีแหล่งท่องเที่ยวฯ ที่ได้รับการยืนยันสถานะจำนวนทั้งสิ้น 105 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงธรรมชาติ

4.1.2 โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก

การศึกษาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า การเชื่อมโยงที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทั้งทางหลวงแผ่นดิน ทางราง ยังมีน้อยและไม่ครอบคลุม นอกจากนี้ สนามบินพาณิชย์มีเชื่อมโยงกับกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ได้แก่ ท่าอากาศยานนานาชาติอุบลราชธานี ท่าอากาศยานร้อยเอ็ด และท่าอากาศยานบุรีรัมย์ ค่อนข้างไกลอีกทั้งยังไม่มี การพบการเชื่อมโยงทางน้ำในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 สำหรับการเชื่อมโยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต พบว่า แผนโครงการทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง หมายเลข 62 และแผนการพัฒนารถไฟรางคู่ มีกำหนดการเริ่มต้นก่อสร้างในช่วงระยะ 5-10 ปีข้างหน้า ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ค่อนข้างนาน อีกทั้งยังเป็นแผนการพัฒนาเส้นทางที่ผ่านเฉพาะจังหวัดศรีสะเกษ และอุบลราชธานี นอกจากนี้ การศึกษาพบว่า การเชื่อมโยงที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและระบบขนส่ง ที่รวบรวมจากทัศนคติและความคิดเห็นของจากบุคคล/หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งนี้ล้วนเป็นการเชื่อมโยงที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีศักยภาพสำหรับการขนส่งเพิ่มมากขึ้น

การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นการศึกษาเฉพาะโรงแรมและภัตตาคาร พบว่า จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีจำนวนโรงแรม/ที่พักมากที่สุดในบรรดา 3 จังหวัด ในขณะที่จังหวัดอำนาจเจริญเป็นจังหวัดที่มีจำนวนโรงแรม/ที่พัก และภัตตาคาร/ร้านอาหารน้อยที่สุด ในขณะที่จังหวัดยโสธรมีจำนวนภัตตาคาร/ร้านอาหารมากที่สุด

4.2 ผลการวิจัยโครงการย่อยที่ 2

การวิเคราะห์เชิงพื้นที่ในการหาช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้ในการส่งเสริมและจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ นำไปสู่การกำหนดแนวทางการเพิ่มรายได้และลดความเหลื่อมล้ำในกลุ่มจังหวัดรองโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อน

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis

ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในจังหวัดและสภาพการณ์ภายนอกที่เน้นการวิเคราะห์โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีได้ภายในจังหวัด หรือเกิดขึ้นจากนโยบายของส่วนกลางที่อาจส่งผลบวกหรือผลลบต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดรองในการศึกษา มีผลดังนี้

จังหวัดยโสธร มีจุดแข็งคือ การเป็นพื้นที่เกษตรอินทรีย์ที่ทำการเกษตรตามหลักธรรมชาติที่ไม่มีสารพิษตกค้าง รวมไปถึงมีเทคโนโลยีทางการเกษตรที่ได้รับการปรับปรุงพัฒนาที่ดีขึ้นและปลูกพืชได้หลากหลาย รวมไปถึงสินค้า OTOP ที่มีชื่อเสียงรวมถึง สภาพสังคมมีบรรยากาศ “วัฒนธรรมพอเพียง” และ “ความสุข” เป็นเมืองสงบ น่าอยู่ และปลอดภัย มีปราชญ์ชาวบ้านและผู้ที่มีภูมิปัญญาชาวบ้านอยู่หลากหลาย

และครอบคลุม พร้อมทั้ง สถานที่ท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมหลากหลายและเป็นอัตลักษณ์ สำหรับจุดอ่อน คือ การลงทุนจากภาคเอกชนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานของคนวัยหนุ่มสาวไปยังจังหวัดอื่น อีกทั้งจังหวัดไม่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนและมีทำเลที่ตั้งใกล้กับจังหวัดอุบลราชธานีซึ่งเป็นจังหวัดที่มีความได้เปรียบในเชิงโครงสร้างมากกว่า การประสบปัญหาในด้านการบริหารจัดการและปัญหาในระดับยุทธศาสตร์ของจังหวัดที่ขาดความต่อเนื่อง นอกจากนี้ จังหวัดมีสภาพภูมิอากาศร้อนและแห้งแล้ง คนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้มองว่าจังหวัดของตนเป็นเมืองท่องเที่ยว และขาดความตระหนักรู้ในเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่อาศัยชุมชนเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธรยังไม่มีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้ถูกประชาสัมพันธ์ในสื่อกระแสหลักอย่างกว้างขวาง การขาดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ และการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับเส้นทางการคมนาคมไม่เชื่อมโยงกับจังหวัดรอบข้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จังหวัดยโสธรไม่มีแผนปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัด และหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

อย่างไรก็ตามโอกาสของการท่องเที่ยวจังหวัดยโสธร คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานยกระดับสนามบินเลิงนกทาให้เป็นสนามบินเชิงพาณิชย์ เส้นทางรถไฟรางคู่เส้นทางใหม่ วารินชำราบ - อำนาจเจริญ - เลิงนกทา การพัฒนาขนาดเส้นทางการจราจรจากถนน 2 เลน เป็น ถนน 4 เลน การพัฒนาเส้นทางขนส่ง EWEC-EEC จากจังหวัดมุกดาหารเชื่อมโยงไปถึงท่าเรือแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี รวมไปถึงแนวโน้มที่จะสร้างคลังสินค้าที่อำเภอเลิงนกทาจังหวัดยโสธร นอกจากนี้ ยังมีนโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง ในปี 2561 และเป้าหมายประเทศไทยในการเป็น “ครัวของโลก (Thai Kitchen to the World)” เพื่อผลักดันให้สินค้าเกษตรมีมูลค่าเพิ่มในรูปแบบต่าง ๆ รวมไปถึงการที่จังหวัดอุบลราชธานีมีโอกาสได้เป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ในปี 2025 (พ.ศ. 2568) สำหรับอุปสรรคด้านการท่องเที่ยว คือ การที่เมืองรองที่อยู่ใกล้เคียงกับจังหวัดยโสธรมีการเจริญเติบโตที่มีศักยภาพมากกว่าจังหวัดยโสธร และ จังหวัดรองที่อยู่ใกล้เคียงจังหวัดยโสธรมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างไปจากจังหวัดยโสธร ทั้งนี้ ผู้บริหารระดับประเทศเห็นความสำคัญของจังหวัดรองในเชิงท่องเที่ยวเฉพาะลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) และภาพลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในภูมิภาคอื่นและจังหวัดอื่นในภูมิภาคเดียวกันมีความโดดเด่นมากกว่า

จังหวัดศรีสะเกษ มีจุดแข็งด้านการท่องเที่ยวคือ เป็นจังหวัดที่แม่น้ำมูลไหลผ่าน โดยจัดเป็นจังหวัดท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขง และมีพื้นที่ติดชายแดนกัมพูชา สามารถเดินทางผ่านเข้า-ออก ประเทศไทย-กัมพูชาทางด่านชายแดนถาวรช่องสะงำ รวมทั้งมีวัฒนธรรมสี่เผ่าที่มีอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของวิถีชีวิต นอกจากนี้ ยังเป็นจังหวัดที่มีความโดดเด่นทางด้านอารยธรรมขอมโบราณ รวมไปถึงการมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและมีชื่อเสียงระดับชาติและระดับนานาชาติ และเป็นจุดเริ่มต้นการท่องเที่ยวอารย

ธรรมชอมโบราณ เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวประเภทปราสาทขอมสู่จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์ มีชุมชนต้นแบบที่มีความต้องการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนที่เข้มแข็ง รวมไปถึงการมีประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ตลอดจนการมุ่งเน้นพัฒนาวิถีชีวิตด้านเกษตรกรรมที่โดดเด่นและเป็นการเกษตรที่ปลอดภัย การทำเกษตรอินทรีย์ นอกจากนี้ จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดกีฬา (Sport City) นำร่องต้นแบบเมืองกีฬาของประเทศ จังหวัดหนึ่งใน 6 จังหวัดศรีสะเกษ รวมทั้งมีเส้นทางเชื่อมโยงสาธารณะในระบบรางพาดผ่าน คือ ทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมทางบ้านภาชี – อุบลราชธานี อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดศรีสะเกษ คือ ระดับการลงทุนจากภาคเอกชนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และมีการย้ายถิ่นฐานของคนวัยหนุ่มสาวไปยังจังหวัดอื่นที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากกว่า การขาดระบบชลประทานที่มีประสิทธิภาพไม่สามารถการันตีว่าเกษตรกรจะได้รับการจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตรอย่างเพียงพอ ปัญหาด้านการให้บริการระบบไฟฟ้าและระบบประปาที่ในจังหวัดยังมีปัญหา เกิดความไม่ต่อเนื่องของนโยบายต่าง ๆ ในการพัฒนาจังหวัด ตลอดจนคนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้มองว่าจังหวัดของตนเป็นเมืองท่องเที่ยว และขาดความตระหนักรู้ในเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่อาศัยชุมชนเป็นศูนย์กลาง แหล่งท่องเที่ยวเกือบทั้งหมดอยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ และมีลักษณะเป็นสถานที่ปิด แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งอยู่ห่างไกลกันค่อนข้างมาก ในขณะที่ การให้บริการระบบขนส่งมวลชนสาธารณะของจังหวัดยังไม่มีคุณภาพ

ด้านโอกาสของการท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เส้นทางเชื่อมโยงสาธารณะในระบบรางพาดผ่าน มีแผนก่อสร้างรถไฟรางคู่เชื่อมโยงไปจังหวัดอุบลราชธานี โครงการพัฒนาเส้นทางรถไฟรางคู่ และโครงการพัฒนาทางหลวงแผ่นดินระหว่างเมืองสาย M4 และด้วยลักษณะทางวัฒนธรรมที่มีความใกล้เคียงกันของจังหวัดศรีสะเกษกับจังหวัดใกล้เคียงกัน คือ อารยธรรมขอมที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับเส้นทางท่องเที่ยวของกัมพูชา (นครวัด - นครธม) นอกจากนี้ ยังมีนโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง ในปี 2561 และเป้าหมายประเทศไทยในการเป็น “ครัวของโลก (Thai Kitchen to the World)” สอดคล้องกับจังหวัดศรีสะเกษ ได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอนาคต นอกจากนี้ จังหวัดอุบลราชธานีมีโอกาสได้เป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ในปี 2025 (พ.ศ. 2568) ประกอบกับจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีเทศกาลท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Moto GP) อย่างไรก็ตาม อุปสรรคที่มีต่อการท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ คือ เมืองรองที่อยู่ใกล้เคียงกับจังหวัดศรีสะเกษมีการเจริญเติบโตที่มีศักยภาพมากกว่าจังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดรองที่อยู่ใกล้เคียงจังหวัดศรีสะเกษมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างจากจังหวัดศรีสะเกษ นอกจากนี้ ผู้บริหารระดับประเทศเห็นความสำคัญของจังหวัดรองในเชิงท่องเที่ยวเฉพาะลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมไปถึงภาพลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในภูมิภาคอื่นและจังหวัดอื่นในภูมิภาคเดียวกันมีความโดดเด่นมากกว่า

จังหวัดอำนาจเจริญ มีจุดแข็งด้านการท่องเที่ยว คือ การมีพื้นที่ติดแม่น้ำโขงและชายแดนไทย-ลาว ซึ่งเป็นจุดผ่อนปรนโดยเป็นจุดเชื่อมต่อพื้นที่ของไทย ที่บ้านยักษ์คุ อำเภอดอนจาน รวมไปถึงการมีบรรยากาศ “วัฒนธรรมพอเพียง” และ “ความสุข เป็นเมืองสงบน่าอยู่ ปลอดภัย มุ่งเน้นที่เป็นดินแดนธรรมเกษตร มีการปลูกข้าวหอมมะลิละวันอ้อมข้าวที่หอมเป็นเอกลักษณ์ รวมไปถึงการจัดตั้ง “สมาพันธ์เกษตรอินทรีย์จังหวัดอำนาจเจริญ” และการมีภาคประชาชนเข้มแข็งที่มีส่วนร่วม มี “ธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญ” และสภากลางจังหวัด อีกทั้งยังเป็น “เมืองสมุนไพร” มีการสืบทอดตำรายาสมุนไพรจากคัมภีร์โบราณที่ค้นพบในจังหวัดอำนาจเจริญ การมีสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงโดยที่ชาวอำนาจเจริญในแต่ละชุมชนต่างมีวัฒนธรรมการทอผ้า ทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้ายที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง การมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่โดดเด่น รวมทั้งมีเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ตลอดจนถึงบ้านยักษ์คุ ที่อำเภอดอนจาน และหมู่บ้านวัฒนธรรมหมอลำที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ คือ หมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านปลาข้าว ตลอดจนถึงนโยบายของจังหวัดอำนาจเจริญในการส่งเสริมด้านกีฬา อย่างไรก็ตามจังหวัดอำนาจเจริญมีจุดอ่อนด้านการท่องเที่ยว คือ ขาดแคลนแรงงานวัยหนุ่มสาว ปัญหาประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากรน้ำให้แก่เกษตรกร รวมไปถึงภูมิอากาศร้อนและแห้งแล้ง การขาดในเรื่องการประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะทัศนคติของคนในจังหวัดยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาให้จังหวัดอำนาจเจริญเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว โดยคนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้มองว่าจังหวัดของตนเป็นเมืองท่องเที่ยว และขาดความตระหนักรู้ในเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่อาศัยชุมชนเป็นศูนย์กลาง แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องคุณภาพของห้องน้ำและร้านอาหารบริเวณเส้นทางสายรอง และเส้นทางสู่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่าง ๆ ในจังหวัดยังมีปัญหาในเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ แผนปฏิบัติงานที่ไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัด และหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

สำหรับโอกาสที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดอำนาจเจริญ คือ การยกระดับสนามบินเลิงนกทา เป็นสนามบินเชิงพาณิชย์จะส่งผลดีต่อจังหวัดอำนาจเจริญ รวมไปถึง เส้นทางรถไฟรางคู่เส้นทางใหม่ วารินชำราบ - อำนาจเจริญ - เลิงนกทา เชื่อมต่อไปยังทางรถไฟรางคู่สายใหม่ที่จังหวัดมุกดาหาร โดยผ่านจังหวัดอำนาจเจริญเป็นการเพิ่มความสะดวกในการเดินทางไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดอำนาจเจริญได้ง่ายขึ้น และพัฒนาขนาดเส้นทางการจราจรจากถนน 2 เลน เป็น ถนน 4 เลน ตลอดจนแนวโน้มการพัฒนาเส้นทางขนส่ง EWEC-EEC จากจังหวัดมุกดาหารเชื่อมโยงไปถึงท่าเรือแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี การพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงสู่ สปป.ลาว มีจำนวน 2 เส้นทาง ดังนี้ (1) อำนาจเจริญ – สะหวันนะเขต ข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 ผ่านจังหวัด และ (2) อำนาจเจริญ – สาละวัน ข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 6 นอกจากนี้ ยัง นโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง ในปี 2561 รวมทั้งเป้าหมายประเทศไทยในการเป็น “ครัวของโลก” เพื่อผลักดันให้สินค้าเกษตรมีมูลค่าเพิ่มในรูปแบบต่าง ๆ และการที่จังหวัดอุบลราชธานีมีโอกาสได้เป็นเจ้าภาพการ

แข่งกีฬาซีเกมส์ในปี 2025 (พ.ศ. 2568) อุปสรรคด้านการท่องเที่ยวจังหวัดอำนาจเจริญ คือ จังหวัดรองที่อยู่ใกล้เคียงกับจังหวัดอำนาจเจริญมีการเจริญเติบโตที่มีศักยภาพมากกว่าจังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดรองที่อยู่ใกล้เคียงจังหวัดอำนาจเจริญมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างไปจากจังหวัดอำนาจเจริญ นอกจากนี้ ผู้บริหารระดับประเทศเห็นความสำคัญของจังหวัดรองในเชิงท่องเที่ยวเฉพาะลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) รวมไปถึงภาพลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในภูมิภาคอื่นและจังหวัดอื่นในภูมิภาคเดียวกันมีความโดดเด่นมากกว่า

4.2.2 ผลการวิเคราะห์ความสามารถด้านการแข่งขัน (Competitiveness Analysis)

สำหรับ ผลการวิเคราะห์ความสามารถด้านการแข่งขัน (Competitiveness Analysis) พบว่าจังหวัดยโสธรมีข้อได้เปรียบในการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ โดยเป็นต้นแบบ “ยโสธรโมเดล” ที่ถูกระบุอยู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564 แต่กลับพบว่า สินค้าโดยชุมชน หรือ OTOP แม้มีความหลากหลาย แต่โดยรวมไม่มีความแตกต่างกับสินค้าจากจังหวัดใกล้เคียง

สำหรับจังหวัดศรีสะเกษ มีข้อได้เปรียบด้วยการเป็นจังหวัดนำร่องต้นแบบเมืองกีฬาของประเทศ ตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยมุ่งเน้นกีฬาประเภทแข่งเรือพาย วิ่งมาราธอน รวมไปถึงการจัดการกีฬาระดับชาติและระดับนานาชาติ นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและมีชื่อเสียงระดับชาติและระดับนานาชาติที่มีเรื่องราวที่มีคุณค่าของพื้นที่ อีกทั้งยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสวยงามและอุดมสมบูรณ์ และยังเป็นจุดเริ่มต้นการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมโบราณ พร้อมทั้งชุมชนเข้มแข็งและมีตลาดวัฒนธรรมที่โดดเด่นและสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน อย่างไรก็ตาม ชาติพันธุ์ดั้งเดิมของศรีสะเกษ ประกอบด้วย ลาว เขมร เยอ กูย(ส่วย) มีวิถีชีวิตที่ได้ผสมผสานกับวิถีชีวิตของชาวไทยที่อาศัยอยู่พื้นที่ใกล้เคียง ในขณะที่ชาติพันธุ์ในพื้นที่สูงยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอย่างเข้มข้นชัดเจน ในขณะที่อาหารที่ขึ้นชื่อของจังหวัดศรีสะเกษ (ไก่ย่างไม้มะดัน) ไม่ได้มีวางขายอย่างแพร่หลายเมื่อเทียบกับสินค้าเด่นในจังหวัดอื่น ๆ

จังหวัดอำนาจเจริญมี “วัฒนธรรมพอเพียง” และ “ความสุข” สะท้อนวิถีชีวิตของชาวจังหวัดอำนาจเจริญที่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้จังหวัดอำนาจเจริญเป็นเมืองสงบน่าอยู่ปลอดภัย รวมทั้งการมีภาคประชาชนเข้มแข็งที่มีส่วนร่วม ตลอดจน การเป็น “เมืองสมุนไพร” โดยเฉพาะการค้นพบตำรายาสมุนไพรจากคัมภีร์โบราณ และความได้เปรียบในด้านการผลักดันการเป็นมิกซ์กีฬาเจ็ดสกีให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ประกอบกับการมีนักกีฬาเจ็ดสกีเยาวชนทีมชาติภายในจังหวัด อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนปรนที่บ้านยักษ์ อำเภอนามน เป็นจุดผ่านแดนโดยอาศัยเรือข้ามฟากแม่น้ำโขงเป็นหลักซึ่งไม่สะดวกเมื่อเทียบกับการผ่านแดนด้วยรถยนต์หรือเดินเท้า นอกจากนี้ แม้ว่าจังหวัดอำนาจเจริญมุ่งเน้นที่เป็นดินแดนธรรมเกษตร ส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ และพัฒนาด้านการเกษตรที่ดีขึ้น โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ แต่ทั้งนี้ ตาม

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564 ได้ระบุต้นแบบ “ยโสธร โมเดล แสดงให้เห็นว่าจังหวัดยโสธรมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ได้ชัดเจนกว่าจังหวัดอำนาจเจริญ แม้ว่าจังหวัดอำนาจเจริญได้ผลักดันให้จังหวัดอำนาจเจริญเป็นเมืองจักรยาน แต่กลับพบว่าชาวอำนาจเจริญไม่ได้ให้ความสนใจในการใช้จักรยานเป็นพาหนะเท่าไรนัก

สำหรับข้อสังเกตที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะด้านการแข่งขันของทั้ง 2 จังหวัดรอง พบว่า นโยบาย/โครงการบางอย่างที่จังหวัดได้ชูเป็นจุดเด่นหรือจุดแข็งของจังหวัด เป็นนโยบายที่รับมอบมาดำเนินการจากส่วนกลาง เช่น นโยบายคนกล้าคืนถิ่น, โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี, เกษตรนาแปลงใหญ่ เป็นต้น ซึ่งหมายความว่าในชุมชนอื่น ๆ ทั่วประเทศได้ดำเนินตามนโยบาย/โครงการด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ แม้ว่าทั้ง 3 จังหวัดรองมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่า สวยงาม แต่ล้วนแล้วยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวที่อื่น ๆ และยังไม่มีการประชาสัมพันธ์ที่มีความหลากหลาย ทั้งนี้ สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่ง หรือประเพณีบางประเพณี อาจไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้หลากหลาย

4.2.3 ผลการวิเคราะห์ Gap Analysis

ผลการวิเคราะห์ Gap Analysis ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ช่องว่างที่เกิดขึ้นในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายโดยพิจารณาช่องว่างที่เกิดขึ้นนั้น โดยวิเคราะห์จากแผนพัฒนาจังหวัดของจังหวัดรองทั้ง 3 จังหวัด ที่มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยภาพรวมพบว่า จังหวัดยโสธรยังประสบปัญหาด้านรายได้ทั้งจากได้รายได้จากการท่องเที่ยวและมูลค่าผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ของจังหวัดยโสธรที่มีแนวโน้มที่จะไม่บรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัดที่ตั้งไว้ โดยมีข้อสังเกตว่าจังหวัดให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดนี้เป็นลำดับรอง รวมไปถึงการไม่มีนโยบายพัฒนาและส่งเสริมสินค้า OTOP ที่เป็นรูปธรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายของรายได้จากการจำหน่ายสินค้า ในขณะที่ จังหวัดศรีสะเกษมีโอกาสบรรลุเป้าหมายด้านรายได้จากการขายสินค้า OTOP สูงมาก แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการตั้งเป้าหมายดังกล่าวอาจตั้งเป้าหมายที่ต่ำกว่าความเป็นจริง ทั้งนี้ การค้าขายแดนของจังหวัดอำนาจเจริญมีมูลค่าค่อนข้างน้อยและมีความแปรปรวนมากจึงไม่สามารถประเมินได้ ทั้งนี้สภาพความเป็นจริงไม่สอดคล้องกับการตั้งเป้าหมายมูลค่าการค้าขายแดน ในขณะที่ รายได้จากการสินค้า OTOP มีมูลค่าเพียงพอที่จะบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ ผลการดำเนินงานในเชิงจำนวนนักท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอที่จะบรรลุเป้าหมายเช่นเดียวกัน อาจแสดงถึงการดำเนินงานที่ยังไม่มีประสิทธิผล และสภาพความเป็นจริงไม่สอดคล้องกับเป้าหมาย นอกจากนี้ จังหวัดที่มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว 2 จังหวัด คือ จังหวัดยโสธรและจังหวัดอำนาจเจริญที่ผลการดำเนินการตามตัวชี้วัดอาจจะบ่งชี้ได้ว่ามีโอกาสบรรลุเป้าหมายได้น้อยมาก อีกทั้งเป้าหมายนั้นยังไม่มีข้อมูลชัดเจนในเชิงปริมาณ

แนวทางการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำจากการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การวางแผนนโยบายทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้เอื้อต่อการประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในด้านอุปสงค์และห่วงโซ่มูลค่าของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความสะดวกสบาย รวมทั้งพิจารณาจุดอ่อน และอุปสรรคของจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ภายใต้ความร่วมมือของหน่วยงานราชการ องค์กรบริหารท้องถิ่น เอกชน และภาคประชาคมในแต่ละจังหวัดในการส่งเสริมทรัพยากรการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้รูปแบบ “การท่องเที่ยวเพื่อแก้ไขปัญหายากจน” (pro-poor tourism: PPT) และ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (community based tourism: CBT) นอกจากนี้ การศึกษาในเชิงพื้นที่พบหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 รวมถึงหน่วยงานระดับจังหวัด (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) ไม่มีแผนยุทธศาสตร์เฉพาะที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว สะท้อนถึงความจริงที่ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีบูรณาการด้านการวางแผนงานและการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกันเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและเป็นสากล นอกจากนี้ โดยภาพรวมการศึกษาปัจจัยพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ ปัจจัยด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐานของแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกัน และแต่ละจังหวัดมีจุดเน้น/วิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดที่แตกต่างกัน ซึ่งชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า แผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ควรริเริ่มนั้นควรมีลักษณะเป็นแผนแยกรายจังหวัดเพื่อความเหมาะสมตามบริบทของแต่ละจังหวัด

5. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาที่กล่าวมาในข้างต้นทำให้สามารถนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับผู้บริหารการท่องเที่ยวใน 3 จังหวัดเป้าหมาย โดยเริ่มต้นจากการพิจารณายกระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้อยู่ในยุทธศาสตร์สำคัญของจังหวัดเพื่อการเพิ่มรายได้และลดความเหลื่อมล้ำของจังหวัดเมืองรอง โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีความโดดเด่นทางด้านการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ที่เป็นอาชีพหลักของคนในจังหวัด นอกจากนี้ ผู้บริหารควรพิจารณาใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนในการยกระดับรายได้และลดความเหลื่อมล้ำของคนในพื้นที่ผ่านการค้าและการลงทุนที่มีการวางแผนควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจทั้ง 3 จังหวัดควรเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จุดเด่นในด้านการเป็นเมืองเกษตร การมีวิถีวัฒนธรรมพื้นถิ่น และการเป็นเมืองสงบที่มีศักยภาพในการเชื่อมต่อจุดเด่นนี้กับประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจน ศึกษานำเสนอข้อมูลจุดเด่นของจังหวัดที่ได้ศึกษาในรายงานนี้ต่อช่องทางทางการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ในระดับประเทศและระดับจังหวัด จัดทำข้อมูลในรูปแบบที่เข้าถึงง่ายทั้งต่อชาวไทยในภูมิภาคเดียวกันและต่างภูมิภาค และชาวต่างชาติในรูปแบบที่เป็นภาษาอังกฤษ

จังหวัดควรพิจารณารูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวในทั้ง 3 จังหวัดว่าอาจจะมีโมเดลการพัฒนาในรูปแบบที่นอกเหนือจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) หรือ OTOP นวัตกรรม เนื่องจากความโดดเด่นของ

ผลิตภัณฑ์ อัตลักษณ์ และสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดมีลักษณะคล้ายกัน จะเกิดการแข่งขันกันเองและทำให้ความโดดเด่นลดลงได้ เน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ได้ตามมาตรฐานสากล เช่น ความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความสะอาดและความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว การบริการที่ประทับใจ และการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้งและตั้งเป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยว ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของ 3 จังหวัด ควรเน้นการประชาสัมพันธ์ที่แตกต่างของนักท่องเที่ยวในภูมิภาคเดียวกัน นักท่องเที่ยวชาวไทยต่างภูมิภาค นักท่องเที่ยวประเทศเพื่อนบ้าน และนักท่องเที่ยวต่างชาติ ตลอดจนจัดการบูรณาการในการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งหมดทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน เกี่ยวกับทิศทางการท่องเที่ยวของจังหวัด มาตรฐานการท่องเที่ยวสากล และวางแผนกำหนดภาระหน้าที่ ผลประโยชน์ และการเป็นเจ้าของร่วมกัน เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในระยะยาวรวมทั้ง พิจารณาจัดทำโครงการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนและการพัฒนาสินค้า

ในปัจจุบันงบประมาณด้านการท่องเที่ยวจัดอยู่ในลักษณะ ad hoc ไม่มียุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่ชัดเจน ควรพิจารณาวางแผนในการจัดการงบประมาณด้านการท่องเที่ยวที่ชัดเจน มีการแบ่งงบประมาณพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและงบประมาณด้านการดูแลสถานที่ท่องเที่ยวที่ชัดเจน มีการทำงานร่วมกับพัฒนาชุมชน กรมการท่องเที่ยว และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และวางแผนร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่เป็นผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวหลังจากมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัด ภาคประชาชนและภาคเอกชนในการดูแลและทะนุบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และจัดสรรงบประมาณของจังหวัดร่วมกับ ททท. ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน

จังหวัดอาจพิจารณารูปแบบ (model) ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในรูปของ Public-private partnership ส่งเสริมให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยอาจมีการพิจารณาให้สัมปทานด้านการพัฒนาและดูแลสถานที่ท่องเที่ยว รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ รวมไปถึงการจัดตั้งคณะกรรมการด้านการท่องเที่ยวประจำจังหวัด เนื่องจากการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน และควรมีการจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดอย่างเป็นรูปธรรม และควรมีแผนการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

ในส่วนของการเสนอแนะเชิงนโยบายระดับมหภาคสำหรับการบริหารการท่องเที่ยวจังหวัดรอง 3 จังหวัดเป้าหมายดังนี้

ผู้บริหารระดับประเทศควรปรับเปลี่ยนมุมมองของการท่องเที่ยวเมืองรองที่ไม่ควรเป็นลักษณะของ CBT และนวัตกรรมที่เท่านั้น ควรนำจุดเด่นของจังหวัดในแง่วัฒนธรรม และความได้เปรียบในเชิงสถานที่ตั้งและยุทธศาสตร์การแข่งขันในระดับประเทศเป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด รวมทั้ง

ศึกษาความต้องการ (demand) ของนักท่องเที่ยวจากคนในภูมิภาคเดียวกันและประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ การพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดรองอาจพิจารณาโมเดลทางเลือกในการพัฒนาที่หลากหลาย เช่น demand-driven (พัฒนาอุปสงค์) supply-driven (พัฒนาอุปทาน) หรือในลักษณะ value chain supplier (ห่วงโซ่อุปทาน) จังหวัดที่มีความเข้มแข็งด้านการเกษตรและมีศักยภาพในการเป็นเส้นทางผ่านของระบบเศรษฐกิจกับเพื่อนบ้าน อาจเน้นการเป็นจังหวัด value chain supplier (ห่วงโซ่อุปทาน) ที่เป็นตัวขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของประเทศ และยกระดับรายได้ของจังหวัดโดยการเป็นกลไกสำคัญในการท่องเที่ยวของประเทศผ่านห่วงโซ่อุปทานผู้บริหารการท่องเที่ยวควรพิจารณาหาทางออกในเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและความเป็นเจ้าของของแหล่งท่องเที่ยว สถานที่บางแห่งมีการจัดสรรงบประมาณการพัฒนาจากแหล่งหนึ่งและมีการดูแลจากอีกแหล่งหนึ่ง ควรมีการบูรณาการจัดการการท่องเที่ยวกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้ชัดเจนมากขึ้น รวมทั้งมีการวางแผนเพื่อจัดทำงบประมาณด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันเพื่อการจัดสรรงบประมาณด้านการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้ง พิจารณาปรับการใช้จ่ายงบประมาณโครงการของรัฐในการพัฒนาชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่การเบิกจ่ายทำได้เฉพาะในกรณีที่เป็งบดำเนินการ ไม่สามารถใช้งบประมาณเพื่อการลงทุนได้ ทั้งนี้ การลงทุนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวและเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวในระยะยาว

การดำเนินการของภาครัฐในการยกระดับเมืองรองในเรื่องการท่องเที่ยวควรคำนึงถึงปัญหาของการกลืนกินกัน (cannibalization) ในกรณีที่มีการใช้นโยบายคล้ายกันในการจัดการการท่องเที่ยวเมืองรอง เนื่องจากศักยภาพของแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกัน จังหวัดที่พัฒนาได้เร็วและประสบความสำเร็จกว่าอาจจะส่งผลเสียต่อจังหวัดใกล้เคียงที่ไม่มีศักยภาพเทียบเท่า รัฐอาจพิจารณาจัดทำ zoning หรือเส้นทางการท่องเที่ยวลักษณะเฉพาะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อลดการแข่งขันกันเอง

นอกจากนี้ รัฐควรส่งเสริมการลงทุนขนาดใหญ่ในเรื่องการเกษตรที่เป็นจุดเด่นของทั้ง 3 จังหวัด เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และเป็น food hub ของภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ food hub ของชุมชนลุ่มน้ำโขงที่รวมประเทศเพื่อนบ้านด้วย พร้อมทั้งสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไปพร้อม ๆ กัน พร้อมทั้งควรมีการบูรณาการจัดการแก้ปัญหาด้านกฎหมายและด้านสิทธิ์และความเป็นเจ้าของของสถานที่ท่องเที่ยวให้ชัดเจนอย่างเร่งด่วนและควรพิจารณาเปิดสนามบินเล็งนกทาเพื่อการพาณิชย์เพื่อส่งเสริมการค้าและเศรษฐกิจของจังหวัดยโสธรและอำนาจเจริญและพัฒนาเส้นทางการคมนาคมในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2

ทั้งนี้ผู้เกี่ยวข้องควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมทางด้านความชัดเจนเชิงวัฒนธรรมและความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทยในภาพรวม ไม่ควรมีการคาดเดาหรือสื่อสารทางวัฒนธรรมที่ผิด ๆ ที่จะเป็นปัญหาในเชิงประวัติศาสตร์ที่อาจเกิดปัญหาได้ในอนาคต ทุกจังหวัดควรมีการจัดทำศูนย์ประวัติศาสตร์สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็น

ข้อมูลที่เชื่อถือได้ และมีการจัดทำเรื่องราว (story) ที่เป็นมาตรฐานของจังหวัด เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันและ
การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กรณีศึกษาของกลุ่มจังหวัดรองเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว และศึกษาแนวทางการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำจากการพัฒนาการท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองอื่น ๆ ของประเทศต่อไป โดยการศึกษาครั้งนี้ศึกษาจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญในกลุ่มจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ 2 โดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เป็นปัจจัยตั้งต้นของความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ ในขณะเดียวกัน สถานการณ์ทางเศรษฐกิจมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่อไปในอนาคต ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอยู่ในระดับดีมาก (3 ดาว) เพียง 1 แห่ง คือ วัดไพรพัฒนา จ.ศรีสะเกษ ในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ได้รับการประเมินศักยภาพที่ระดับพอใช้ (1 ดาว) นอกจากนี้ การเชื่อมโยงที่มีอยู่ในปัจจุบันยังมีน้อยและไม่ครอบคลุมการเชื่อมโยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเป็นเส้นทางที่ผ่านเฉพาะจังหวัดศรีสะเกษและอุบลราชธานี สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกพบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกได้มีการกระจุกตัวตามแหล่งท่องเที่ยวและยังไม่มีคุณภาพดีเท่าที่ควรจะเป็นสำหรับเมืองท่องเที่ยว

สำหรับการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ในการหาช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้ในการส่งเสริมและจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ในกลุ่มจังหวัดรองโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อน พบว่า จังหวัดรองทั้ง 3 จังหวัด มีจุดเด่นในการเป็นเมืองเกษตร มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ และมีวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอัตลักษณ์ แต่มีจุดอ่อนในด้านการขาดแรงงานวัยหนุ่มสาว การมีส่วนร่วมของประชาชน การคมนาคมที่ไม่สะดวกสบายสำหรับโอกาส คือ แผนการยกระดับสนามบินลิงนกทาให้เป็นสนามบินพาณิชย์และนโยบายครัวของโลก รวมไปถึงการมีโอกาเป็นเจ้าภาพกีฬาซีเกมส์ของจังหวัดอุบลราชธานีในปี 2568 อย่างไรก็ตาม อุปสรรค คือ เมืองหลักและเมืองรองที่อยู่ใกล้เคียงมีการเจริญเติบโตมากกว่า ผู้บริหารระดับประเทศเห็นความสำคัญของจังหวัดรองในเชิงท่องเที่ยวเฉพาะการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) รวมถึงภาพลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่อื่นมีความโดดเด่นมากกว่า

จังหวัดยโสธรมีข้อได้เปรียบในการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ในขณะที่จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดนำร่องต้นแบบเมืองกีฬาของประเทศ นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและมีชื่อเสียงระดับชาติและระดับนานาชาติที่มีความสวยงามและอุดมสมบูรณ์ และยังเป็นจุดเริ่มต้นการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมโบราณ จังหวัดอำนาจเจริญมีความน่าสนใจที่ “วัฒนธรรมพอเพียง” และ “ความสุข” รวมทั้งการมีภาคประชาชนเข้มแข็งที่มีส่วนร่วมตลอดจนการเป็น “เมืองสมุนไพร” อย่างไรก็ตาม

ตาม นโยบาย/โครงการบางอย่างที่จังหวัดได้ชูเป็นจุดเด่นเป็นนโยบายที่รับมอบจากส่วนกลางที่ดำเนินการทั่วประเทศ นอกจากนี้ แม้ว่าทั้ง 3 จังหวัดจะมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าสวยงามแต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

ผลการวิเคราะห์ Gap Analysis พบว่า จังหวัดยโสธรยังประสบปัญหาด้านรายได้ทั้งจากรายได้จากการท่องเที่ยวและมูลค่าผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ในขณะที่จังหวัดศรีสะเกษมีโอกาสบรรลุเป้าหมายด้านรายได้จากการขายสินค้า OTOP สูงมาก ทั้งนี้ การค้าขายแดนของจังหวัดอำนาจเจริญมีมูลค่าค่อนข้างน้อยและมีความแปรปรวนมากจึงไม่สามารถประเมินได้

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวใน 3 จังหวัดควรพิจารณายกระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้อยู่ในยุทธศาสตร์สำคัญของจังหวัดเพื่อการเพิ่มรายได้และลดความเหลื่อมล้ำของจังหวัดเมือง โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีความโดดเด่นทางด้านการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ที่เป็นอาชีพหลักของคนในจังหวัด เน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ได้ตามมาตรฐานสากล ยกระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้อยู่ในยุทธศาสตร์สำคัญของจังหวัด พิจารณารูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่นอกเหนือจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) หรือ OTOP นวัตกรรมพิจารณาลงทุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและความเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งพิจารณาการใช้จ่ายงบประมาณโครงการของรัฐในการพัฒนาชุมชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการจัดทำศูนย์ประวัติศาสตร์สถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้และมีการจัดทำเรื่องราว (story) ที่เป็นมาตรฐานของจังหวัดพร้อมทั้งส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น ตลอดจนจัดตั้งคณะกรรมการด้านการท่องเที่ยวประจำจังหวัดสำหรับการพัฒนาให้จังหวัดเป็นเมืองท่องเที่ยวอย่างครบวงจรต่อไป

Abstract

This research aims to study and analyze case studies of the secondary provinces for tourism promotion, and to study ways to increase opportunities for poverty reduction and disparity from tourism development as well as to study ways to promote tourism in other secondary provinces of the country. Provinces in the Northeastern part of Thailand, namely Yasothon, Amnat-charoen, and Sisaket, are selected case studies from the lower Northeastern region of Thailand. The mixed method is used by applying documentary research, study of secondary data, qualitative research, and spatial research to give recommendations for tourism promotion in these provinces.

The study indicates that the physical characteristics of the area are the key factors of spatial disparity. Meanwhile, we find that there are some potentials of economic prosperity in terms of agro-tourism development. The result of the assessment of the outstanding tourist attractions shows that there is only one touristic place with an "excellent level" (3 stars), namely Wat Phrai Phatthana in Sisaket, and most of the tourist attractions have been evaluated at "fair level" (1 star). In addition, the current links in terms of logistics and transportation are limited and far from being comprehensive. The links that will occur in the future national plans are routes that pass through only Sisaket and Ubon Ratchathani, leaving the other two provinces at disadvantage. We find that tourism supporting facilities are concentrated around tourist attractions. There is still a problem with quality of services.

We applied also a spatial analysis in finding gaps, opportunities, and possibilities for promoting and managing tourism using tourism as a driver in these three secondary provinces. It is found that all three provinces have a strength in having agriculture with fertile land, having great natural resources, and having own local cultures. But there are weaknesses in the lack of young workers, the insufficiency of public participation, and the inconvenience and the insufficiency of transportation and logistics. We find that the plan to revive and upgrade Loeng Nok Tha airport to serve as a commercial airport, the Global Kitchen Plan, and the hosting of the SEA Games in Ubon Ratchathani in 2025 can be great opportunities for all three provinces to prosper in terms of tourism. However, we find that there is an important threat that main cities nearby will grow faster than targeted provinces, which might leave the provinces at disadvantage. We also recommend that authorities at the national level should not focus secondary-province tourism promotion on only Community-based Tourism (CBT) since there are other approaches to promote tourism. Also a focus should be made to tourism promotion in targeted provinces.

Yasothon has advantages in agro-tourism development and organic agriculture development while Sisaket is a pilot province for sport cities. In addition, Sisaket has important tourist attractions

that have national and international reputation. It is also a starting point for ancient Khmer civilization tourism. Amnat Charoen has established "sufficiency culture" and "happiness," with a strong public participation and being a "herbal city". However, we find that most tourism policies / projects that all three provinces pursued came from centralized national policies that are implemented throughout the country. In addition, even though the targeted provinces have beautiful tourist attractions, they still lack widespread and effective publicity.

The results of the Gap Analysis show that Yasothon still faces problems with income from both income from tourism and the value of OTOP products while Sisaket province has a high chance of achieving the target of income and sales of OTOP products. The border trade of Amnat Charoen has a relatively low value and has a lot of variance and therefore cannot be evaluated.

In managing and promoting tourism in targeted provinces, one should consider raising the level of tourism promotion to be one of the province's targets in increasing income and reducing inequality, especially in provinces with outstanding development in agriculture, which is the main occupation of the people in the province. We should also focus on tourism development to meet international standards. In addition, involved authorities should consider options to promote tourism other than Community-based Tourism (CBT) scheme or “ Nawatwithi” . Provincial administrators should consider investing in and developing tourist attractions with clear and defined responsibilities and ownership among involved parties, which will have impacts on budgeting of involved organizations. Also the local authorities should consider establishing of a center for tourist attractions that collects and maintains reliable tourism information as well as conduct research and find "stories" of tourist attractions that are consistent at all levels.

In addition, the government should encourage the public sector to participate in the management and development of tourist attractions. As well as establishing a provincial tourism committee to manage the provincial tourism in a comprehensive way.

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ	I
บทสรุปผู้บริหาร	II
บทคัดย่อ	XIV
Abstract	XVI
สารบัญ	XVIII
สารบัญภาพ	XX
สารบัญตาราง	XXI
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์หลักของแผนงานวิจัย	7
1.3 ทฤษฎี สมมติฐานและ/หรือ กรอบแนวความคิดของแผนงานวิจัย	8
1.4 เป้าหมายของผลผลิต (Output) และตัวชี้วัด.....	9
1.5 เป้าหมายของผลลัพธ์ (Outcome) และตัวชี้วัด.....	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	11
2.1 ประโยชน์ของการท่องเที่ยว.....	11
2.2 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	20
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	21
3.1 แผนงานขั้นที่ 1 การดำเนินงานเพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ โครงสร้าง พื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีผลต่ออุปทานการท่องเที่ยวของจังหวัดท่องเที่ยว	21
3.2 แผนงานขั้นที่ 2 การดำเนินงานเพื่อวิเคราะห์เชิงพื้นที่ในการหาช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้ใน การส่งเสริมและจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่	27

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.3 แผนงานขั้นที่ 3 การดำเนินงานเพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความ เหลื่อมล้ำ จากการพัฒนาทางการท่องเที่ยว.....	28
บทที่ 4 ผลการวิจัย	31
4.1 ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ.....	31
4.2 นโยบาย แผนงาน และโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด	41
4.3 ผลการดำเนินงานโครงการย่อยที่ 1	55
4.4 ผลการดำเนินงานโครงการย่อยที่ 2	61
4.5 แนวทางการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำจากการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	84
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	89
5.1 สรุปผลการวิจัย	89
5.2 ข้อเสนอแนะ	99
เอกสารอ้างอิง	106

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 2.1	กรอบแนวคิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองและมีรายได้ต่ำเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ: กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ).....	20
ภาพที่ 3.1	กระบวนการวิจัยแผนงาน “การส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองและมีรายได้ต่ำ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ: กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)”	22
ภาพที่ 3.2	แผนปฏิบัติงานสำหรับการดำเนินแผนงานด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลและความเชื่อมโยง กับแผนงานใหญ่ในภาพรวม	30

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1.1	เส้นความยากจนและร้อยละคนจนเมื่อวัดจากรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ปี พ.ศ. 2543-2558 จำแนกตามประชากรในระดับประเทศ ภูมิภาค และจังหวัด (โยธธรร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)	2
ตารางที่ 4.1	สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศจังหวัดยโสธร พ.ศ.2552-2558	33
ตารางที่ 4.2	สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2552-2558	36
ตารางที่ 4.3	สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศจังหวัดอำนาจเจริญ พ.ศ.2552-2558	40
ตารางที่ 4.4	การวิเคราะห์สมรรถด้านการแข่งขันของจังหวัดยโสธร	75
ตารางที่ 4.5	การวิเคราะห์สมรรถด้านการแข่งขันของจังหวัดศรีสะเกษ	77
ตารางที่ 4.6	การวิเคราะห์สมรรถด้านการแข่งขันของจังหวัดอำนาจเจริญ	80

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

1.1.1 สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำจากการพัฒนาของจังหวัดรอง

ในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้ความสำคัญกับการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยเป็นอย่างมาก รัฐบาลได้มีนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนการปฏิบัติงานในระดับมหภาคและระดับท้องถิ่นเพื่อลดความยากจนในมิติสุขภาพ การศึกษา และมาตรฐานการครองชีพ (United Nations Development Programme - UNDP) ซึ่งในภาพรวมของประเทศมีผลการดำเนินงานด้านการลดความยากจนในมิติสุขภาพ การศึกษา และมาตรฐานการครองชีพอยู่ในระดับที่น่าพอใจตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ แต่ยังเกิดความเหลื่อมล้ำในการลดความยากจนอยู่ในระดับพื้นที่ จากข้อมูลเส้นความยากจนและร้อยละของคนจนปี พ.ศ. 2543-2558 ในตารางที่ 1.1 พบว่า แม้ร้อยละของคนจนในประเทศลดลงจาก 42.33 เป็น 7.21 ยังมีจังหวัดที่มีร้อยละของคนจนสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศเป็นจำนวนมาก จังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ ที่โครงการวิจัยนี้ให้ความสนใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ เป็นกลุ่มจังหวัดในนิยามของกระทรวงมหาดไทยในเขตพื้นที่อีสานใต้มีค่าเริ่มต้นของร้อยละคนจนในปี 2543 สูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศกว่าร้อยละ 50 และในปี 2558 ขณะที่ในภาพรวมของประเทศร้อยละของคนจนลดลงอย่างมากเป็นร้อยละ 7.21 จังหวัดยโสธรและอำนาจเจริญยังคงมีร้อยละของคนจนมากเป็นสองถึงสามเท่าของค่าเฉลี่ยประเทศ และยังคงมีสัดส่วนคนจนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 10.30) อย่างมาก โดยจังหวัดศรีสะเกษมีร้อยละคนจนสูงมาโดยตลอดยกเว้นในปี 2558 แสดงถึงความเหลื่อมล้ำของระดับรายได้จากการพัฒนาทั้งในระดับประเทศและในระดับภูมิภาค

ตารางที่ 1.1 เส้นความยากจนและร้อยละคนจนเมื่อวัดจากรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ปี พ.ศ. 2543-2558
จำแนกตามประชากรในระดับประเทศ ภูมิภาค และจังหวัด (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)

ปี พ.ศ.	เส้นความ ยากจน (บาท/ คน/เดือน)	ร้อยละคนจนในแต่ละพื้นที่				
		ระดับประเทศ	ระดับภูมิภาค (ตะวันออกเฉียงเหนือ)	ระดับจังหวัด		
				ยโสธร	ศรีสะเกษ	อำนาจเจริญ
2543	1,555	42.33	59.28	70.22	62.13	64.00
2545	1,606	32.44	44.16	54.00	62.54	51.10
2547	1,719	26.76	38.97	15.38	45.51	37.79
2549	1,934	21.94	35.32	32.39	43.19	31.52
2550	2,006	20.04	30.24	32.37	48.93	25.93
2551	2,172	20.43	31.19	27.07	54.87	29.86
2552	2,174	17.88	27.71	35.70	58.73	21.89
2553	2,285	16.37	25.26	26.21	55.79	19.06
2554	2,415	13.22	18.11	32.45	35.89	14.80
2555	2,492	12.64	19.79	23.21	36.07	22.12
2556	2,572	10.94	17.37	20.49	19.32	19.34
2557	2,647	10.53	17.04	14.64	13.47	17.67
2558	2,644	7.21	10.30	17.32	3.01	14.26

ที่มา: รวบรวมข้อมูลสถิติต่าง ๆ จากรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อม พ.ศ. 2558 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558)

1.1.2 การปรับมุมมองการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยจากยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560

ข้อมูลจากยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560 ระบุว่า Travel and Tourism Competitiveness Index ของ World Economic Forum หรือ WEF ในปี 2556 ของประเทศไทยอยู่ในอันดับ 43 จาก 140 ประเทศทั่วโลกทางด้านความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวหรืออันดับ 9 จาก 25 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยตัวชี้วัดด้านมาตรฐานการเดินทางและการท่องเที่ยวยังเป็นจุดอ่อนสำคัญของประเทศไทย รองลงมา คือ ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมของภาคธุรกิจ โดยการท่องเที่ยวไทยมีปัญหาสะสมายอย่างยาวนานที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว และหากประเทศไทยยังจำเป็นต้องอาศัยรายได้จากการท่องเที่ยวเพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจหลักให้กับประเทศอย่างยั่งยืน เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นแหล่งกระจายรายได้และการจ้างงานเพื่อช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับชุมชนและสังคมไทย จะต้องให้ความสำคัญกับ "การปรับปรุงกลไกการขับเคลื่อนสู่แหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ โดยกำหนดบทบาทของกลไกการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวทุกระดับให้มีความเชื่อมโยงกัน ตั้งแต่ระดับนโยบายซึ่งมีคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติเป็นแกนหลัก ระดับกลุ่มจังหวัดคือคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวประจำเขตพัฒนาการท่องเที่ยว และระดับจังหวัดคือคณะกรรมการท่องเที่ยวจังหวัด" โดยยุทธศาสตร์ฯ ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นการบูรณาการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาคมในรูปแบบของภาคีการพัฒนา โดยเฉพาะบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคประชาคมและภาคเอกชนในท้องถิ่น เนื่องจากท้ายที่สุดแล้วประชาชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรจะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ดังนั้น การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการกำหนดยุทธศาสตร์และการทำงานร่วมกันเพื่อการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบและไปในทิศทางเดียวกัน สามารถก้าวไปพร้อมกันบนความเชื่อถือและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน จะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

การปรับเปลี่ยนแนวคิดการวัดความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะต่อไป เน้นการวัดผลการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะต่อไปจำเป็นต้องมองในหลายมิติที่สมดุลกันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป้าหมายสุดท้ายคือ การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยใช้ตลาดเป็นตัวนำ (Market Driven) เพื่อให้สามารถกำหนดเป้าหมายได้ชัดเจน สอดคล้องกับระยะเวลาที่ต้องการปรับปรุงแก้ไขปัญหาสำคัญและในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณในระยะยาวทั้งงบประมาณ

จากส่วนกลาง งบประมาณกลุ่มจังหวัด งบประมาณของจังหวัด องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น และงบประมาณ ที่สนับสนุนผ่านกองทุนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย แบบมีเป้าหมายร่วมกัน

1.1.3 สถานการณ์การท่องเที่ยวไทยและความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัด รองรายได้นัยการท่องเที่ยวในภูมิภาค

ข้อมูลขององค์การ UNWTO คาดว่า ในปีค.ศ. 2020 ในขณะที่ยุโรปยังคงเป็นภูมิภาคที่มี นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศสูงสุด ภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกจะได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเป็นอันดับ 2 โดยกลุ่ม ประเทศ BRIC ซึ่งประกอบด้วยประเทศบราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวและรายจ่าย เพื่อการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วตามภาวะการเติบโตของเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยที่ผ่านมา แม้ว่า ไทยจะประสบผลสำเร็จจากการท่องเที่ยวเนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ประเทศไทยยังคงประสบปัญหาเรื่องขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยที่ยังอยู่ ในระดับต่ำกว่าประเทศคู่แข่ง จากข้อมูลของ Travel and Tourism Competitiveness Index ในปี พ.ศ. 2557 พบว่าประเทศไทยมีอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันในลำดับที่ 35 ของโลก และเป็นอันดับที่ 10 ในภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก แต่ยังมีจุดเด่นในด้านทรัพยากรธรรมชาติ(ลำดับที่ 16) โครงสร้างพื้นฐาน ด้านการคมนาคมทางอากาศ (ลำดับที่ 17) โครงสร้างพื้นฐานในการบริการนักท่องเที่ยว (ลำดับที่ 21) โดยด้าน โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว พบว่า อยู่ในระดับค่อนข้างดีโดยเฉพาะในเมืองท่องเที่ยวหลัก แต่ปัญหา ของการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างแหล่งท่องเที่ยวยังคงต้องมีการปรับปรุง เช่น การมีสนามบิน 41 แห่ง กระจายตัวอยู่ทั่วประเทศ มีถนนที่มีคุณภาพเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งมีคุณภาพและมาตรฐาน แต่ยัง การเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยว และเส้นทางในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวรองยังไม่มีประสิทธิภาพ เท่าที่ควร ทั้งนี้ ยังไม่นับรวมการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ในจังหวัดอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้รับความสนใจจาก ภาครัฐเท่าที่ควร โดยกลยุทธ์ที่ 5 ของยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวฯ มีการกำหนดให้มีพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อ การท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้ได้มาตรฐาน ให้สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ได้สะดวก รวดเร็ว มีความปลอดภัยในการเดินทางและการบริการการขนส่งสาธารณะ เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว หลักกับแหล่งท่องเที่ยวรองได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยขยายความเชื่อมโยงด้านการคมนาคมทั้งทางบก ทาง น้ำ และทางอากาศภายในประเทศรวมถึงเส้นทางท่องเที่ยวสู่ประเทศอาเซียน ให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และมีความปลอดภัยในการเดินทาง โดยสามารถเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวหลักกับแหล่งท่องเที่ยวรอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงเส้นทางท่องเที่ยวสู่ประเทศอาเซียน

ปัญหาในระยะยาวที่สำคัญ คือ แม้ว่าที่ผ่านมาไทยจะประสบความสำเร็จในการเพิ่มรายได้ด้านการท่องเที่ยว แต่ยังมีปัญหาในเรื่องของการกระจายรายได้และการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยว โดยในช่วงปี 2554-2557 พบว่า รายได้จากการท่องเที่ยวขยายตัวในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 18.9 ต่อปี ในขณะที่นักท่องเที่ยวยังคงกระจุกตัวอยู่เฉพาะในเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี ภูเก็ต กระบี่ และเชียงใหม่ เป็นต้น และพบว่าการเดินทางท่องเที่ยวของผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างชาติกระจุกตัวอยู่ใน 20 จังหวัด (กรุงเทพมหานคร ภูเก็ต ชลบุรี สุราษฎร์ธานี เชียงใหม่ สงขลา กระบี่ อยุธยา พังงา ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรปราการ เชียงราย หนองคาย ปทุมธานี ระยอง ยะลา เพชรบุรี ตรัง กาญจนบุรี นราธิวาส ตามลำดับ) เท่านั้น ซึ่งคิดเป็นประมาณร้อยละ 94.2 ของผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างชาติทั้งหมด โดยปัญหาการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวเป็นปัญหาที่สะสมมานานจากนโยบายการเร่งส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยว แต่ขาดการเตรียมพร้อมรองรับของแหล่งท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ ปัญหาขยะ น้ำเสีย มลพิษ ระบบนิเวศวิทยา ศิลปวัฒนธรรมและโบราณสถาน

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การศึกษาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทยที่ผ่านมา ได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งปลูกสร้างที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในไทยและต่างชาติจำนวนมากอันส่งผลให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในภาพรวมและการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวในจังหวัดใหญ่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยว (Tourism Endowment) และระบบการเชื่อมโยงการคมนาคมที่ดีกว่า พบว่า จังหวัดที่มีจำนวนผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างชาติมากกว่า 1 ล้านคน มีเพียง 9 จังหวัดเท่านั้น โดยในแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทยฯ มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนสำหรับแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ภายใต้ข้อ 2.1 กลยุทธ์การพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยกำหนด "การพัฒนาเตรียมความพร้อมเชิงพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยว เน้นการพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับศักยภาพและขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และให้ความสำคัญกับมิติของการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความสมดุลของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยส่งเสริมการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง และพัฒนาเชื่อมโยงสินค้าทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) เข้าสู่ภาคธุรกิจบริการท่องเที่ยว เพิ่มมูลค่าผลผลิตการเกษตรและการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแทนการนำเข้าและบริโภคสินค้าจากต่างประเทศ ตลอดจนการพัฒนาอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ท่องเที่ยว" โดยได้กำหนดพื้นที่ใน

การพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวในระยะเร่งด่วน ออกเป็น 8 เขตพัฒนาการท่องเที่ยว 12 เมืองต้องห้าม... พลาด และ 8 เขตพื้นที่เมืองชายแดน

อย่างไรก็ตาม จังหวัดรองใกล้เคียงที่มีความยากจนและความเหลื่อมล้ำสูงเป็นทุนเดิมอยู่แล้วอาจไม่ได้รับผลกระทบทางบวกจากการท่องเที่ยวมากเท่าที่ควร ในทางตรงกันข้าม จังหวัดเหล่านั้นกลับได้รับผลกระทบทางลบจากการแย่งตลาดการท่องเที่ยวและการกระจายทรัพยากรจากจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เหล่านั้น (Cannibalization) อันส่งผลให้ช่องว่างของความเหลื่อมล้ำเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งในประเทศไทยมีจังหวัดขนาดเล็กที่มีลักษณะดังกล่าวจำนวนไม่น้อยที่ต้องการการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบที่เหมาะสมกับปัจจัยและโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวที่อาจมีศักยภาพเพียงพอที่จะยกระดับเป็นจังหวัดท่องเที่ยวในมุมมองของการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่สามารถทำให้เกิดการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่คนในพื้นที่อื่นเป็นการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำของจังหวัดรองเหล่านั้นได้

1.1.4 การท่องเที่ยวในจังหวัดรองและประเด็นความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากสถานการณ์พักแรม จำนวนผู้เยี่ยมเยือน และรายได้จากผู้เยี่ยมเยือน (ประมวลผล ณ เดือนมกราคม 2560) ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า ในขณะที่กรุงเทพมหานคร ภูเก็ต ชลบุรี สุราษฎร์ธานี (จังหวัดที่มีมูลค่าการท่องเที่ยวสูงสุด) มีรายได้จากผู้เยี่ยมเยือน 60,809, 46,819, 19,529, และ 7,731 ล้านบาทตามลำดับ มีจำนวนจังหวัดในประเทศไทยมากถึง 47 จังหวัดที่มีรายได้จากผู้เยี่ยมเยือนน้อยกว่า 500 ล้านบาท และ 8 จังหวัดที่มีรายได้จากผู้เยี่ยมเยือนน้อยกว่า 100 ล้านบาท ทางด้านจำนวนผู้เยี่ยมเยือน พบว่า ในขณะที่จังหวัดการท่องเที่ยวหลักมีจำนวนผู้เยี่ยมเยือนมากกว่าล้านคน หรือหลักแสนคน มีจังหวัดที่มีผู้เยี่ยมเยือนคนไทยไม่เกิน 100,000 คนมากถึง 26 จังหวัด และมีผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างชาติไม่เกิน 100,000 คนถึง 66 จังหวัด แสดงถึงความเหลื่อมล้ำของนักท่องเที่ยวและความเหลื่อมล้ำของรายได้จากการท่องเที่ยวที่น่าเป็นห่วง และหากพิจารณาข้อมูลสรุปสถานการณ์การท่องเที่ยวและแนวโน้มของการท่องเที่ยวในจังหวัดรองแล้ว จะพบว่า แม้ว่าประเทศไทยจะมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเข้มข้นการแนวโน้มในภาพรวมของการท่องเที่ยวท่องเที่ยวก็ไม่ได้มีการพัฒนาขึ้นมากนักในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา และเมื่อเทียบกับจังหวัดใหญ่ ตัวเลขผู้มาเยี่ยมเยือนและรายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดรองก็ยังคงมีความเหลื่อมล้ำกับจังหวัดใหญ่ค่อนข้างสูงมาก

จังหวัดรองบางจังหวัด เช่น จังหวัดในกลุ่มอีสานตอนล่าง ได้แก่ ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ เป็นจังหวัดที่ประชากรมีความยากจน และเป็นจังหวัดที่ถูกล้อมรอบด้วยจังหวัดใหญ่ (Big-city locked) ที่มี

การพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวที่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากโครงสร้างทางการคมนาคม สถานที่ตั้ง และสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นทุนเดิม ทำให้จังหวัดรองเป็นเพียงแค่ทางผ่านของการท่องเที่ยว และเมื่อการท่องเที่ยวเมืองใหญ่ขยายตัวมากขึ้น ช่องว่างความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากการท่องเที่ยวก็ยิ่งขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น ทางด้านอุปสงค์การท่องเที่ยว ปัญหาของจังหวัดรองที่พบอย่างชัดเจนคือ นักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติไม่นิยมที่จะเที่ยวจังหวัดรองที่ล้อมรอบด้วยจังหวัดใหญ่ เนื่องจากไม่คุ้มทุนในการเดินทาง โดยปัญหานี้เกิดขึ้นต่อเนื่องจากการที่อุปทานการท่องเที่ยวยังไม่มีกลยุทธ์ที่สัมฤทธิ์ผลในการ 1) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 2) บริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม และ 3) การประชาสัมพันธ์ที่เป็นลักษณะของกลุ่มพื้นที่ท่องเที่ยว (Tourism Cluster) เพื่อดึงศักยภาพของท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นคลัสเตอร์ท่องเที่ยวที่คุ้มทุนและมีผลตอบแทนที่สูงเพื่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังเมืองเล็กและลดความยากจนของคนในพื้นที่

ในประเทศไทยมีจังหวัดขนาดเล็กที่มีลักษณะดังกล่าวจำนวนไม่น้อยที่ต้องการการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบที่เหมาะสมกับปัจจัยและโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวที่อาจมีศักยภาพเพียงพอที่จะยกระดับเป็นจังหวัดท่องเที่ยวในมุมมองของการท่องเที่ยวใหม่ที่สามารถทำให้เกิดการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่คนในพื้นที่อันเป็นการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำของจังหวัดรองเหล่านั้นได้

1.2 วัตถุประสงค์หลักของแผนงานวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กรณีศึกษาของกลุ่มจังหวัดรองเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 1.2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำจากการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 1.2.3 เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองอื่น ๆ ของประเทศต่อไป

1.3 ทฤษฎี สมมติฐานและ/หรือ กรอบแนวความคิดของแผนงานวิจัย

แผนงานวิจัยนี้มุ่งเน้นวิเคราะห์กรณีศึกษาของกลุ่มจังหวัดรองในการหาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำเพื่อสร้างความเจริญเติบโตในกลุ่มจังหวัดรอง มีขอบเขตและกรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มจังหวัดในพื้นที่อีสานใต้ ได้แก่ ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาการเชื่อมโยงปัจจัยทางด้านอุปทานของสามจังหวัดรองที่มีลักษณะที่เป็นกรณีตัวอย่างของจังหวัดที่มีความยากจน เป็นจังหวัดที่ติดกับจังหวัดใหญ่ และมีระดับความยากจนสูง โดยศึกษา

- 1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ทางด้านโครงสร้างเศรษฐกิจ รายได้และความยากจน ระดับความเหลื่อมล้ำ โครงสร้างประชากร และตลาดแรงงาน
- 2) ปัจจัยด้านทรัพยากรในพื้นที่ ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และทรัพยากรมนุษย์
- 3) โครงสร้างพื้นฐานทางด้านระบบการเชื่อมโยง (Connectivity) การเดินทาง และโลจิสติกส์

จากการศึกษาข้อมูลเชิงโครงสร้างด้านอุปทานการท่องเที่ยวข้างต้น จะมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากแผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด รวมทั้งยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด (ถ้ามี) โดยการวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อหา จุดเด่น (strength) จุดด้อย (weakness) โอกาส (opportunity) และความเสี่ยง (threat) ในรายละเอียด โดย SWOT Analysis เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ทางด้านการบริหารจัดการในรูปของเมตริกซ์ โดยใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ทางด้านปัจจัยการผลิต (factors of production) การเติบโต (growth) และการกระจายรายได้ (income distribution) เป็นตัวกำกับการวิเคราะห์

ข้อมูลที่ได้จาก SWOT analysis จะนำไปวิเคราะห์ Gap Analysis และแนวทางในการสร้างโอกาสและความเป็นไปได้ของการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ ในรูปแบบของรายจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัดที่เหมาะสม โดยจัดทำจากความร่วมมือจากผู้มีส่วนร่วม (Stakeholders) เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อแผนปฏิบัติการ (Roadmap, Capacity

Building, และ Feasibility) ผู้มีส่วนร่วม (Stakeholders) ในรูปแบบของประชาารัฐเพื่อให้เกิดแผนปฏิบัติการในระยะต่อไป

1.4 เป้าหมายของผลผลิต (Output) และตัวชี้วัด

- 1.4.1 ได้ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของสามจังหวัดรองที่มีผลต่ออุปทานการท่องเที่ยวของกลุ่มสามจังหวัดรอง
- 1.4.2 ได้ผลการวิเคราะห์ช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้จากอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวในกลุ่มสามจังหวัดรอง
- 1.4.3 ได้แนวทางและความเป็นไปได้ของการใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำในกลุ่มสามจังหวัดรอง

1.5 เป้าหมายของผลลัพธ์ (Outcome) และตัวชี้วัด

- 1.5.1 เกิดการทำงานและศึกษาร่วมกันในการใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำพร้อมทั้งสร้างความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนในกลุ่มสามจังหวัดรอง (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)
- 1.5.2 มีข้อเสนอแนะต่อการจัดทำแผนปฏิบัติการการส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มสามจังหวัดรอง (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)
- 1.5.3 เป็นต้นแบบของการศึกษาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองที่ต้องการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยว

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.2.4 ได้ฐานข้อมูลด้านอุปทานการท่องเที่ยวด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งเสริมและอุดหนุนการท่องเที่ยวในกลุ่มกรณีศึกษาสามจังหวัดรองที่ผู้บริหารจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว การเพิ่มรายได้ และการลดความเหลื่อมล้ำ
- 1.2.5 ได้ผลการวิเคราะห์ช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้จากอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวในสามจังหวัดรองที่สามารถนำเสนอผู้บริหารในระดับพื้นที่และระดับนโยบายเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในสามจังหวัดรองร่วมกัน
- 1.2.2 ได้ข้อเสนอแนะแนวทางและความเป็นไปได้ของการใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสามจังหวัดรอง

- 1.2.3 กระบวนการวิจัยในพื้นที่กระตุ้นให้เกิดการทำงานร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่
- 1.2.4 เกิดแนวทางการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัย เครือข่ายจังหวัด และผู้ดำเนินนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่สามจังหวัดรอง เกิดการบูรณาการข้อมูลและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่นำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพที่เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์อุปทานด้านการท่องเที่ยวที่จะเป็นส่วนสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมในเชิงกลุ่มจังหวัดที่มีรายได้ต่ำและมีทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานที่จำกัด ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์หาความสามารถในการแข่งขัน ช่องว่าง และโอกาสในการจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดรอง เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

2.1 ประโยชน์ของการท่องเที่ยว

การศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลหรือฝ่ายต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวมากขึ้น จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า วิชัย เทียนน้อย (2528) ได้จำแนกประโยชน์ที่พึงได้รับจากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเรียบเรียงใหม่และให้ข้ออธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับประโยชน์ในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

2.1.1 ประโยชน์ทางตรง

1) งานหรืออาชีพเกี่ยวกับธุรกิจโรงแรม

ในบางครั้งการมาเยี่ยมเยือนของคนต่างถิ่นที่เข้ามาสู่แหล่งท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่งอาจจำเป็นต้องใช้ระยะเวลามากกว่า 1 วัน จึงส่งผลให้นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการค้างแรมเกิดขึ้นอันนำมาสู่ธุรกิจหรืออาชีพเกี่ยวกับการให้บริการด้านที่พักอาศัยตามมา โดยที่พักที่ได้รับการจัดสร้างขึ้นเพื่อบริการนักท่องเที่ยวมีหลายรูปแบบ อาทิ โรงแรม บังกะโล โมเต็ล การแปลงบ้านหรือคอนโดมิเนียมให้เป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ฯลฯ โดยธุรกิจดังกล่าวก็จะมีผู้ปฏิบัติหน้าที่คอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยวผู้มาพักอาศัย โดยผู้ปฏิบัติหน้าที่เหล่านั้นอาจมีได้หลายระดับตามขนาดและโครงสร้างของกิจการด้านที่พักอาศัย เช่น ผู้จัดการ พนักงานต้อนรับ พนักงานบริการในส่วนของการอาหารและเครื่องดื่ม พนักงานฝ่ายทำความสะอาด พนักงานเคลื่อนย้ายสิ่งของ/สัมภาระ พนักงานรักษาความปลอดภัย ฯลฯ

2) งานหรืออาชีพเกี่ยวกับภัตตาหาร

นอกจากธุรกิจเกี่ยวกับที่พักอาศัย งานหรืออาชีพเกี่ยวกับภัตตาหารหรือการบริการด้านอาหารและเครื่องดื่มก็เป็นอีกภาคส่วนหนึ่งในการตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของนักท่องเที่ยว รวมถึงนักท่องเที่ยว (ผู้ที่มาเยี่ยมเยือนแต่ไม่ได้ค้างคืน) ดังนั้นธุรกิจด้านภัตตาหารหรือการบริการเกี่ยวกับอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้มาเยี่ยมเยือนจึงต้องคำนึงถึงการมีปริมาณอาหารและเครื่องดื่มในปริมาณที่รองรับความต้องการหรือการหลงใหลเข้ามาของผู้มาเยี่ยมเยือนในพื้นที่ นอกจากนี้ก็ต้องคำนึงถึงความหลากหลายของประเภทอาหารและเครื่องดื่มเพื่อตอบสนองต่อสนิยมการรับประทานอาหาร/เครื่องดื่มของผู้มาเยือนที่มีลักษณะ/ภูมิหลัง/ความชอบที่แตกต่างกันไปด้วยเช่นกัน เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมที่อาจจำเป็นต้องรับประทานในร้านอาหารเฉพาะกลุ่ม การมีรายการอาหารแบบชาติตะวันตกสำหรับบริการนักท่องเที่ยวชาวดะวันตก การจัดทำเมนูอาหารเป็นหลายภาษาเพื่อรองรับลูกค้าชาวต่างชาติได้อย่างหลากหลาย เป็นต้น

ทั้งนี้การเกิดขึ้นของงานหรืออาชีพเกี่ยวกับภัตตาหารจึงก่อให้เกิดการจ้างงานทางตรงให้กับคนในพื้นที่ทั้งในระดับเจ้าของผู้ประกอบการร้านอาหาร ผู้ทำหน้าที่ประกอบ/ปรุงอาหาร พนักงานเสิร์ฟหรือบริการ พนักงานล้าง/ทำความสะอาดภาชนะใส่อาหารและเครื่องดื่ม อนึ่ง ในแง่ของงานหรืออาชีพเกี่ยวกับภัตตาหารในบางครั้งอาจมีลักษณะครอบคลุมถึงธุรกิจด้านการขายของที่ระลึกหรือของฝากในรูปแบบของกินหรืออาหารซึ่งเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ประจำท้องถิ่นได้เช่นกัน โดยประเด็นดังกล่าวจะได้รับการกล่าวถึงต่อไปในภายหลัง

3) งานหรืออาชีพเกี่ยวกับมัคคุเทศก์

งานหรืออาชีพกลุ่มดังกล่าวเป็นการให้บริการในแง่การนำทางและการให้ความรู้/ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่ผู้มาเยี่ยมเยือน เช่น ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวทั้งในแง่ประวัติความเป็นมาและความสำคัญ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่พักอาศัย ภัตตาหาร ร้านอาหาร สถานที่สำคัญในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวและอาณาบริเวณใกล้เคียง เหตุการณ์/เทศกาล/และประเพณีที่สำคัญในพื้นที่ วิธีการเดินทาง ร้านขายของที่ระลึก ค่าธรรมเนียมในการเข้าชม/ใช้บริการต่าง ๆ ฯลฯ ดังนั้นผู้ที่เป็นมัคคุเทศก์หรือผู้ประกอบการธุรกิจการนำเที่ยวจึงต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลดังกล่าวอย่างถูกต้องและควรรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงข้อมูลต่าง ๆ ตลอดเวลา อาทิ การรู้ว่ามีที่พักแห่งใหม่เกิดขึ้นและสามารถให้คำแนะนำสภาพที่พักอาศัยและราคาเชิงเปรียบเทียบกับที่พักอื่น ๆ ในเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยวได้ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวและร้านอาหารแนะนำซึ่งอยู่ใกล้เคียงที่พักดังกล่าว เป็นต้น

นอกจากนี้ในบางครั้งการเป็นผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์อาจเป็นการว่าจ้างชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นผู้นำเที่ยว/นำทางหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพราะฉะนั้นกิจกรรมดังกล่าวจึงสามารถเป็นช่องทางหนึ่งในการสร้างรายได้หรือรายรับให้กับคนในพื้นที่ได้เช่นกัน และอาจเปรียบเสมือนเป็นตัวกลางในการกระจายรายได้ อันเกิดจากค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการท่องเที่ยวของผู้มาเยี่ยมเยือนในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ด้วยเช่นกัน

4) งานหรืออาชีพเกี่ยวกับการขนส่ง

กลุ่มงานหรืออาชีพดังกล่าวเป็นการให้บริการรับส่งผู้มาเยี่ยมเยือนในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ กล่าวคือในการมาเยือนของนักท่องเที่ยวหรือนักทัศนาจรซึ่งต้องอาศัยยานพาหนะหรือเครื่องทุ่นแรงในการเดินทางนั้น เป็นอีกสิ่งจำเป็นพื้นฐานของการไปเยี่ยมเยือนสถานที่ต่าง ๆ ตามที่นักท่องเที่ยวหรือนักทัศนาจรต้องการ การเกิดธุรกิจด้านการขนส่งจึงเป็นสิ่งที่ช่วยตอบสนองความต้องการดังกล่าวของผู้ที่มาเยี่ยมเยือนได้ สำหรับงานอาชีพเกี่ยวกับการขนส่งนั้นครอบคลุมการเดินทางในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในแง่ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศตามแต่สภาพแวดล้อมในพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เอื้ออำนวย เช่น เกาะบางแห่งไม่มีพื้นที่มากพอต่อการสร้างท่าอากาศยานจึงอาจจำเป็นต้องสัญจรด้วยเรือเพียงอย่างเดียว การจัดรถตู้โดยสารจากแหล่งท่องเที่ยวไปกลับท่าอากาศยานโดยตรง การจัดธุรกิจเช่ารถ การมียานพาหนะท้องถิ่นสำหรับสัญจรในพื้นที่หรือต้องการอนุรักษ์วิถีชาวบ้านแบบเดิม อาทิ รถม้า สามล้อถีบ การล่องเรือ ฯลฯ

อย่างไรก็ตามสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งอาจมีข้อจำกัดในแง่ผู้ที่มาเยี่ยมเยือนไม่สามารถเดินทางมาได้ในต่อเดียว แต่อาจจำเป็นต้องมีการสัญจรด้วยวิธีการต่าง ๆ มากกว่า 1 รอบ และ/หรือ 1 รูปแบบการเดินทาง เช่น การโดยสารด้วยเครื่องบินมาลงที่ท่าอากาศยานนานาชาติและต่อด้วยการโดยสารด้วยเครื่องบินอีกครั้งเพื่อไปยังท่าอากาศยานท้องถิ่น จากนั้นจึงสัญจรต่อด้วยรถโดยสารในท้องถิ่น และอาจเดินทางต่อด้วยเรือเพื่อมายังสถานที่ปลายทาง เป็นต้น

ดังนั้นจากการที่การเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวมีความหลากหลายตามสภาพพื้นที่และความสะดวกส่วนบุคคลจึงส่งผลให้ธุรกิจงานอาชีพเกี่ยวกับการขนส่งสามารถเกิดขึ้นได้อย่างแพร่หลายตามมาตั้งแต่ระดับนานาชาติเรื่อยมาจนถึงระดับท้องถิ่น จึงนำไปสู่การจ้างงานและการสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจดังกล่าวตามมาเช่นกัน อาทิ ธุรกิจให้เช่ายานพาหนะ/รับจ้างการขนส่ง ธุรกิจและการจ้างงานในสถานประกอบการเกี่ยวกับวัสดุเชื้อเพลิง เช่น ปิมน้ำมัน ปิมน้ำมันธรรมชาติ ฯลฯ ตลอดจนสถานประกอบการร้านค้าที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อาทิ ร้านค้า ร้านอาหาร ที่พัก ฯลฯ ที่คอยบริการนักท่องเที่ยวที่อยู่ในระหว่างการเดินทางและช่วงการรอพักเดินทางต่อ (stop-over) เป็นต้น

5) งานเกี่ยวกับการผลิตและจำหน่ายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง

อีกกลุ่มงานหรืออาชีพที่ได้รับผลประโยชน์ทางตรงจากการท่องเที่ยว คือ การจำหน่ายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เกิดจากการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ เพื่อการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งความประทับใจหรือประสบการณ์ที่ได้รับมีลักษณะเป็นนามธรรม และอาจไม่ใช่สิ่งที่หยิบกลับหรือนำมาไว้กับตัวเองได้ ดังนั้นธุรกิจการผลิตการจำหน่ายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมืองจึงเกิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองในแง่การเติมเต็มความรู้สึก ความประทับใจหรือประสบการณ์ที่ได้รับจากการมาเยือนสถานที่ท่องเที่ยวดังกล่าว อันก่อให้เกิดการสร้างรายได้ให้แก่คนในพื้นที่ตามมา เพราะฉะนั้นธุรกิจดังกล่าวจึงมีลักษณะเฉพาะหรือเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกันไป เช่น การใช้วัสดุประจำท้องถิ่นในการแปรรูปหรือเป็นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ อาทิ ไข่มุกหรือเปลือกหอยในพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล ผลไม้ประจำพื้นถิ่น ฯลฯ การใช้ลวดลายหรือตราสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงท้องถิ่นหรือพื้นที่นั้น ๆ อาทิ ตราประจำจังหวัด สัญลักษณ์ประจำชนเผ่า คำขวัญประจำพื้นที่ ฯลฯ

2.1.2 ประโยชน์ทางอ้อม

1) การขยายวงกว้างเกี่ยวกับการผลิตสินค้าพื้นเมืองหรือของที่ระลึก

สืบเนื่องจากธุรกิจการผลิตและจำหน่ายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมืองโดยต้นกำเนิดอาจเป็นธุรกิจขนาดเล็กเนื่องจากการผลิตเพียงค้าขายในพื้นที่ของตนและอาจใช้แรงงานจำนวนไม่มาก อย่างไรก็ตามในบางครั้งผลิตภัณฑ์หรือสินค้าพื้นเมืองหรือของที่ระลึกบางอย่างอาจกลายเป็นที่นิยมในระดับวงกว้าง จึงสามารถนำไปสู่การขยายตัวของอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าพื้นเมืองหรือของที่ระลึกในปริมาณที่เพิ่มขึ้น มีการจ้างงานคนในพื้นที่หรือในพื้นที่อื่น ๆ เพิ่มขึ้น การเพิ่มสาขาหรือสถานที่จำหน่ายที่ไม่จำกัดอยู่ในเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว เช่น การนำมาจำหน่ายในท่าอากาศยาน หรือห้างสรรพสินค้าในใจกลางเมือง ฯลฯ ในขณะเดียวกันสินค้าหรือของที่ระลึกบางอย่างอาจเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่ดังกล่าวไปในตัวและช่วยดึงดูดให้มีผู้มาเยี่ยมชมเยือนอีกในอนาคต เช่น รูปโปสการ์ดที่นำเสนอถึงสถานที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว สินค้าพื้นเมืองหรือของที่ระลึกที่มีคุณภาพดี อาทิ อาหาร/ขนมรสชาดีอร่อย เครื่องประดับที่ตกแต่งสวยงามและมีเอกลักษณ์ ฯลฯ

2) การเลี้ยงสัตว์

การเลี้ยงสัตว์เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งในภาคเกษตรกรรม ถือได้ว่าเป็นการผลิตที่ยกระดับขึ้นสูงไปกว่าการยังชีพหรือเป็นการผลิตเพื่อการค้า เนื่องจากในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวต้องคอยจัดสรรอาหารให้แก่ธุรกิจด้านภัตตาคารสำหรับการประกอบ/ปรุงอาหารให้แก่ผู้มาเยี่ยมชมเยือนด้วยเช่นกัน

ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงส่งผลประโยชน์ทางอ้อมให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ได้เช่นกันเนื่องจากความต้องการอาหารที่เพิ่มขึ้น การเลี้ยงสัตว์เพื่อให้ได้เนื้อสัตว์สำหรับนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการทำอาหารจึงมีเพิ่มขึ้นตามมา ทั้งนี้ในบางแหล่งท่องเที่ยว รายการอาหารประจำท้องถิ่นก็อาจเชื่อมโยงสัมพันธ์กับประเภทของสัตว์เลี้ยงที่เป็นที่นิยมหรือเหมาะสมต่อการเลี้ยงในพื้นที่ดังกล่าวได้เช่นกัน

3) การเพาะปลูก

เช่นเดียวกับการเลี้ยงสัตว์ การเพาะปลูกเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งในภาคเกษตรกรรมเช่นกัน สำหรับการเพาะปลูกเป็นการผลิตอาหารจำพวกผักและผลไม้ซึ่งถือได้ว่าเป็นวัตถุดิบอย่างหนึ่งในการประกอบ/ปรุงอาหาร และ/หรือสามารถได้รับการจัดจำหน่ายให้แก่ผู้มาเยี่ยมชมเยือนได้โดยตรง การขยายตัวของอาชีพเพาะปลูกจึงเป็นผลประโยชน์ทางอ้อมอย่างหนึ่งจากการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวเพราะเป็นการสร้างงาน/รายได้ให้แก่เกษตรกรผู้ทำอาชีพเพาะปลูก เช่น การปลูกกาแฟโดยกลุ่มชาวเขาเพื่อส่งขายให้กับโครงการหลวงสำหรับการแปรรูปเพื่อจำหน่ายไปยังลูกค้า/นักท่องเที่ยว/นักทัศนาจร ฯลฯ

4) การขยายตัวของอาชีพเกี่ยวกับการก่อสร้างและภาคบริการในด้านอื่น ๆ

การอำนวยความสะดวกถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพราะฉะนั้นการที่เจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือชาวบ้านก็ตาม การดำเนินการใดใดเพื่อก่อให้เกิดการอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาเยี่ยมชมเยือนจึงเกิดขึ้นเพื่อดึงดูดให้คนภายนอกพื้นที่มาท่องเที่ยว/เยี่ยมชมพื้นที่ของตน การสร้างสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานต่าง ๆ อาทิ ถนน ไฟฟ้า ประปา สัญญาณโทรศัพท์/อินเทอร์เน็ต ฯลฯ จึงช่วยทำให้เกิดการจ้างงานแก่กลุ่มธุรกิจการก่อสร้าง เช่น การสร้างถนน การสร้างหรือปรับปรุงอาคาร/ที่พักของนักท่องเที่ยว ช่างรับเหมาเดินสายไฟ/ท่อประปา การเข้ามาติดตั้งสัญญาณโทรศัพท์/อินเทอร์เน็ตของกลุ่มธุรกิจด้านการสื่อสาร และเกิดการแพร่หลายของธุรกิจภาคบริการในด้านอื่น ๆ ตามมาด้วยเช่นกัน เช่น ร้านตัดผม ร้านนวด/สปา สถานเสริมความงาม ร้านสะดวกซื้อ ร้านขายยา ฯลฯ

จากการจำแนกประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการท่องเที่ยวโดย วิชัย เทียนน้อย (2528) ดังที่ได้อภิปรายไว้ในข้างต้นจะเห็นได้ว่าเป็นการกล่าวถึงผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในมิติทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว แต่ในความเป็นจริงนอกเหนือจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลกระทบที่จับต้องได้ (tangible effects) การท่องเที่ยวยังส่งผลประโยชน์ทางตรงต่อในมิติทางสังคมและวัฒนธรรมของประชาชนในระดับชาติตลอดจนในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วยเช่นกัน (United Nations, 1981) ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นผลกระทบในลักษณะที่จับต้องไม่ได้ (intangible effects)

จากงานศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อพื้นที่ปลายทางของ Zaei & Zaei (2013) และหนังสือเรื่องสังคมวิทยาการท่องเที่ยวของศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543) ซึ่งต่างได้กล่าวถึงผลกระทบในแง่บวกหรือผลประโยชน์ในมิติอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ โดยผู้วิจัยได้นำมาสรุปและจำแนกประโยชน์ในรายด้านต่าง ๆ พร้อมกับการอธิบายในแต่ละรายด้าน ได้ดังนี้

1) การกระจายความเจริญและการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการสาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวกของคนในพื้นที่

สืบเนื่องจากการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของพื้นที่ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานรวมถึงสาธารณูปโภคต่าง ๆ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนในแหล่งท่องเที่ยว จึงส่งผลให้ชาวบ้านหรือประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์จากการใช้และเข้าถึงบริการสาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้รับการพัฒนาขึ้นด้วยเช่นกัน เช่น การเดินทางสัญจรภายในและภายนอกพื้นที่ได้สะดวกขึ้น การเข้าถึงการบริโภคสินค้าและบริการที่หลากหลายและมั่งคั่งมากขึ้น ฯลฯ

2) การตระหนักถึงการมีอยู่และคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของคนในพื้นที่และผู้มาเยี่ยมเยือน

สำหรับในแหล่งท่องเที่ยวในเชิงศิลปวัฒนธรรม การจัดให้มีกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับเทศกาล/ประเพณีต่าง ๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวบ้านในพื้นที่เปรียบเสมือนการคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นให้คนรุ่นหลังในพื้นที่ดังกล่าวได้เกิดการตระหนักถึงการมีอยู่และอาจรวมถึงคุณค่าของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเทศกาล/ประเพณีประจำท้องถิ่นนั้น ๆ เช่นเดียวกันกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ให้ผู้มาเยี่ยมเยือนหรือคนจากภายนอกยังได้รับรู้/รับทราบถึงการมีอยู่และคุณค่าของวัฒนธรรมดังกล่าว ซึ่งอาจปรากฏได้ผ่านการร่วมแรงร่วมใจทำกิจกรรม/ประเพณีต่าง ๆ การแต่งกาย ภาษาพูด อาหาร ขนบธรรมเนียมต่าง ๆ เป็นต้น

ในขณะเดียวกัน สำหรับในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ อาทิ น้ำตก ป่าไม้ พรรณไม้ท้องถิ่น บ่อน้ำพุร้อน ฯลฯ คุณค่าที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรดังกล่าวในฐานะปัจจัยดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว ก็จะส่งผลให้คนในท้องถิ่นเกิดความตระหนักในคุณค่าและการมีอยู่ของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ด้วยเช่นกันเพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดังกล่าวไว้ในฐานะทรัพยากรสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวต่อไป โดยการตระหนักในคุณค่าและการมีอยู่ดังกล่าวอาจเหนี่ยวนำไปสู่พฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในท้องถิ่นตามมา อาทิ การบวชต้นไม้ การสร้างฝายชะลอน้ำ การปลูกป่า ฯลฯ

3) การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างคนในพื้นที่และผู้มาเยี่ยมเยือน

การเป็นแหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นการเปิดพื้นที่หรือเป็นพื้นที่ซึ่งมีลักษณะเปิด กล่าวคือ คนในท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้ผู้อื่นหรือคนนอกได้เข้ามาในฐานะผู้มาเยี่ยมเยือนทั้งในแง่นักท่องเที่ยวและนักทัศนาจร ซึ่งการพบปะกันระหว่างคนใน (ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ดั้งเดิม) กับคนนอก (นักท่องเที่ยวและนักทัศนาจร) จึงทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมขึ้นมาเนื่องจากคนในและคนนอกอาจมีภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวนอกจากเป็นพื้นที่ในทางกายภาพยังแสดงถึงการเป็นพื้นที่ทางสังคมที่เปิดโอกาสให้คนต่างวัฒนธรรมได้มาแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างคนในพื้นที่และผู้มาเยี่ยมเยือนด้วยเช่นกัน

4) การพัฒนาและขยายขอบเขตด้านการศึกษาและการปรับปรุงระบบสาธารณสุข

การศึกษาและสุขภาพถือได้ว่าเป็นอีกสวัสดิการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ควรได้รับการดูแลจากภาครัฐ ดังนั้นจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบในวงกว้างต่อทั้งคนในพื้นที่และกลุ่มผู้มาเยี่ยมเยือน ผลกระทบของการท่องเที่ยวจึงสามารถส่งผลต่อการพัฒนาด้านการศึกษาและการปรับปรุงระบบสาธารณสุขด้วยเช่นกัน

ประการแรก เมื่อพิจารณาถึงมิติด้านการศึกษา ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าในบริบทของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนอกจากได้คำนึงถึงความสุข ความประทับใจของฝ่ายผู้มาเยี่ยมเยือน การคำนึงถึงประโยชน์ที่ชาวบ้านหรือผู้ที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวก็เป็นอีกมิติหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นกัน นอกจากนี้ประโยชน์ต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้น การสร้างและถ่ายทอดข้อมูลหรือองค์ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งในการสร้างผลประโยชน์ที่ยั่งยืนให้กับคนในพื้นที่ โดยมิติด้านการศึกษาในที่นี้จึงครอบคลุมทั้งระบบการศึกษาแบบทางการ (formal education) และไม่เป็นทางการ (informal education)

สำหรับระบบการศึกษาแบบทางการ การเกิดขึ้นของหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและจัดการท่องเที่ยว (tourism management) ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ก็เป็นอีกมิติหนึ่งของการขยายขอบเขตด้านสาขาวิชาซึ่งสามารถมีส่วนเหนี่ยวนำต่อการนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาใช้ในการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวได้เช่นกัน เช่นเดียวกันการปลูกฝังหรือเปิดสอนรายวิชาเกี่ยวกับท้องถิ่นของเราในระดับชั้นประถมศึกษา/มัธยมศึกษา ก็สามารถมีส่วนในการขัดเกลากลุ่มเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นได้เกิดการตระหนักถึงการมีอยู่และคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญด้านการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเองได้เช่นกัน

ในขณะที่ระบบการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ การสร้างระบบการศึกษาหรือการฝึกอบรมที่ส่งเสริมให้คนในพื้นที่ที่ไม่จำกัดเฉพาะคนในวัยเรียน เช่น ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเป็นเจ้าบ้านในการให้บริการแก่ผู้มาเยี่ยมเยือนก็จะช่วยพัฒนาทุนมนุษย์หรือศักยภาพในด้านต่าง ๆ ให้กับคนในพื้นที่ได้เช่นกัน อาทิ ทักษะด้านภาษา (ทั้งภาษาถิ่น ภาษากลาง และภาษาต่างประเทศ) ความเข้าใจในเกี่ยวกับวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของกลุ่มผู้มาเยี่ยมเยือน ทักษะการคิดคำนวณ (การซื้อขาย) ทักษะ การประสานงานกับเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาเยี่ยมเยือน ทักษะการพูดในที่สาธารณะในฐานะมัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยว ฯลฯ

ประการต่อมา เมื่อพิจารณาถึงมิติด้านสุขภาพหรือระบบสาธารณสุข การมีระบบสาธารณสุขที่เพียบพร้อมและรองรับการหลั่งไหลเข้ามาของผู้มาเยี่ยมเยือนสามารถเป็นข้อพิจารณาอย่างหนึ่งของนักท่องเที่ยวและนักทัศนจรด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยี่ยมเยือนที่ใช้ระยะเวลานานสำหรับการเดินทางและท่องเที่ยว เนื่องจากปัญหาสุขภาพส่วนบุคคลอาจเป็นอุปสรรคหรือเหตุสุดวิสัยอย่างหนึ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้กับผู้ที่มาเยือนในระหว่างการท่องเที่ยว ดังนั้นการที่พื้นที่ปลายทางหรือแหล่งท่องเที่ยวมีการจัดเตรียมระบบสาธารณสุขที่พร้อม เช่น อยู่ใกล้ เดินทางสะดวก มีการประสานงานกับท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี มีแพทย์และบุคลากรด้านสาธารณสุขในสัดส่วนที่เหมาะสม ฯลฯ จึงมีส่วนทำให้เกิดความไว้วางใจ (reliability) และการสร้างความมั่นคงทางสุขภาพ (health security) ให้กับผู้ที่วางแผนต้องการมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวด้วยเช่นกัน (Gotovac, 2007) ดังนั้นการมีระบบสาธารณสุขที่เพียบพร้อมจึงนอกจากช่วยให้ผู้มาเยี่ยมเยือนมีโอกาสเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้สะดวกยังช่วยทำให้ประชาชนในพื้นที่มีโอกาสเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุขได้สะดวกมากขึ้นด้วยเช่นกัน

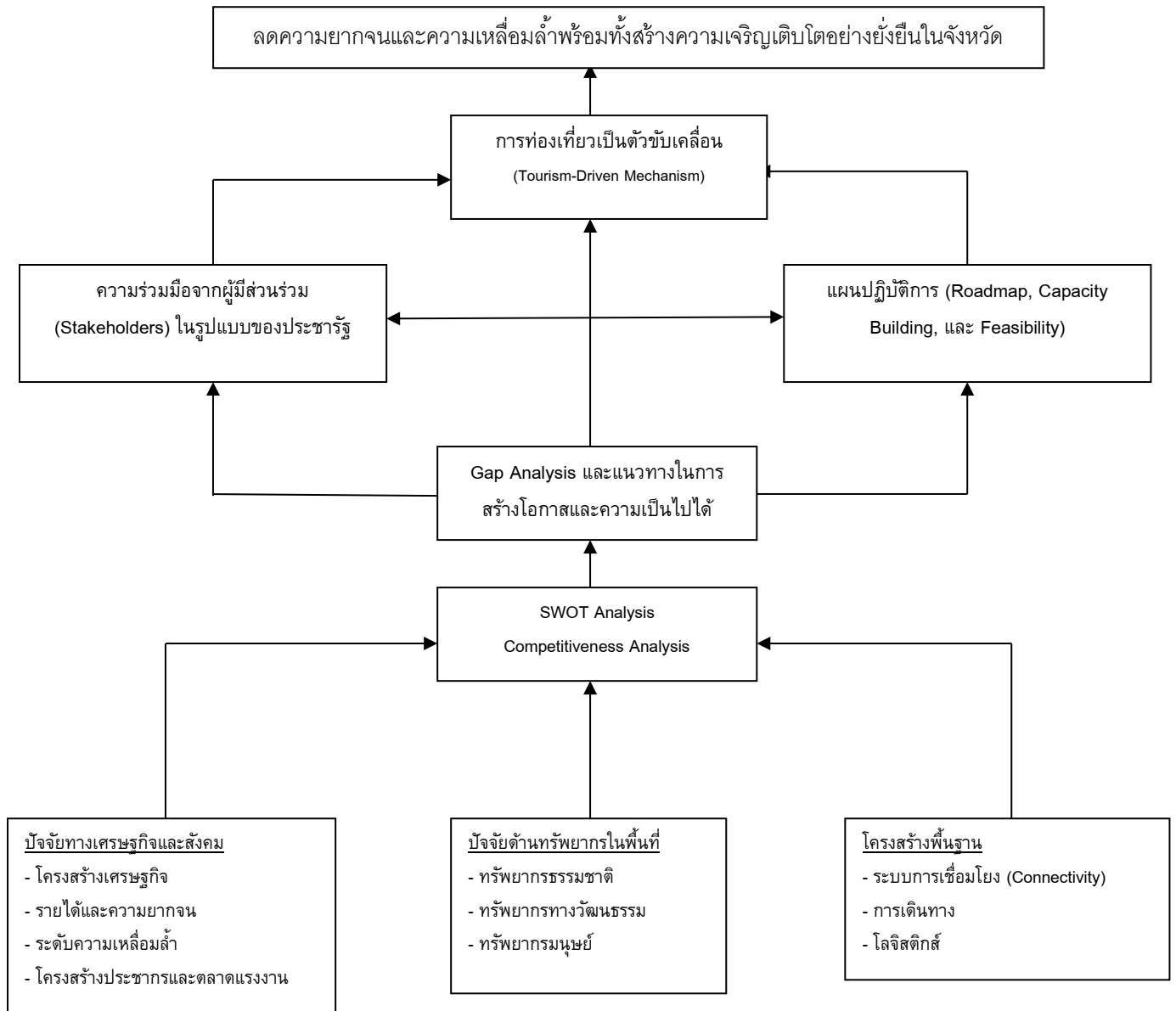
โดยสรุป จากการกล่าวถึงประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมของการท่องเที่ยวในข้างต้น จึงสะท้อนเห็นว่ามิบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ได้รับผลประโยชน์จากการที่พื้นที่ของตนเป็นแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ ในฝั่งของผู้มาเยี่ยมเยือนหรือได้ท่องเที่ยว (ฝั่งอุปสงค์การท่องเที่ยว) ก็จะได้รับบริการพักผ่อนหย่อนใจ ความพึงพอใจ หรือความสุข ตลอดจนการได้รับประสบการณ์และ/หรือความรู้จากการได้ท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันฝั่งของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว (ฝั่งอุปทานการท่องเที่ยว) สำหรับผู้ผลิต/ผู้ประกอบการภาคเอกชนก็จะได้รับรายได้ที่เกิดจากการใช้จ่ายของผู้มาท่องเที่ยวโดยตรง ในขณะที่ชาวบ้านนอกจากจะได้รับรายได้ ในบางครั้งก็อาจได้รับโอกาสการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้วิถีทางสังคมจากคนนอกหรือผู้มาเยี่ยมเยือนด้วยเช่นกัน ในขณะเดียวกันในส่วนของภาครัฐทั้งในระดับท้องถิ่น จังหวัด หรือประเทศก็จะมีรายได้จากการท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนผลพลอยได้จากการ

พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความเจริญทัดเทียมกับพื้นที่อื่น ๆ เพื่อรองรับความหลากหลายของผู้มาเยี่ยมเยือน ซึ่งผลพลอยได้ดังกล่าวก็จะทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เหล่านั้นได้รับผลประโยชน์หรือความสะดวกสบายตามมาด้วยเช่นกัน ดังนั้นประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยวจึงเกิดขึ้นได้กับทั้งคนในและคนนอกพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับคนในสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกระดับตั้งแต่บุคคลไปจนถึงระดับชาติ

อย่างไรก็ตาม นอกจากประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ในบางกรณีการท่องเที่ยวอาจส่งผลกระทบต่อทั้งคนในและคนนอกพื้นที่ได้เช่นกัน เช่น ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นกับหรือโดยผู้มาเยี่ยมเยือน การสร้างความเสื่อมโทรมด้านสิ่งแวดล้อม ความหนาแน่นของคนในพื้นที่ ฯลฯ ตลอดจนการสร้างความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากในแต่ละพื้นที่อาจมีสิ่งดึงดูดด้านการท่องเที่ยวในปริมาณและรูปแบบที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ในการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบด้านลบหรือผลข้างเคียงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นตามมาจากการพัฒนาพื้นที่ใดก็ตามให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน ซึ่งจากการคำนึงถึงปัญหาและผลกระทบด้านลบต่าง ๆ จากการท่องเที่ยวจึงนำไปสู่การเกิดขึ้นของคำว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนขึ้นมา รวมถึงคำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยชุมชนเพื่อชุมชน ฯลฯ ตลอดจนการท่องเที่ยวเพื่อลดความเหลื่อมล้ำซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของการศึกษาในครั้งนี้ด้วยเช่นกัน

2.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองและมีรายได้น้อยเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ: กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)

บทที่ 3

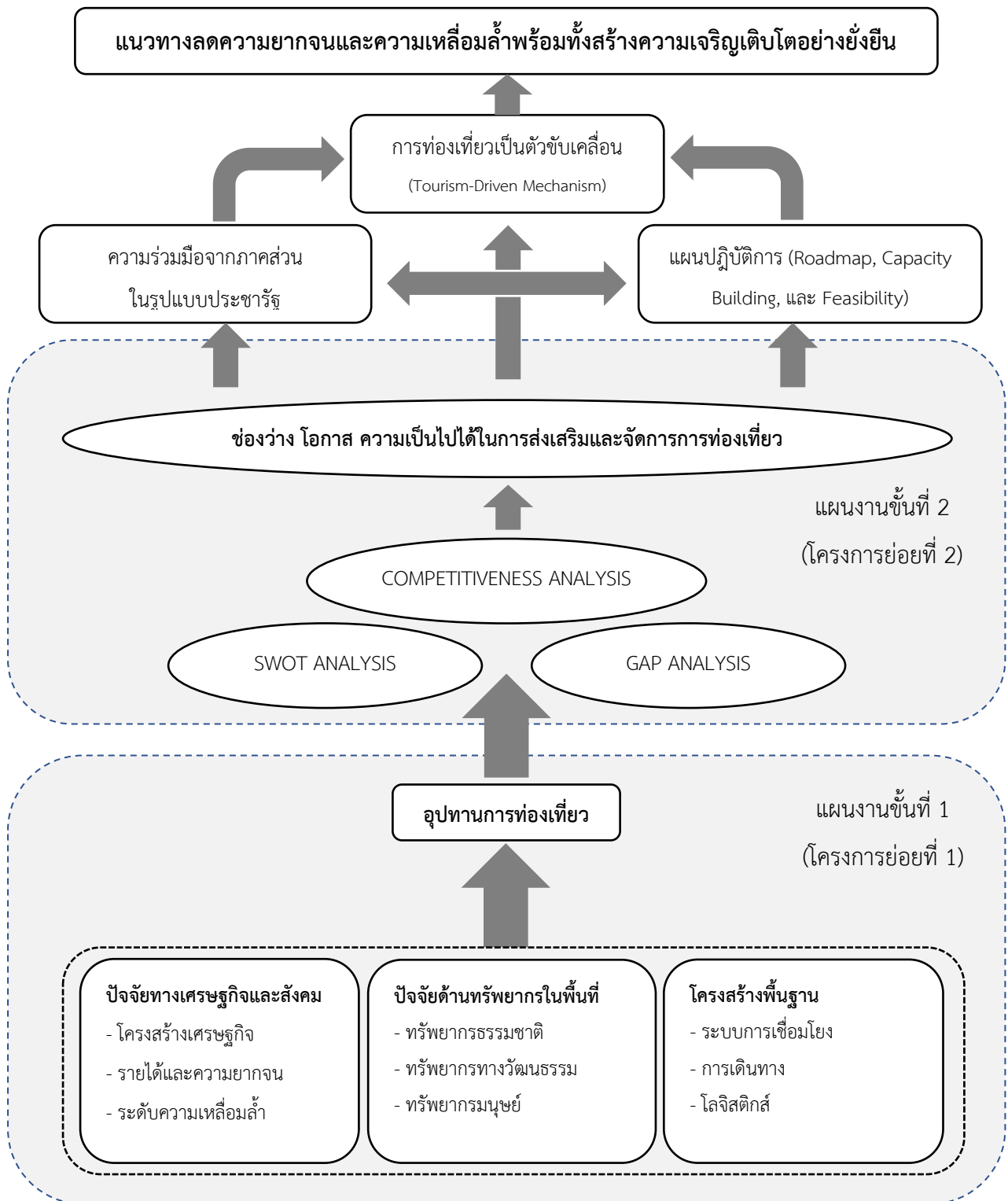
ระเบียบวิธีวิจัย

บทนี้จะกล่าวถึงระเบียบวิธีวิจัยศึกษาและวิเคราะห์กรณีศึกษาของกลุ่มจังหวัดรองเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว และศึกษาแนวทางการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ จากการพัฒนาทางการท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองอื่น ๆ ของประเทศ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย และวัตถุประสงค์ของโครงการย่อยที่ 1 และโครงการย่อยที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้

3.1 แผนงานขั้นที่ 1 การดำเนินงานเพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีผลต่ออุปทานการท่องเที่ยวของจังหวัดท่องเที่ยว

ในขั้นการดำเนินงานเพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีผลต่ออุปทานการท่องเที่ยวของจังหวัดท่องเที่ยว ดำเนินการโดยโครงการย่อยที่ 1 การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของสามจังหวัดรองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มสามจังหวัดรอง: กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) ซึ่งแบ่งการดำเนินงานเป็น 3 แผนงานหลัก ได้แก่ แผนงานการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม แผนงานการศึกษาปัจจัยด้านทรัพยากรในพื้นที่ และ แผนการศึกษาปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดของการดำเนินงานแต่ละแผนงาน ดังนี้

ภาพที่ 3.1 กระบวนการวิจัยแผนงาน “การส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองและมีรายได้น้อยเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ: กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)”

3.1.1 แผนงานการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม

แผนงานดังกล่าวมุ่งเน้นการใช้แหล่งข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับมหภาค ได้แก่ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ มาใช้ในการศึกษาและทำความเข้าใจสถานการณ์ในภาพรวมด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ โดยเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ และข้อมูลระดับประเทศ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ สำหรับข้อมูลที่น่ามาใช้ในการศึกษามีดังต่อไปนี้

- สถิติจำนวนผู้มาเยี่ยมเยือน (นักท่องเที่ยว + นักทัศนาจร) และรายได้จากการท่องเที่ยว
- ขนาดและการกระจายตัวของประชากรจากสำมะโนประชากร
- จำนวนประชากรจำแนกตามเพศและอายุจากสำมะโนประชากร
- สัดส่วนคนจน เส้นความยากจน และรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือน
- แผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 โดยมุ่งเน้นไปที่

แผนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และการจัดสรรงบประมาณในกิจการต่าง ๆ ของระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด

- แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ

สำหรับรูปแบบและวิธีดำเนินการวิจัย คือ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) หรือการค้นคว้าข้อมูลและสถิติที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาจัดระเบียบใหม่เพื่อเป็นชุดข้อมูลสำหรับ 3 จังหวัดดังกล่าวโดยเฉพาะ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์เชิงลึกต่อไปในโครงการย่อยที่ 2

3.1.2 แผนงานการศึกษาปัจจัยด้านทรัพยากรในพื้นที่

แผนงานดังกล่าวประกอบไปด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ โดยสามารถแบ่งเป็นกลุ่มงานย่อย 2 กลุ่มงานย่อย ได้แก่ การพัฒนาตัวแปร/ตัวชี้วัดสำหรับการประเมินศักยภาพของทรัพยากรด้านแหล่งท่องเที่ยวภายในพื้นที่ และการศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในพื้นที่

(1) การพัฒนาตัวแปร/ตัวชี้วัดสำหรับการประเมินศักยภาพของทรัพยากรด้านแหล่งท่องเที่ยวภายในพื้นที่

การดำเนินงานตามแผนงานนี้เป็นวิจัยจากค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับทรัพยากรที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ 3 จังหวัดท่องเที่ยวเมืองรอง คือ ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ระบบฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- ฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม ศูนย์วิจัยด้านตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Authority of Thailand: Intelligence Center) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)
- ฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด (ทกจ.) ของจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ
- แหล่งข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวจากภาคส่วนจังหวัด และส่วนการปกครองท้องถิ่น

(2) การศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในพื้นที่

นอกจากการทบทวนวรรณกรรมในแผนงานข้างต้นแล้ว เพื่อให้เกิดความถูกต้องเที่ยงตรงของข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้กำหนดให้มีการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวภายในแต่ละจังหวัดเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจากบุคคลและฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ 3 จังหวัดดังกล่าว ในอีกกลุ่มงานย่อย ซึ่งเกี่ยวกับการศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ ซึ่งการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มงานย่อยนี้เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการขอความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวแนะนำในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงความทันสมัยและความถูกต้องของข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวใน 3 จังหวัด สำหรับการนำไปใช้ประชาสัมพันธ์หรือส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป

แผนงานนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำมาพัฒนาเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และการกำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลสำคัญในฐานะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการด้านอุปทานการท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดอีสานใต้ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กรณีศึกษาของกลุ่มจังหวัดรองเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว (โครงการย่อยที่ 1) นำไปสู่การศึกษาแนวทางการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ จากการพัฒนาทางการท่องเที่ยว (โครงการย่อยที่ 2)

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยได้วางแผนใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ (interview) และสนทนากลุ่ม (focus group discussion) สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

ประเภทที่ 1 หมายถึง ตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวโดยตรง

ประเภทที่ 2 หมายถึง ตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวโดยทางอ้อม

(รายละเอียด ระบุในรายงานความก้าวหน้ารอบ 6 เดือน โครงการย่อยที่ 1 “การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของสามจังหวัดรองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มสามจังหวัดรอง : กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)”))

3.1.3 แผนงานการศึกษาปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การศึกษาปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งโครงสร้างพื้นฐาน แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วนหลัก คือ (1) การเชื่อมโยง (2) การเดินทาง และ (3) โลจิสติกส์ ซึ่งในส่วนของการเชื่อมโยงนั้นสามารถจำแนกได้ออกเป็น 2 ประเด็น คือ การเชื่อมโยงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และการเชื่อมโยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยกล่าวถึงความเชื่อมโยงในรูปแบบ ทางหลวง ทางราง ทางอากาศ และทางน้ำ ในด้านการเดินทางจะบรรยายถึงตัวอย่างของรูปแบบการเดินทางที่สะดวกที่สุดจากรูปแบบการเชื่อมโยงทั้งหมดว่าจะมีทิศทางอย่างไร และในส่วนของโลจิสติกส์จะบรรยายให้เห็นถึงรูปแบบการขนส่งสินค้า บริการ และผู้โดยสาร เพื่อก่อให้เกิดการสร้างอุปสงค์และอุปทานเอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว ของกลุ่มจังหวัด โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร อาทิ

- (1) กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579)
- (2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)
- (3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งของไทย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)
- (4) แผนงานในภารกิจหลักของกระทรวงคมนาคม ภายใต้ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งของไทย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)
- (5) แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของไทย (พ.ศ.2558 – 2565)
- (6) แผนงานพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (Greater Mekong Subregion-GMS)
- (7) แผนการพัฒนาทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง ระยะ 20 ปี (2560-2579)

ทั้งนี้ รายละเอียดการศึกษาปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีดังต่อไปนี้

การเชื่อมโยง แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 มิติ คือ (1) การเชื่อมโยงทางโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ในปัจจุบัน (2) การเชื่อมโยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และ (3) การเชื่อมโยงของโครงสร้างพื้นฐานที่ควรเกิดขึ้น

- (1) การเชื่อมโยงทางโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ในปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบการเชื่อมโยง อันได้แก่ ถนน ทางราง ทางอากาศ และทางน้ำ

(2) การเชื่อมโยงของโครงสร้างพื้นฐานที่จะเกิดขึ้นในอนาคตสำหรับภูมิภาคนี้จะมีเกิดขึ้นทั้งหมด 3 รูปแบบ คือ ถนน ทางราง และทางอากาศ

(3) การเชื่อมโยงของโครงสร้างพื้นฐานที่ควรเกิดขึ้น

การเดินทาง คือ การศึกษาการเดินทางผ่านการเชื่อมโยงของโครงสร้างพื้นฐานเข้าสู่กลุ่มจังหวัด โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

(1) การเดินทางจากภูมิภาคอื่น ๆ ไปสู่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 โดยอาศัยการเชื่อมโยงทางถนน ทางราง ทางอากาศ และทางน้ำ

(2) การเดินทางภายในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 โดยอาศัยการเชื่อมโยงทางถนน ทางราง และทางน้ำ

โลจิสติกส์ คือ การศึกษาโลจิสติกส์ผ่านการเชื่อมโยงของโครงสร้างพื้นฐานเข้าสู่กลุ่มจังหวัด โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ

(1) โลจิสติกส์จากภูมิภาคอื่น ๆ ไปสู่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 โดยอาศัยการเชื่อมโยงทางถนน ทางราง ทางอากาศ และทางน้ำ

(2) โลจิสติกส์ภายในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 โดยอาศัยการเชื่อมโยงทางถนน ทางราง และทางน้ำ

ผลลัพธ์การศึกษาปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้ทราบถึงความเชื่อมโยงของโครงสร้างพื้นฐานทางคมนาคม การเดินทางเข้าสู่กลุ่มจังหวัดและระบบโลจิสติกส์ที่เชื่อมโยงเข้าสู่กลุ่มจังหวัด จะนำมาซึ่งแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาอุปทานการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัด ในประเด็นด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้เกิดความพร้อมและเสริมความสามารถในการตอบสนองต่ออุปสงค์การท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเพิ่มรายได้ และลดความเหลื่อมล้ำในกลุ่มสามจังหวัดรอง

3.2 แผนงานขั้นที่ 2 การดำเนินงานเพื่อวิเคราะห์เชิงพื้นที่ในการหาช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้ในการส่งเสริมและจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่

ในขั้นการดำเนินงานซึ่งดำเนินงานโดยโครงการย่อยที่ 2 เป็นหลัก มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิเคราะห์ช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้จากอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวในกลุ่มสามจังหวัดรอง (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) เพื่อที่จะนำมาสู่การกำหนดแนวทางการเพิ่มรายได้และลดความเหลื่อมล้ำในกลุ่มจังหวัดรอง โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อน มีรายละเอียดดังนี้

เมื่อได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนงานการศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม แผนงานการศึกษาปัจจัยด้านทรัพยากรในพื้นที่ และแผนการศึกษาปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว ภายใต้การดำเนินงานของ โครงการย่อยที่ 1 การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของสามจังหวัดรองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มสามจังหวัดรอง: กรณีสึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) ทำให้ได้ชุดข้อมูลหลัก 3 ส่วน ดังนี้

- ข้อมูลปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม
- ข้อมูลปัจจัยด้านทรัพยากรในพื้นที่
- ข้อมูลปัจจัยโครงสร้างพื้นฐาน

ทั้งนี้ แผนงานขั้นที่ 2 เป็นการนำชุดข้อมูลหลักทั้ง 3 ส่วน ข้างต้นมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis) การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) และการวิเคราะห์การแข่งขัน (Competitive Analysis) ในการค้นหาช่องว่างและโอกาสในพัฒนาจังหวัดท่องเที่ยวเมืองรองในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำต่อไป สำหรับในวัตถุประสงค์ดังกล่าวก่อนที่ผู้วิจัยจะประมวลผลและวิเคราะห์ผลการศึกษาในขั้นตอนสุดท้ายแบบภาพรวมทั้งหมด

เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการดำเนินงาน ผู้วิจัยจะจัดเวทีสำหรับการระดมสมอง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ 3 จังหวัดดังกล่าวในการร่วมหาข้อสรุปเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในพื้นที่ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัย/องค์ประกอบที่ส่งเสริมให้เกิดอุปทานการท่องเที่ยวในพื้นที่ทั้งในแง่ความพร้อมและความน่าดึงดูด (มีศักยภาพ) ทั้งนี้ผลการศึกษาทั้งหมดในวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 หรือโครงการย่อยที่ 2 จะได้รับการรวบรวม วิเคราะห์และอภิปรายผลต่อไปในบทที่ 4

ทั้งนี้ แผนงานดังกล่าวหวังผลให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำงานในพื้นที่ และสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มสามจังหวัดรองในมุมมองที่ใช้การท่องเที่ยวในจังหวัดรองเป็นตัวขับเคลื่อนการเพิ่มรายได้ และลดความเหลื่อมล้ำ

3.3 แผนงานขั้นที่ 3 การดำเนินงานเพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ จากการพัฒนาทางการท่องเที่ยว

แผนงานการศึกษาแนวทางการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ จากการพัฒนาทางการท่องเที่ยว เป็นการศึกษาวิเคราะห์ด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีผลต่ออุปทานการท่องเที่ยวของจังหวัดท่องเที่ยว และด้านช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้ในการส่งเสริมและจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่โดยเน้นในมิติของอุปทานการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษและอำนาจเจริญ เพื่อนำไปสู่แนวทางการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ จากการพัฒนาทางการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ ปัจจัยนำเข้าสำหรับการวิเคราะห์ ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ดังต่อไปนี้

(1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ ซึ่งสะท้อนถึงอุปทานการท่องเที่ยวของจังหวัดดังกล่าว โดยข้อมูลนี้ได้จากการศึกษาโครงการย่อยที่ 1 การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของสามจังหวัดรองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มสามจังหวัดรอง: กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)

(2) ปัจจัยช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้ในการส่งเสริมและจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ด้วยการใช้ทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางด้านรายได้และลดความเหลื่อมล้ำโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนในภาพรวม โดยข้อมูลนี้ได้จากการศึกษา โครงการย่อยที่ 2 การวิเคราะห์ช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้จากอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวในกลุ่มสามจังหวัดรอง (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)

(3) ปัจจัยนโยบาย แผนงาน และโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด สะท้อนถึงสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดต่าง ๆ และกลุ่มจังหวัดในแง่ภูมิเศรษฐศาสตร์หรือความคิด ตลอดจนแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ ตลอดจนมุมมองของภาครัฐต่อพื้นที่ได้ในทางอ้อมเช่นกันและช่วยทำให้เห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่องค์ประกอบของการท่องเที่ยว บทบาท และการมีส่วนร่วมกับภาครัฐ

นอกจากนี้ แผนงานขั้นที่ 3 ได้วางแผนที่ทำงานและศึกษาร่วมกันกับหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักยุทธศาสตร์จังหวัด สำนักงานสถิติจังหวัด สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จังหวัด คณะกรรมการจังหวัด ชุมชน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อร่วมกันแสวงหาแนวทางเพื่อลดความยากจนโดยมีการท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำพร้อมทั้งสร้างความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนในกลุ่มสามจังหวัดรอง (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)

ภาพที่ 3.2 แผนปฏิบัติงานสำหรับการดำเนินแผนงานด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลและความเชื่อมโยงกับแผนงานใหญ่ในภาพรวม

สัปดาห์/เดือน	กิจกรรมที่วางแผน
สัปดาห์ที่ 1 – 2 เมษายน 2561	ลงพื้นที่ปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 และ 2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กรณีศึกษาของกลุ่มจังหวัดรองเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว
สัปดาห์ที่ 3 – 4 เมษายน 2561	ลงพื้นที่ปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 3 และ 4 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กรณีศึกษาของกลุ่มจังหวัดรองเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว
สัปดาห์ที่ 1 – 4 พฤษภาคม 2561	- ทีมวิจัยถอดเทปสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม - สรุปสาระสำคัญและวิเคราะห์ข้อมูลรอบที่ 1 เพื่อเตรียมนำเสนอผลการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดและข้าราชการประจำจังหวัดด้านการท่องเที่ยว - เตรียมจัดประชุมกลุ่มย่อยกับคณะทำงานจังหวัดทั้ง 3 ร่วมกัน เพื่อสรุปประเด็นที่ได้จากการผลการวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิร่วมกัน
สัปดาห์ที่ 1 – 2 มิถุนายน 2561	ลงพื้นที่จัดประชุมกลุ่มย่อยกับคณะทำงานจังหวัดทั้ง 3 ร่วมกัน เพื่อสรุปประเด็นที่ได้จากการผลการวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิร่วมกัน
สัปดาห์ที่ 3 – 4 มิถุนายน 2561	- กำหนดแผนการติดตามการปฏิบัติงานของคณะทำงานทั้ง 3 จังหวัดเกี่ยวกับการนำผลการวิเคราะห์ที่ได้ไปใช้
สัปดาห์ที่ 1 – 2 กรกฎาคม 2561	- จัดทำรายงานความก้าวหน้าในครั้งที่ 2
สัปดาห์ที่ 3 – 4 กรกฎาคม 2561	เตรียมการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่ม 3 จังหวัดรอง จากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ จากการพัฒนาทางการท่องเที่ยว
สิงหาคม – กันยายน 2561	เขียนรายงานฉบับสมบูรณ์
กันยายน – ตุลาคม 2561	จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่ม 3 จังหวัดรอง จากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ จากการพัฒนาทางการท่องเที่ยว และเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองอื่น ๆ ของประเทศต่อไป
พฤศจิกายน 2561	สรุปผลการดำเนินงานและส่งรายงานฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการวิจัย

นักวิจัยได้กำหนดแผนงานเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย โครงการย่อย 1 และโครงการย่อย 2 โดยมีผลการวิจัยในเบื้องต้น ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ

การศึกษาข้อมูลทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ มีความมุ่งหมายเพื่อเข้าใจลักษณะพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ที่อาจจะสามารถเชื่อมโยงไปถึงปัจจัยที่ส่งเสริมและกระตุ้นการท่องเที่ยวในกลุ่มกรณีศึกษาสามจังหวัดรองที่มีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว การเพิ่มรายได้ และการลดความเหลื่อมล้ำ

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธร

จังหวัดยโสธรตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ประมาณ 531 กิโลเมตร (ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1, 2, 202) และอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 (อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร อำนาจเจริญ) สภาพพื้นที่หรือลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดยโสธร มีลักษณะลาดเอียงจากทิศตะวันตกลงไปทางทิศตะวันออก พื้นที่ทางตอนเหนือส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงสลับกับพื้นที่แบบลูกคลื่น มีสภาพเป็นป่าและมีแหล่งน้ำขนาดกลาง ได้แก่ ห้วยลิงโจน ห้วยสะแบก ลำโพง ลำเซบาย ส่วนพื้นที่ทางตอนกลางและตอนใต้ เป็นที่ราบลุ่มต่ำสลับซับซ้อนกับสันดินริมน้ำ มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ ได้แก่ แม่น้ำชี และขนาดกลาง ได้แก่ ลำน้ำยัง ลำทวนไหลผ่าน ลักษณะดินส่วนมากเป็นดินทรายและดินเค็ม มีหนอง บึง ลำห้วย และแหล่งน้ำขนาดเล็กอยู่ทั่วไป พื้นที่อยู่ในลุ่มน้ำชี ลุ่มน้ำมูล สำหรับภูมิอากาศ จังหวัดยโสธรมี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ความชื้นสัมพัทธ์ เฉลี่ยเท่ากับ 71.1% อุณหภูมิสูงสุด 42 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุด 11 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบ 5 ปี (2550 – 2554) เฉลี่ย 1,600 มม.ต่อปี

อาณาเขต จังหวัดยโสธรมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ดและมุกดาหาร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดอำนาจเจริญและอุบลราชธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ด

จังหวัดยโสธรแบ่งการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ 78 ตำบล 885 หมู่บ้าน ประกอบด้วย อำเภอเมืองยโสธร อำเภอลำภูพาน อำเภอไทยเจริญ อำเภอกุดชุม อำเภอทรายมูล อำเภอป่าดัว อำเภอดำเนินแก้ว อำเภอมหาชนะชัย และอำเภอดงบัง

ด้านประชากร

ประชากรจังหวัดยโสธรมีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 540,127 คน เป็นชาย 270,933 คน และหญิง 269,194 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 153,420 ครัวเรือน มีอัตราการเพิ่มธรรมชาติเฉลี่ยร้อยละ 0.45 ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย 130 คน/ตารางกิโลเมตร

ด้านเศรษฐกิจ

ประชากรในจังหวัดยโสธรมีรายได้เฉลี่ย 48,713.63 บาท/คน/ปี ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 60 ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม รองลงไปเป็นอาชีพภาคอุตสาหกรรม ภาคพาณิชยกรรม ภาคขนส่งและภาคบริการตามลำดับ

ด้านการท่องเที่ยว

จังหวัดยโสธรมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติอยู่ทางตอนเหนือ และตอนกลางของจังหวัด เช่น ภูเก้าพระภูทางเกวียน ภูหินปูน ลำน้ำทวนและสวนสาธารณะพญาแถนในเขตเทศบาลเมืองยโสธร สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีชื่อเสียง เช่น หมอนขวานผ้าขิด จักสานไม้ไผ่ การแกะสลัก ทอผ้าไหม ทอพรหม อยู่ทางตอนกลางของจังหวัด และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมอยู่ทางตอนกลางและตอนใต้ของจังหวัด เช่น พระธาตุยโสธรหรือพระธาตุพระอานนท์ธาตุก่อข้าน้อย หอพระไตรวัดสระไตรนุรักษ์ ดงเมืองเตย พระธาตุกู่จาน วัดพระพุทธบาท แต่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เหล่านี้มีจุดอ่อน คือ แต่ละแหล่งอยู่ห่างไกลกัน มีขนาดเล็กและไม่เด่นพอที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวมาแวะเที่ยวชม งานประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์การท่องเที่ยว คือ งานประเพณีบั้งไฟงานแห่มาลัย เป็นต้น

ตารางที่ 4.1 สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศจังหวัดยโสธร พ.ศ.2552-2558

รายการ	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558p
จำนวนผู้เยี่ยมเยือน	255,220	454,507	433,652	453,514	499,902	494,385	513,244
ชาวไทย	252,718	445,800	424,318	442,428	487,629	482,377	500,922
ชาวต่างประเทศ	2,502	8,707	9,334	11,086	12,273	12,008	12,322
จำนวนนักท่องเที่ยว	131,685	243,841	230,484	232,716	250,256	242,126	251,472
ชาวไทย	129,658	237,093	223,291	224,130	240,810	232,991	242,102
ชาวต่างประเทศ	2,027	6,748	7,193	8,586	9,446	9,135	9,370
จำนวนนักท่องเที่ยว	123,535	210,666	203,168	220,798	249,646	252,259	261,772
ชาวไทย	123,060	208,707	201,027	218,298	246,819	249,386	258,820
ชาวต่างประเทศ	475	1,959	2,141	2,500	2,827	2,873	2,952
ระยะเวลาพักนักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว (วัน)	2.28	2.62	1.98	2.00	2.13	2.10	2.06
ชาวไทย	2.28	2.62	1.96	1.98	2.12	2.09	2.04
ชาวต่างประเทศ	2.09	2.66	2.48	2.45	2.43	2.41	2.43
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/คน/วัน)							
ผู้เยี่ยมเยือน	399	417	748	749	735	764	783
ชาวไทย	393	409	741	739	724	753	771
ชาวต่างประเทศ	930	737	977	1,033	1,051	1,087	1,116
นักท่องเที่ยว	440	457	932	934	908	945	971
ชาวไทย	432	448	927	927	898	935	961
ชาวต่างประเทศ	977	784	1,053	1,102	1,125	1,167	1,195
นักท่องเที่ยว	301	294	335	360	367	400	411
ชาวไทย	300	294	335	359	366	399	410
ชาวต่างประเทศ	505	311	345	452	449	470	505
รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)							
ผู้เยี่ยมเยือน	169	354	493	514	576	582	609
ชาวไทย	165	339	473	489	549	555	580
ชาวต่างประเทศ	4	15	20	24	27	27	29
สถานประกอบการที่พักแรม							
จำนวนห้อง	306	570	627	667	667	606	606
อัตราการเข้าพัก (%)	45.71	47.08	36.65	43.27	45.83	48.75	51.87
จำนวนผู้เข้าพักแรม	62,171	126,859	124,620	140,680	147,263	139,156	145,791
ชาวไทย	60,281	120,185	117,644	132,637	139,103	131,594	137,971
ชาวต่างประเทศ	1,889	6,674	6,976	8,043	8,160	7,562	7,820

4.1.2 ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดศรีสะเกษ

จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง หรือเรียกว่า “อีสานใต้” มีพื้นที่ประมาณ 8,839.976 ตารางกิโลเมตร หรือ 5,524,985 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงสลับทุ่งนา มีภูเขาและป่าไม้อยู่ทางตอนใต้ และพื้นที่จะค่อย ๆ ลาดลงสู่ทิศเหนือและทิศตะวันตก ซึ่งเต็มไปด้วยห้วย คลอง หนอง บึงต่าง ๆ ตลอดระยะทางที่ลำนํ้ามูลไหลผ่าน สภาพดินร่วนละ 60 เป็นลักษณะดินร่วนปนทรายที่มีการระบายน้ำดี แต่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ มีเพียงร้อยละ 4.5 ของพื้นที่เท่านั้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงค่อนข้างสูง ส่วนที่เหลืออีกประมาณ ร้อยละ 35.5 เป็นดินภูเขาและเทือกเขา ซึ่งสามารถทำการเกษตรได้บางส่วน มียอดเขาสูงสุดคือ ยอดเขาพนมตาเมื่อน ในเขตอำเภอกันทรารมย์ สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 673 เมตร และมีแนวชายแดนติด กับราชอาณาจักรกัมพูชาประมาณ 127 กิโลเมตร (อำเภอกันทรลักษ์ 76 กม. อำเภอกันทรารมย์ 18 กม. และอำเภอกันทรลักษ์ 33 กม.)

จังหวัดศรีสะเกษแบ่งการปกครองออกเป็น 22 อำเภอ 204 ตำบล 2,621 หมู่บ้าน โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้ ทิศเหนือ เขตอำเภอรามัน ไร่เลย์ อำเภอศิลาลาด และอำเภอยางชุมน้อย ติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ด ทิศใต้ เขตอำเภอกันทรารมย์ อำเภอขุขันธ์ อำเภอขุขันธ์ และอำเภอกันทรลักษ์ ติดต่อกับประเทศกัมพูชา ทิศตะวันออก เขตอำเภอกันทรลักษ์ อำเภอกันทรารมย์ และอำเภอโนนคูณ ติดต่อกับจังหวัดอุบลราชธานี

ทิศตะวันตก เขตอำเภออุทุมพรพิสัย อำเภอปรังค์ภู อำเภอห้วยทับทัน และอำเภอขุขันธ์ ติดต่อกับจังหวัดสุรินทร์

ด้านประชากร

จังหวัดศรีสะเกษมีประชากรในปี 2554 รวมทั้งสิ้น 1,452,203 คน เป็นชาย 726,173 คน เป็นหญิง 726,030 คน (ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม พ.ศ.2554)

ด้านเศรษฐกิจ

จังหวัดศรีสะเกษมีผลิตภัณฑ์มวลรวมเฉลี่ยต่อหัวประชากร (GPP Per Capita) 36,142 บาท/คน/ปี เป็นลำดับที่ 75 ของประเทศจังหวัดศรีสะเกษมีพื้นที่ทั้งหมด 5,524,987.5 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 3,506,418ไร่ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคการเกษตร ประมาณร้อยละ 70 หรือประมาณ 1.01 ล้านคน แบ่งเป็นพื้นที่ทำนา ประมาณ 3,339,752.75 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าวหอมมะลิ นอกจากนี้ มีการปลูกพืชไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง พื้นที่ 134,789 ไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ประมาณ 3,826 ไร่ ไม้ผล ได้แก่ เงาะ 2,699

ไร่ ทุเรียน 1,922 ไร่ และพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ หอมแดง 40,952.50 ไร่ กระเทียม 525 ไร่ และพริกชี้ฟ้าใหญ่ 24,618 ไร่ ส่วนยางพารา มีพื้นที่ปลูก 202,026 ไร่

ด้านการท่องเที่ยว

จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่เป็นแหล่งอารยธรรมขอมโบราณ จะเห็นจากโบราณสถานและโบราณวัตถุหลายแห่งที่มีความสำคัญและเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เช่น ปราสาทสระกำแพงใหญ่, ปราสาทปรังค์กู, ฐานบ้านปราสาท หรือปราสาทห้วยทับทัน, ปราสาทตาหนักไทร หรือ ปราสาททามจาม, วัดป่ามหาเจดีย์แก้ว (วัดล้านขวด), ผามออีแดง, พระธาตุเรืองรอง, สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์, น้ำตกห้วยจันทร์ และอ่างเก็บน้ำห้วยศาลา ประเพณีที่สำคัญของจังหวัดศรีสะเกษ คือ ประเพณีสัปดาห์ไทยศรีสะเกษหรือเดิมเรียกว่างานเทศกาลดอกคำءวน จัดขึ้นเป็นประจำในกลางเดือนมีนาคมของทุกปีในช่วงที่ดอกคำءวนในสวนกำลังบาน และงานวิ่งฮาร์ฟ และควอเตอร์มาราธอนสู่ผามออีแดง จัดขึ้นทุกสัปดาห์ที่สามของเดือนสิงหาคมบนเส้นทางขึ้นเขาพระวิหารซึ่งเป็นเส้นทางที่ท้าทายที่นักวิ่งมาราธอนให้ความสนใจกันมาก

ตารางที่ 4.2 สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศจังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2552-2558

รายการ	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558p
จำนวนผู้เยี่ยมเยือน	545,834	881,218	1,066,129	1,204,067	1,317,243	1,365,352	1,426,119
ชาวไทย	539,604	867,543	1,048,891	1,187,406	1,299,573	1,347,651	1,407,674
ชาวต่างประเทศ	6,230	13,675	17,238	16,661	17,670	17,701	18,445
จำนวนนักท่องเที่ยว	224,030	327,938	393,695	449,072	490,589	504,898	524,412
ชาวไทย	220,557	320,073	383,883	438,788	479,843	494,187	513,276
ชาวต่างประเทศ	3,473	7,865	9,812	10,284	10,746	10,711	11,136
จำนวนนักท่องเที่ยว	321,804	553,280	672,434	754,995	826,654	860,454	901,707
ชาวไทย	319,047	547,470	665,008	748,618	819,730	853,464	894,398
ชาวต่างประเทศ	2,757	5,810	7,426	6,377	6,924	6,990	7,309
ระยะเวลาพำนักละเลี้ยวของนักท่องเที่ยว (วัน)	3.79	2.60	2.68	2.76	2.72	2.54	2.46
ชาวไทย	3.81	2.61	2.67	2.75	2.70	2.53	2.44
ชาวต่างประเทศ	2.58	2.42	3.21	3.35	3.30	3.20	3.16
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/คน/วัน)							
ผู้เยี่ยมเยือน	637	665	684	741	744	769	807
ชาวไทย	634	660	678	737	740	765	802
ชาวต่างประเทศ	915	914	933	941	947	989	1,032
นักท่องเที่ยว	653	714	735	834	853	891	940
ชาวไทย	650	708	726	829	848	886	935
ชาวต่างประเทศ	996	1,010	1,041	1,009	1,017	1,065	1,111
นักท่องเที่ยว	595	589	603	588	568	587	617
ชาวไทย	594	589	604	589	568	586	616
ชาวต่างประเทศ	653	602	476	577	586	618	653
รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)							
ผู้เยี่ยมเยือน	746	936	1,182	1,479	1,605	1,649	1,767
ชาวไทย	735	913	1,145	1,441	1,565	1,609	1,723
ชาวต่างประเทศ	11	23	36	38	40	41	44
สถานประกอบการที่พักแรม							
จำนวนห้อง	356	672	1,671	1,756	1,781	1,616	1,625
อัตราการเข้าพัก (%)	55.66	46.16	21.77	33.49	45.47	48.59	52.01
จำนวนผู้เข้าพักแรม	65,134	128,580	192,149	255,031	363,868	371,143	389,043
ชาวไทย	62,968	121,171	182,338	245,546	354,581	361,825	379,284
ชาวต่างประเทศ	2,166	7,409	9,811	9,485	9,287	9,318	9,759

4.1.3 ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดอำนาจเจริญ

จังหวัดอำนาจเจริญจัดตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2536 โดยแยกออกจากจังหวัดอุบลราชธานี และจัดตั้งเป็นจังหวัดที่ 75 ของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 568 กิโลเมตรตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ประมาณ 586 กิโลเมตร (ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1, 2, 202) อยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 (อุบลราชธานี ศรีสะเกษ ยโสธร อำนาจเจริญ) เขตตรวจราชการที่ 13

ทิศเหนือ: ติดเขตจังหวัดยโสธร ที่อำเภอเลิงนกทา และจังหวัดมุกดาหาร ที่อำเภอดอนตาล

ทิศตะวันออก: ติดเขตประเทศ สปป.ลาว ตามแนวฝั่งแม่น้ำโขงด้านอำเภอขามเฒ่า เป็นระยะทาง 38 กิโลเมตร และจังหวัดอุบลราชธานีที่อำเภอเขมราฐ อำเภอกุศขำป๋วย และอำเภอตระการพืชผล

ทิศตะวันตก: ติดเขตจังหวัดยโสธร ที่อำเภอป่าติ้ว และอำเภอเลิงนกทา

ทิศใต้: ติดเขตจังหวัดอุบลราชธานี ที่อำเภอม่วงสามสิบ

สภาพภูมิประเทศ

โดยทั่วไปเป็นที่ลุ่มมีเนินเขาเตี้ย ๆ ทอดยาวไปจรดจังหวัดอุบลราชธานีที่อำเภอขามเฒ่า ตั้งอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ยประมาณ 68 เมตร (227 ฟุต) สภาพดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนทรายและดินลูกรังบางส่วน มีลำน้ำสายใหญ่ไหลผ่าน ได้แก่ ลำเซบก และลำเซบาย จังหวัดอำนาจเจริญแบ่งเขตปกครองเป็นอำเภอ 7 อำเภอ คือ อำเภอเมืองอำนาจเจริญ อำเภอขามเฒ่า อำเภอปทุมราชวงศา อำเภอพนา อำเภอเสนางคนิคม อำเภอหัวตะพานและอำเภอลืออำนาจ

ด้านประชากร (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2558)

จังหวัดอำนาจเจริญ มีประชากร 376,382 คนแยกเป็นชาย 188,104 คน หญิง 184,278 คน จำนวนครัวเรือน 109,509 ครัวเรือน

จังหวัดอำนาจเจริญมีจุดผ่อนปรนบ้านยักษ์คุ ซึ่งสามารถติดต่อค้าขายกับหมู่บ้านของ สปป.ลาว จำนวน 10 หมู่บ้าน ประชากรรวมกัน ประมาณ 7,000 คน หากได้มีการยกระดับเป็นเป็นจุดผ่านแดนถาวร จะทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพในการค้าขายและการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี มูลค่าการค้าชายแดน มีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่องและก้าวกระโดดมากในปี 2557 มียอดการส่งออกสินค้า 72 ล้านบาท ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเบ็ดเตล็ดและเครื่องนวดข้าว ในขณะที่จำนวนคนที่ผ่านจุดผ่านแดน ก็มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน ประมาณ 20,000 คนต่อปี

ด้านการท่องเที่ยว

จังหวัดอำนาจเจริญมีวัฒนธรรม ประเพณี ของจังหวัดอำนาจเจริญมีเอกลักษณ์เช่นเดียวกับกับ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของชาวอีสานโดยทั่วไป ที่เรียกว่า “ฮีตสิบสอง” ได้แก่ เดือนหนึ่งหรือเดือนอ้าย ประเพณีบุญเข้ากรรม หรือปฐมาวาสกรรมเดือนสองหรือเดือนยี่ประเพณีบุญคูณลาน เดือนสามประเพณีบุญข้าวจี เดือนสี่ประเพณี บุญผะเหวดเดือนห้าประเพณีบุญสงกรานต์ เดือนหกประเพณีบุญบั้งไฟ เดือนเจ็ดประเพณี บุญ ชำชะ เดือนแปดประเพณีบุญเข้าพรรษา เดือนเก้าประเพณีบุญข้าวประดับดิน เดือนสิบประเพณีบุญข้าว สากเดือนสิบเอ็ดประเพณีบุญออกพรรษา และเดือนสิบสองประเพณีบุญกฐิน

แหล่งโบราณคดีที่สำคัญ

1. แหล่งโบราณคดีบ้านเปือย-หัวดง ตำบลเปือย อำเภอสิรินธร
2. แหล่งโบราณคดีบ้านโนนเมือง ตำบลไม้กลอน อำเภอพนา
3. แหล่งโบราณคดีวัดดงเฒ่าเก่า บ้านหนองเรือ ตำบลนาหมอม้า อำเภอเมืองอำนาจเจริญ
4. แหล่งโบราณคดีดอนยาง บ้านดอนเมย ตำบลนาจิก อำเภอเมืองอำนาจเจริญ
5. แหล่งโบราณคดีเมืองจันทบุรี บ้านชาด ตำบลเค็งใหญ่ อำเภอหัวตะพาน
6. แหล่งโบราณคดีโนนเมือง บ้านกุดซวย ตำบลคำพระ อำเภอหัวตะพาน
7. แหล่งโบราณคดีบ้านหนองแสง ตำบลรัตนวาปี อำเภอหัวตะพาน

จังหวัดมีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ที่สำคัญ

1. อุโบสถวัดพระเหลาเทพนิมิต อำเภอพนา
2. สิม วัดราษีาราม อำเภอเมืองอำนาจเจริญ
3. สิม วัดยางซำ อำเภอสิรินธร
4. พระเหลาเทพนิมิตอำเภอพนา
5. พระเจ้าใหญ่อู่ชัย หรือพระฤทธิ์อู่ชัย อำเภอสิรินธร
6. พระศรีเจริญ อำเภอหัวตะพาน
7. พระศรีโพธิ์ชัย อำเภอเมืองอำนาจเจริญ

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ

1. วัดอำนาจ อำเภอสิรินธร จังหวัดอำนาจเจริญ

2. วัดพระเหลาเทพนิมิต อำเภอพนา
3. วัดภูพนมดี อำเภอเสนางคนิคม
4. หมู่บ้านหมอลำบ้านปลาค้าว อำเภอเมืองอำนาจเจริญ
5. แหล่งโบราณคดีบ้านเปือย-หัวดง ตำบลเปือย อำเภอลืออำนาจ
6. แหล่งโบราณคดีวัดดงเต่าเก่า บ้านหนองเรือ ตำบลนาหมอม้า อำเภอเมืองอำนาจเจริญ
7. วัดพระศรีเจริญอำเภอหัวตะพาน
8. วัดบ่อชะเนงอำเภอหัวตะพาน
9. วัดสี่แยกแสงเพชรอำเภอเมืองอำนาจเจริญ
10. วัดศรีโพธิ์ชัย อำเภอเมืองอำนาจเจริญ

ตารางที่ 4.3 สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศจังหวัดอำนาจเจริญ พ.ศ.2552-2558

รายการ	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558p
จำนวนผู้เยี่ยมเยือน	175,161	226,744	246,332	243,313	262,081	269,806	278,461
ชาวไทย	172,625	218,801	238,276	236,066	254,478	262,218	270,636
ชาวต่างประเทศ	2,536	7,943	8,056	7,247	7,603	7,588	7,825
จำนวนนักท่องเที่ยว	98,449	148,275	141,355	151,916	161,673	166,206	171,763
ชาวไทย	96,622	141,678	134,456	145,770	155,329	159,898	165,262
ชาวต่างประเทศ	1,827	6,597	6,899	6,146	6,344	6,308	6,501
จำนวนนักทัศนาจร	76,712	78,469	104,977	91,397	100,408	103,600	106,698
ชาวไทย	76,003	77,123	103,820	90,296	99,149	102,320	105,374
ชาวต่างประเทศ	709	1,346	1,157	1,101	1,259	1,280	1,324
ระยะเวลาพำนักละเลี้ยวของนักท่องเที่ยว (วัน)	2.57	2.51	2.73	2.79	2.76	2.65	2.60
ชาวไทย	2.57	2.49	2.68	2.75	2.72	2.61	2.56
ชาวต่างประเทศ	2.86	2.89	3.63	3.75	3.65	3.61	3.57
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/คน/วัน)							
ผู้เยี่ยมเยือน	364	404	571	607	629	654	673
ชาวไทย	354	387	552	591	614	640	659
ชาวต่างประเทศ	919	767	905	931	937	961	994
นักท่องเที่ยว	376	415	612	648	679	708	730
ชาวไทย	363	394	590	630	663	692	713
ชาวต่างประเทศ	1,012	808	932	959	967	992	1,027
นักทัศนาจร	323	351	420	414	405	425	438
ชาวไทย	324	354	421	415	406	425	438
ชาวต่างประเทศ	240	191	336	354	381	414	423
รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)							
ผู้เยี่ยมเยือน	120	182	280	313	343	355	372
ชาวไทย	115	166	256	291	321	332	348
ชาวต่างประเทศ	5	16	24	22	23	23	24
สถานประกอบการที่พักรวม							
จำนวนห้อง	191	277	315	305	305	305	325
อัตราการเข้าพัก (%)	53.25	54.29	39.33	51.94	51.66	54.58	57.41
จำนวนผู้เข้าพักรวม	38,894	83,029	80,107	75,794	79,549	83,235	88,579
ชาวไทย	36,920	76,764	73,208	70,560	74,166	77,803	82,867
ชาวต่างประเทศ	1,974	6,265	6,899	5,234	5,383	5,432	5,712

4.2 นโยบาย แผนงาน และโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด

นอกจากการทบทวนสถานการณ์ด้านลักษณะทางกายภาพ ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม ลักษณะทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว และปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่จังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ การศึกษาถึงนโยบาย แผนงาน และโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ก็เป็นอีกองค์ประกอบสำคัญของการทำความเข้าใจถึงมุมมองเชิงโครงสร้างและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ดังที่ได้มีการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ในหัวข้อต่าง ๆ ก่อนหน้า เนื่องจากการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวช่วยทำให้พิจารณาภาพฉายเกี่ยวกับสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดต่าง ๆ และกลุ่มจังหวัดในแง่มุมเชิงยุทธศาสตร์หรือความคิดตลอดจนแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ ซึ่งเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งในแง่กลไกหรือการจัดการด้านการท่องเที่ยวตามที่ปรากฏในแผนภาพองค์ประกอบหลักสำหรับกลยุทธ์การท่องเที่ยวที่ใช้ชุมชนเป็นฐานของ Peter E. Murphy (2013) นอกจากนี้การทำความเข้าใจนโยบาย แผนงาน และโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ยังเป็นการศึกษาถึงมุมมองของภาครัฐต่อพื้นที่ได้ในทางอ้อมเช่นกันและช่วยทำให้เห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้ว่ามีตัวแสดงใดที่เกี่ยวข้องบ้าง/มีบทบาทอย่างไร/มีส่วนร่วมกับภาครัฐมากหรือน้อยเพียงใด

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการกล่าวถึงรายละเอียดทั้งหมดเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน และโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 จะทำให้อื้อหาสำหรับผลการศึกษาในส่วนนี้มีปริมาณมาก ด้วยเหตุนี้การศึกษาประเด็นดังกล่าว ในที่นี้ จึงเป็นการวิเคราะห์ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ซึ่งประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ทิศทางการพัฒนาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ทิศทางการพัฒนาปัจจัยด้านทรัพยากรในพื้นที่ และทิศทางการพัฒนาปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- (1) แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 พ.ศ. 2561– 2564 (ฉบับใหม่)
- (2) แผนพัฒนาจังหวัดยโสธร พ.ศ. 2561 – 2564
- (3) แผนพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษ รอบใหม่ (พ.ศ. 2561 – 2564)
- (4) แผนพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญ 4 ปี พ.ศ. 2561– 2564 (ฉบับปรับปรุง)
- (5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของไทย พ.ศ. 2558-2565

- (6) แผนงานในการกิจหลักของกระทรวงคมนาคม ภายใต้ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งของไทย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)
- (7) แผนยุทธศาสตร์กระทรวงคมนาคม พ.ศ. 2560 – 2564
- (8) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ พ.ศ. 2560-2564
- (9) ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2561– 2564)

นอกจากนี้ นักวิจัยยังได้รวบรวมประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากข่าวสาร มติคณะรัฐมนตรี และข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ศึกษาเข้ามารวมในการศึกษาทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดด้วยเช่นกัน สำหรับการนำเสนอผลการศึกษาระดับดังกล่าวได้แบ่งออกเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาของพื้นที่ต่าง ๆ โดยเริ่มต้นจากระดับกลุ่มจังหวัด และตามด้วยระดับจังหวัดซึ่งในที่นี้เป็นการนำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูลของ 3 จังหวัดเท่านั้นตามขอบเขตการวิจัย คือ ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ

4.2.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2

สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ได้ประกาศวิสัยทัศน์ของกลุ่มจังหวัดไว้ว่า “ข้าวหอมมะลิเป็นเลิศ ยกระดับการท่องเที่ยวและการค้าชายแดน” โดยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดไว้ 3 ประการ ดังนี้

- (1) พัฒนาคุณภาพและเพิ่มมูลค่าข้าวหอมมะลิสู่ความต้องการของตลาด
- (2) พัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวให้ได้ระดับมาตรฐานและยั่งยืน
- (3) พัฒนาระบบสนับสนุนการบริหารจัดการธุรกิจการค้าและเพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนครบวงจร

พันธกิจที่สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด 3 ประการ ประกอบไปด้วย (1) พัฒนาคุณภาพการผลิตตามมาตรฐาน GAP และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ เพิ่มช่องทางการตลาดข้าวหอมมะลิคุณภาพดี (2) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพ และพัฒนาทักษะบุคลากร ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ และการตลาดให้ได้มาตรฐาน และ (3) เสริมสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ประกอบการและเครือข่าย พันธมิตรธุรกิจการค้าชายแดน ทั้งด้านการบริหารจัดการ และพัฒนาระบบ โลจิสติกส์

ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์และพันธกิจที่กำหนดนั้นสะท้อนถึงความพร้อมในด้านเกษตรกรรม ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวตลอดจนความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าชายแดนของกลุ่มจังหวัด โดยในปัจจุบันหน่วยงานราชการและภาคีเครือข่ายการท่องเที่ยวได้มีข้อตกลงความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด และจัดทำเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ทั้ง 4 จังหวัด โดยใช้ชื่อกลุ่มจังหวัด “ราชธานีเจริญศรีโสธร”

ก. ทิศทางการพัฒนาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มจังหวัด

เนื่องจากกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 เป็นพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิที่สำคัญ ข้าวหอมมะลิจึงถูกบรรจุเป็นประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดเป็นประเด็นที่ 1 ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์แผนพัฒนาสถิติระดับพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ที่รวบรวมข้อมูลประเด็นยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 พบว่า ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ ศูนย์วิจัยข้าวอุบลราชธานี สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 4 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ และยโสธร ได้ร่วมกันพัฒนาคุณภาพและเพิ่มมูลค่าข้าวหอมมะลิเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านวิจัยพัฒนา (R&D) ปัจจัยพื้นฐานและการพัฒนาเกษตรกร การเพิ่มผลผลิต พัฒนาคุณภาพและลดต้นทุน การแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่ม การขนส่งสินค้าและจัดการบริหารสินค้า (Logistics) ตลอดจนการพัฒนาระบบการตลาด โดยมุ่งการเพิ่มจำนวนพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์และสินค้าเกษตรอินทรีย์อื่น ๆ ที่ได้มาตรฐาน และเพิ่มปริมาณผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปที่ได้รับรองมาตรฐาน เพื่อมูลค่าการค้าผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูป และเกษตรอินทรีย์ โดยกำหนดตัวชี้วัด ดังนี้

- (1) จำนวนพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์และสินค้าเกษตรอินทรีย์อื่น ๆ ที่ได้มาตรฐานเพิ่มขึ้น เป้าหมายรวม 100,000 ไร่ ภายในปี 2564
- (2) ร้อยละของจำนวนผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปที่ได้รับรองมาตรฐานต่อจำนวนผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปของกลุ่มจังหวัด ที่ได้รับการตรวจจากหน่วยงานรับรองมาตรฐาน เป้าหมาย ร้อยละ 80 ภายในปี 2564
- (3) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของมูลค่าการค้าผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปและเกษตรอินทรีย์ เป้าหมาย ร้อยละ 10 ภายในปี 2564

นอกจากนี้ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ได้มุ่งเน้นการพัฒนาระบบสนับสนุนการบริหารจัดการธุรกิจการค้าและเพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนครบวงจรและได้มาตรฐานสากล โดยการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมของกลุ่มจังหวัด โดยมีจังหวัดอุบลราชธานีเป็นศูนย์กลางในการการพัฒนาและปรับปรุงเส้นทางสายหลัก เส้นทางสายรอง การขนส่งทางรางและการขนส่งทางอากาศ ตลอดจนการพัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ มีระบบสาธารณูปโภคที่ดี โดยการพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการน้ำประปา การให้บริการไฟฟ้า การให้บริการโทรศัพท์ การพัฒนาเมืองให้น่าอยู่มีสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีคุณภาพ ครอบคลุมถึงการจัดการมลพิษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพ น้ำ อากาศ ขยะและของเสียอันตรายชุมชนและอุตสาหกรรม ยุทธศาสตร์ดังกล่าวยังได้เน้นการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจน การพัฒนาผู้ประกอบการและส่งเสริมการประกอบธุรกิจให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันรองรับ

การค้าการลงทุน พัฒนาแรงงานมีฝีมือเพื่อรองรับการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยกำหนดตัวชี้วัด ดังนี้

- (1) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของมูลค่าการค้าชายแดน เป้าหมายร้อยละ 3.5 ต่อปี
- (2) จำนวนผู้ประกอบการและบุคลากรในสถานประกอบการที่ได้ รับการพัฒนาศักยภาพ เป้าหมาย 1,000 คน ในปี 2564

ข. ทิศทางการพัฒนาปัจจัยด้านทรัพยากรในพื้นที่ของกลุ่มจังหวัด

จากการวางยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ประเด็นที่ 2 โดยมุ่งการพัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยวให้ได้ระดับมาตรฐานและยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 และการสร้างรายได้เพิ่มจากการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เพิ่มมูลค่าและคุณค่า โดยกำหนดตัวชี้วัด ดังนี้

- (1) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของรายได้ทางการท่องเที่ยว ค่าเป้าหมายรวม ร้อยละ 23
- (2) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยว ค่าเป้าหมายรวม ร้อยละ 23

ค. ทิศทางการพัฒนาปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของกลุ่มจังหวัด

กระทรวงคมนาคมได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของไทย ระยะ 8 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2558 ถึง 2565 โดยกำหนดยุทธศาสตร์สำคัญเกี่ยวกับเชื่อมต่อโครงสร้างพื้นฐานบริเวณด่านชายแดน เพื่อส่งเสริมการค้า การบริการ และการท่องเที่ยวที่กำลังจะเพิ่มขึ้นจากการเป็นประชาคมอาเซียน อาทิ การขยายทางหลวงสายหลักระหว่างจังหวัดบนโครงข่ายถนนอาเซียนช่วงที่เป็นคอขวดให้เป็น 4 ช่องจราจร (Missing Link AHN) การก่อสร้างทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (Inter-City Motorway) การก่อสร้างรถไฟทางคู่ การพัฒนาระบบขนส่งผู้โดยสารสาธารณะเชื่อมโยงโครงข่ายระหว่างเมืองหลักในส่วนภูมิภาคของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

แผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของไทย พ.ศ. 2558 - 2565 ที่สำคัญและได้รับความสนใจอย่างมากในปัจจุบันคือ แผนงานการพัฒนาโครงข่ายรถไฟระหว่างเมือง ซึ่งเป็นการปรับปรุงระบบอุปกรณ์และโครงสร้างพื้นฐาน การขนส่งทางราง และการพัฒนาระบบรถไฟทางคู่ โดยเป็นการผลักดันให้สามารถดำเนินการก่อสร้างทางคู่ขนาดรางมาตรฐาน (Standard Gauge) เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและสาธารณรัฐประชาชนจีน (จีนตอนใต้) ทั้งนี้ แผนงานดังกล่าวจะเข้ามาดำเนินงานในเส้นทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนหนึ่ง คือเส้นทางที่ 5 มาบกระเบา - นครราชสีมา สำหรับเส้นทางที่ผ่าน

เข้ามาที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ซึ่งเป็นแผนงานระยะที่ 2 ช่วงชุมทางถนนจิระ - อุบลราชธานี ระยะทาง 309 กิโลเมตร

นอกจากนี้ ภายใต้งานยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้กำหนดแผนงานปรับปรุงถนนเชื่อมโยงแหล่งเกษตรและแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการปรับปรุงโครงข่ายถนน ระหว่างเมืองหลักและเชื่อมเมืองหลักกับด่านพรมแดนให้เป็น 4 ช่องจราจร ซึ่งแผนงานดังกล่าวจะเข้ามาดำเนินงานในเส้นทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนหนึ่ง คือ การบูรณะทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 สระบุรี - หนองคาย อย่างไรก็ตาม กระทรวงคมนาคมยังคงมีแผนงานเร่งรัดขยายทางประธานให้เป็น 4 ช่องจราจร ทางหลวงสาย อ.สีคิ้ว - อุบลราชธานี ซึ่งทางหลวงดังกล่าวผ่านจังหวัดบุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี นอกจากนี้ยังมีการเร่งรัดขยายทางประธานให้เป็นถนน 4 ช่องจราจรที่ทางหลวงสายอุบลราชธานี - อำนาจเจริญ และทางหลวงสายยโสธร-เขื่อนใน

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาแผนพัฒนาของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 พ.ศ. 2561-2564 (ฉบับใหม่) พบว่ายังมิได้บรรจุทางการพัฒนาปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของกลุ่มจังหวัดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดแต่ประการใด

4.2.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดยโสธร

จังหวัดยโสธร ได้ประกาศวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ยโสธรเมืองเกษตรอินทรีย์ เมืองแห่งวิถีอีสาน” ในขณะที่จังหวัดยโสธรคำขวัญประจำจังหวัด คือ "เมืองบั้งไฟโก้ แตงโมหวาน หมอนขวานผ้าขิด แหล่งผลิตข้าวหอมมะลิ"

ทั้งนี้ แผนพัฒนาจังหวัดยโสธร พ.ศ. 2561– 2564 ได้กำหนดเป้าประสงค์ของการพัฒนาไว้ 2 ประการ คือ (1) การเพิ่มผลิตภัณท์มวลรวมของจังหวัด (GPP) และ (2) การทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น โดยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดไว้ 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ครบวงจรและได้มาตรฐาน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณี และการค้า การท่องเที่ยว

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพชีวิต เสริมสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงของครอบครัว ชุมชนและสังคม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 อนุรักษ์ พัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ก. ทิศทางการพัฒนาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดยโสธร

แผนพัฒนาจังหวัดยโสธรในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ได้มุ่งเน้นส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ครบวงจร และได้มาตรฐาน โดยการเพิ่มผลผลิตและสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้มาตรฐานและเพิ่มมูลค่า โดยประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ของแผนพัฒนาจังหวัดยโสธร ได้กำหนดตัวชี้วัด ดังนี้

- (1) พื้นที่เกษตรอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานเพิ่มขึ้น (25,000 ไร่/ปี)
- (2) จำนวนสินค้าและผลิตภัณท์เกษตรอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานเพิ่มขึ้น (4 ชนิด)
- (3) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของมูลค่าการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ (ร้อยละ 3.5/ปี)

ทั้งนี้ จังหวัดยโสธรเป็นจังหวัดที่ปลูกข้าวหอมมะลิ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวหอมมะลินทรีย์และข้าวหอมมะลิปลอดภัย ซึ่งเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศและสามารถสร้างรายได้เข้าสู่จังหวัดเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จังหวัดยโสธรจึงได้กำหนดตำแหน่งการพัฒนา (Positioning) ของจังหวัดเป็นเมืองเกษตรอินทรีย์ โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาเป็น “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถียโสธร” ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : สร้างกระแสการรับรู้และการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : ขยายพื้นที่เกษตรอินทรีย์ และใช้ประโยชน์ในพื้นที่เต็มศักยภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : เพิ่มความสามารถในการรับซื้อและส่งเสริมการแปรรูปเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : เพิ่มตลาด และช่องทางการจำหน่ายในและต่างประเทศ

นอกจากการมุ่งเน้นการปลูกข้าวหอมมะลิและเกษตรอินทรีย์แล้ว แผนพัฒนาจังหวัดยังได้บรรจุ การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนการค้าและการท่องเที่ยวไว้เป็นประเด็น ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดโดยบรรจุไว้เป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 มีเป้าประสงค์ให้ประชาชนมีอาชีพและมี รายได้เพิ่มขึ้น โดยกำหนดตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายไว้ 2 ประการดังนี้

- (1) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของรายได้จากการท่องเที่ยว (ร้อยละ 5/ปี)
- (2) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของมูลค่าการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP (ร้อยละ 4/ปี)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ของแผนพัฒนาจังหวัดยังได้มุ่งการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงของครอบครัว ชุมชนและสังคม โดยมุ่งหวังให้ประชาชนมี คุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงและสังคมมีความสงบเรียบร้อย ซึ่งประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 มีความเกี่ยวข้องกับ ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม โดย ได้กำหนดตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายไว้ 8 ประการ ดังนี้

- (1) ร้อยละของเด็กและเยาวชนได้รับการเรียนรู้พัฒนาทักษะชีวิตความตามเกณฑ์มาตรฐานชั้น พื้นฐาน (ร้อยละ 95 ต่อปี)
- (2) จำนวนหมู่บ้าน/ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้/ชุมชนต้นแบบยโสธรโมเดล (เพิ่มขึ้นปีละ 36 หมู่บ้าน/ปี)
- (3) ร้อยละของครัวเรือนยากจนที่มีรายได้ผ่านเกณฑ์ จปฐ. 30,000 บาท/คน/ปี (ร้อยละ 95 ต่อปี)
- (4) จำนวน อปท. ที่ได้จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน (ดูแลสวัสดิการผู้ด้อยโอกาส) (เพิ่มขึ้น 10 แห่ง)
- (5) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของสถานพยาบาลที่ได้รับการรับรองคุณภาพ HA
- (6) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของค่าเฉลี่ย O-Net ม.3 (ร้อยละ 3.5/ปี)
- (7) ร้อยละของจำนวนหมู่บ้าน/ชุมชน ที่ไม่มีปัญหายาเสพติด (เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.5/ปี)
- (8) จำนวนร้อยละที่ลดลงของการเกิดอุบัติเหตุทางท้องถนน/ประชากร 100,000 คน (ลดลงร้อยละ 3/ปี)

ข. ทิศทางการพัฒนาปัจจัยด้านทรัพยากรในพื้นที่ของจังหวัดยโสธร

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นหนึ่งที่ถูกรับรู้ไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดยโสธร พ.ศ. 2561– 2564 โดย ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 เน้นการอนุรักษ์ พื้นฟู พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งหวังให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟูเพิ่มขึ้นโดยที่จังหวัดยโสธรเป็นจังหวัด ที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทั้งนี้ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ได้กำหนดตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย ไว้ 5 ประการ ดังนี้

- (1) จำนวนพื้นที่ป่าไม้และที่ดินของรัฐได้รับการปกป้องบำรุงรักษาและปลูกต้นไม้พันธุ์ สภาพป่า (13,000 ไร่/ปี)
- (2) จำนวนพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการ (10,000 ไร่/ปี)
- (3) จำนวนพื้นที่แหล่งน้ำได้รับการพัฒนาและมีผลผลิตสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น (5,000 ไร่/ปี)
- (4) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของการใช้พลังงานทดแทน (ร้อยละ 0.5/ปี)
- (5) ชุมชน/หมู่บ้านมีการลดขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายชุมชนตั้งแต่ต้นทาง (ร้อยละ 10/ปี)

ค. ทิศทางการพัฒนาปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของจังหวัดยโสธร

แผนพัฒนาจังหวัดยโสธร พ.ศ. 2561– 2564 ไม่ได้มุ่งเน้นการพัฒนาปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นการเฉพาะ แต่ได้สอดแทรกการพัฒนาพัฒนาศักยภาพโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยว และการบริการไว้ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ของแผนพัฒนาจังหวัดยโสธรที่มุ่งเน้นการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณี และการค้า การท่องเที่ยว โดยกำหนดผ่านกลยุทธ์เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ของ ประเด็นยุทธศาสตร์ ที่กำหนดไว้ 3 กลยุทธ์ ดังนี้ (1) ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณี วิถีอีสาน (2) ส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และ (3) ยกระดับและพัฒนาศักยภาพ โครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยวและการบริการ

4.2.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษ

จังหวัดศรีสะเกษได้ประกาศวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ประตูการค้าและการท่องเที่ยวสู่อารยธรรมขอมโบราณ ดินแดนเกษตรปลอดภัยได้มาตรฐาน” โดย คำขวัญประจำจังหวัดคือ “หลวงพ่อโตคู่บ้าน ถิ่นฐานปราสาทขอม ข้าว หอม กระเทียมดี มีสวนสมเด็จ เขตดงลำดวน หลากล้วนวัฒธรรม เลิศล้ำสามัคคี” ทั้งนี้ จังหวัดดังกล่าว มีเป้าประสงค์ที่จะเพิ่มมูลค่าการค้า การลงทุน และรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สินค้าเกษตร ปลอดภัยและได้มาตรฐาน และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการกีฬาเพิ่มสูงขึ้น ภายใต้การรักษา ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ตลอดจนการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้มีความเหมาะสมและยั่งยืน ชุมชน สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมั่นคง โดยที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัด ภายใต้การบริหารจัดการภาครัฐ และธรรมาภิบาล ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนา 5 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการยกระดับเศรษฐกิจให้พึ่งตนเองและ แข่งขันได้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดี

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมสร้างความสมดุลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การเสริมสร้างความมั่นคงและการรักษาความสงบเรียบร้อย

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 บริหารจัดการภาครัฐโดยยึดหลักธรรมาภิบาล

ก. ทิศทางการพัฒนาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดศรีสะเกษ

แผนพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษ ฉบับใหม่ ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 โดยเน้นการเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันทางสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ประชาชนมีสุขภาพและ คุณภาพชีวิตที่ดี สำหรับด้านชุมชน มีเป้าหมายให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศทางการพัฒนาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม โดยกำหนดเป็นตัวชี้วัด 6 ประการ ดังนี้

- (1) ระดับความสำเร็จของการอนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีของจังหวัด
- (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เพิ่มขึ้นร้อยละ 50 ในปี 2564
- (3) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มขึ้นร้อยละ 25 ในปี 2564
- (4) ร้อยละของครัวเรือนที่เข้าถึงประปา ร้อยละ 25 ในปี 2564
- (5) ผลผลิตภาพแรงงาน (100,000 บาท/ปี) เป็น 104,000 บาท
- (6) รายได้เฉลี่ยครัวเรือนจากการการจัดเก็บ จปฐ. และข้อมูลพื้นฐาน เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ในปี 2564

นอกจากแผนพัฒนาจังหวัดจะบรรจุการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดี เป็น ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 แล้ว แผนพัฒนาจังหวัดยังได้บรรจุประเด็นการเสริมสร้างให้ชุมชนมีความมั่นคงและ

ปลอดภัยเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 อีกด้วย โดยมีความมุ่งหวังว่าประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ชุมชนและสังคมมีความสมานฉันท์ และมีสัมพันธภาพอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งประเด็นยุทธศาสตร์ได้กำหนดเป็นตัวชี้วัด 3 ประการ ดังนี้

- (1) สัดส่วนคดีอาชญากรรม/แสนประชากร เท่ากับ 70 ในปี 2564
  - (2) การไกล่เกลี่ยกรณีข้อพิพาทของศูนย์ดำรงธรรมที่สามารถไกล่เกลี่ยได้ ร้อยละ 65 ในปี 2564
  - (3) การจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศสมาชิกอาเซียน จำนวน 15 ครั้ง เมื่อสิ้นสุดปี 2564
- นอกจากนี้ แผนพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษ ฉบับใหม่ ยังมุ่งหวังส่งเสริมและพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษให้เป็นเมืองกีฬา

ข. ทิศทางการพัฒนาปัจจัยด้านทรัพยากรในพื้นที่ของจังหวัดศรีสะเกษ

การให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ถูกบรรจุไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษ ฉบับใหม่ พ.ศ. 2561-2564 โดยระบุเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 เน้นเสริมสร้างความสมดุลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากความคาดหวังให้บ้านเมืองสะอาด สิ่งแวดล้อมสวยงาม ลดปัญหาภัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเพิ่มพื้นที่สีเขียว ดำเนินการฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งนี้ ได้กำหนดตัวชี้วัด 3 ประการ ดังนี้

- (1) พื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายได้รับการคุ้มครอง ดูแลให้คงความสมบูรณ์ (ล้านไร่) มีจำนวน 1.36 ล้านไร่
- (2) อปท.เป้าหมายที่มีการกำจัดขยะมูลฝอยตามเกณฑ์ที่กำหนด เพิ่มขึ้นร้อยละ 50 ในปี 2564
- (3) พื้นที่ชลประทาน เพิ่มขึ้นร้อยละ 16 ในปี 2564

ค. ทิศทางการพัฒนาปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของจังหวัดศรีสะเกษ

จังหวัดศรีสะเกษได้บรรจุพัฒนาปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานเป็นประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเป็นประเด็นที่ 1 โดยมุ่งโครงสร้างพื้นฐานและการยกระดับเศรษฐกิจให้พึ่งตนเองและแข่งขันได้ เพื่อให้ชาวศรีสะเกษมีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น มีศักยภาพในการแข่งขันสู่สากล มีศักยภาพการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น โดยได้กำหนดตัวชี้วัดดังนี้

- (1) รายได้จากการท่องเที่ยว เป็น 2,300 ล้านบาท ในปี 2564
- (2) สินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐาน (GAP/ Organic / อย./ GMP) เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ในปี 2564
- (3) รายได้จากการจำหน่ายสินค้า OTOP เป็น 2,585 ล้านบาท ในปี 2564
- (4) เกษตรกรที่สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มร้อยละ 35 ในปี 2564

(5) จำนวนโคเนื้อ เพิ่มร้อยละ 40 ในปี 2564

(6) โครองช่วยคมนาคนม เพิ่มร้อยละ 20 ในปี 2564

4.2.4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญ

จังหวัดอำนาจเจริญได้ประกาศวิสัยทัศน์ไว้ว่า “เมืองธรรมเกษตร เขตพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง เส้นทางการค้าสู่สากล” ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการเกษตรกรรมที่เป็นหัวใจสำคัญของโครงสร้างทางเศรษฐกิจในจังหวัด ที่ได้รับการขนานนามว่าเป็น “แหล่งผลิตข้าวหอมมะลิชั้นยอด” นอกจากนี้ อำนาจเจริญมีคำขวัญประจำจังหวัดว่า “พระมงคลมิ่งเมือง แหล่งรุ่งเรืองเจ็ดลุ่มน้ำ งามล้ำถ้ำศักดิ์สิทธิ์ เทพนิมิตพระเหลา เกาะแก่งเขาแสนสวย เลอค่าด้วยผ้าไหม ราษฎร์เลื่อมใสใฝ่ธรรม”

เมื่อพิจารณาถึงเป้าหมายสำคัญในการพัฒนา จังหวัดอำนาจเจริญมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนา 3 ประการ คือ

(1) พัฒนาให้ประชาชนเป็น “คนดี” โดยมีการศึกษาดี มีคุณธรรมความประพฤติดี

(2) พัฒนาขีดความสามารถในการประกอบอาชีพให้แก่ประชาชนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อให้มี “รายได้ดี” โดยมุ่งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพ ในการเกษตรกรรม การแปรรูปสินค้าการเกษตร การพัฒนาสินค้า OTOP โดยยึดแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงาน

(3) พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวอำนาจเจริญให้มี “สุขภาพดี”

จากการทบทวนนโยบาย แผนงานต่าง ๆ ของจังหวัดอำนาจเจริญ สามารถสรุปได้ว่าจังหวัดอำนาจเจริญได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดไว้ 5 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาการผลิตข้าวหอมมะลิ และสินค้าเกษตรปลอดภัย

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 บริหารจัดการน้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมและยกระดับการค้าชายแดน การค้า อุตสาหกรรม การลงทุน การท่องเที่ยว และการบริการสู่สากล

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน และเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 อนุรักษ์ ป่าไม้ และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม พลังงานอย่างสมดุลและยั่งยืน

ก. ทิศทางการพัฒนาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดอำนาจเจริญ

จังหวัดอำนาจเจริญโดยแผนพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญ พ.ศ. 2561-2564 ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 เน้นพัฒนาการผลิตข้าวหอมมะลิ และสินค้าเกษตรปลอดภัย เพื่อให้ประชาชนมีรายได้ที่มั่นคงจากการเกษตรและเศรษฐกิจของจังหวัดมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดตัวชี้วัดของประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 ไว้ 6 ประการดังนี้

(1) จำนวนเกษตรกรที่ทำการเกษตรตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพิ่มขึ้นจำนวน 1,800 ราย ภายในปี พ.ศ. 2564

(2) จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรปลอดภัย เพิ่มขึ้นจำนวน 1,800 ราย ภายในปี พ.ศ. 2564

(3) ผลผลิตต่อไร่ข้าวหอมมะลิของเกษตรกรรายใหม่ เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 450 กก./ไร่

(4) จำนวนแปลง/ฟาร์มที่ยื่นขอตรวจรับมาตรฐานได้รับการรับรอง เพิ่มขึ้นร้อยละ 60 ภายในปี พ.ศ. 2564

(5) จำนวนคู่ค้าของสินค้าเกษตรและสินค้าเกษตรแปรรูป (Matching) ทั้งในประเทศและ/หรือต่างประเทศ เพิ่มขึ้น 20 ราย ภายในปี พ.ศ. 2564

(6) สินค้าเกษตรที่ได้รับการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ไม่น้อยกว่า 12 ผลิตภัณฑ์ ภายในปี พ.ศ. 2564

นอกจากประเด็นด้านการเกษตรจะเกี่ยวข้องกับทางการพัฒนาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดอำนาจเจริญ ประเด็นที่เกี่ยวข้องที่จังหวัดอำนาจเจริญบรรจุเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาจังหวัดคือ การค้าชายแดน การค้า การลงทุน ซึ่งเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 มุ่งหวังให้สินค้า OTOP สามารถออกไปสู่การแข่งขันภายนอกได้ แรงงานได้รับการพัฒนาฝีมือ ระบบโครงสร้างพื้นฐานสามารถเชื่อมโยงระบบการค้า การลงทุน ในภูมิภาคอาเซียนได้อย่างรวดเร็ว และการค้า การบริการ และการท่องเที่ยวชายแดนขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดเป็นตัวชี้วัดดังนี้

(1) มีถนนที่ได้มาตรฐานเพิ่มขึ้น 120 กิโลเมตร ภายในปี พ.ศ. 2564

(2) จำนวนแรงงานที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพ 1,000 คน ภายในปี พ.ศ. 2564

(3) รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ต่อปี

(4) จำนวนผู้ประกอบการที่ได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน จำนวน 240 ราย ภายในปี พ.ศ. 2564

(5) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการปรับปรุงและพัฒนา 28 แห่ง ภายในปี พ.ศ. 2564

(6) จำนวนนักท่องเที่ยวและผู้มาเยี่ยมเยือน ไม่น้อยกว่า 1,120,000 คน ภายในปี พ.ศ. 2564

(7) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของมูลค่าการค้าชายแดน เพิ่มขึ้นร้อยละ 2 ของปีที่ผ่านมา พ.ศ.2561-2564

ข. ทิศทางการพัฒนาปัจจัยด้านทรัพยากรในพื้นที่ของจังหวัดอำนาจเจริญ

แผนพัฒนาจังหวัดได้บรรจุประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมพลังงาน อย่างสมดุลและยั่งยืน เป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 เพื่อให้ประชาชนมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการดำเนินชีวิต โดยกำหนดตัวชี้วัดไว้ดังนี้

(1) จำนวนการเพิ่มของพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่สีเขียว เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 4,000 ไร่ ภายในปี พ.ศ. 2564

(2) จำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีชุมชนต้นแบบการจัดการขยะมูลฝอย เพิ่มขึ้น 64 แห่ง ภายในปี พ.ศ. 2564

(3) ค่าใช้จ่ายด้านพลังงานของกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการลดลง ร้อยละ 10 ต่อปี

ทั้งนี้ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมนั้น ได้มุ่งเน้นว่าเกิดจากการมีส่วนร่วมของชาวอำนาจเจริญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อความมั่นคงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ค. ทิศทางการพัฒนาปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของจังหวัดอำนาจเจริญ

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ที่จังหวัดอำนาจเจริญบรรจุเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาจังหวัดคือ การค้าชายแดน การค้า การลงทุน ซึ่งเป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 มุ่งหวังให้สินค้า OTOP สามารถออกไปสู่การแข่งขันภายนอกได้ แรงงานได้รับการพัฒนาฝีมือ ระบบโครงสร้างพื้นฐานสามารถเชื่อมโยงระบบการค้า การลงทุน ในภูมิภาคอาเซียนได้อย่างรวดเร็ว และการค้า การบริการ และการท่องเที่ยวชายแดนขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์ และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และการค้าชายแดน การส่งเสริมการค้า การลงทุนในด้านต่าง ๆ อาทิ การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาอุตสาหกรรม การแปรรูปเกษตร การพัฒนาฝีมือแรงงาน และการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ โดยกำหนดเป็นตัวชี้วัดดังนี้

(1) มีถนนที่ได้มาตรฐานเพิ่มขึ้น 120 กิโลเมตร ภายในปี พ.ศ. 2564

(2) จำนวนแรงงานที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพ 1,000 คน ภายในปี พ.ศ. 2564

(3) รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ต่อปี

(4) จำนวนผู้ประกอบการที่ได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน จำนวน 240 ราย ภายในปี พ.ศ. 2564

- (5) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการปรับปรุงและพัฒนา 28 แห่ง ภายในปี พ.ศ. 2564
- (6) จำนวนนักท่องเที่ยวและผู้มาเยี่ยมเยือน ไม่น้อยกว่า 1,120,000 คน ภายในปี พ.ศ. 2564
- (7) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของมูลค่าการค้าชายแดน เพิ่มขึ้นร้อยละ 2 ของปีที่ผ่านมา พ.ศ.2561-2564

4.3 ผลการดำเนินงานโครงการย่อยที่ 1

โครงการย่อยที่ 1 การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของสามจังหวัดรองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มสามจังหวัดรอง: กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) เป็นการรวบรวมข้อมูลปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐาน โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร การสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณและการสำรวจข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการดำเนินการพอส่งเขป ดังนี้

4.3.1 การศึกษาโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ

การศึกษาโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ เป็นการศึกษาโดยวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้แหล่งข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่าง ๆ มาใช้ในการศึกษาและทำความเข้าใจสถานการณ์ในภาพรวมด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ โดยเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ และข้อมูลระดับประเทศ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่

ผลการศึกษาโครงสร้างทางประชากร พบว่า ทุกจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 มีสัดส่วนของประชากรวัยแรงงานที่ต่ำกว่าสัดส่วนในระดับประเทศ นอกจากนี้ศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 และมีความหนาแน่นมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับระดับภูมิภาค ในขณะที่จังหวัดอำนาจเจริญเป็นจังหวัดที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ภายในกลุ่มจังหวัดเดียวกัน

ผู้มีงานทำในจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม การป่าไม้ การประมง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่มีงานทำในจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม การป่าไม้ การประมง มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับอำนาจเจริญ ยโสธร และอุบลราชธานี ตามลำดับ

สำหรับในมิติทางเศรษฐกิจ การวิเคราะห์ของโครงการย่อยที่ 1 พบว่าจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญมีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัวที่ค่อนข้างต่ำกว่ามูลค่าในระดับภูมิภาคและระดับประเทศรวมถึงต่ำกว่าจังหวัดอุบลราชธานีซึ่งอยู่ในกลุ่มจังหวัดเดียวกัน อย่างไรก็ตามมูลค่าการผลิตในภาคเกษตรกรรม การป่าไม้ การประมงไม่ใช่อำนาจหลักของจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ โดยศรีสะเกษ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในจังหวัด (GPP per capita) อยู่ในลำดับที่ 70 อำนาจเจริญ อยู่ในลำดับที่ 74 และยโสธร อยู่ในลำดับที่ 76

4.3.2 การศึกษาปัจจัยด้านทรัพยากรในพื้นที่

การศึกษาปัจจัยด้านทรัพยากรในพื้นที่ ประกอบไปด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ โดยสามารถแบ่งเป็นกลุ่มงานย่อย 2 กลุ่มงานย่อย ได้แก่ การพัฒนาตัวแปร/ตัวชี้วัดสำหรับการประเมิน

ศักยภาพของทรัพยากรด้านแหล่งท่องเที่ยวภายในพื้นที่ และการศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในพื้นที่

โดยการพัฒนาตัวแปร/ตัวชี้วัดสำหรับการประเมินศักยภาพของทรัพยากรด้านแหล่งท่องเที่ยวภายในพื้นที่นั้น ได้ดำเนินการวิจัยจากคั่นคว้าข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับทรัพยากรที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัด ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวภายในแต่ละจังหวัดเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจากบุคคลและฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ 3 จังหวัดดังกล่าว เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ผลการดำเนินการพัฒนาตัวแปร/ตัวชี้วัดสำหรับการประเมินศักยภาพของทรัพยากรด้านแหล่งท่องเที่ยวภายในพื้นที่ด้วยการอาศัยกรอบแนวคิด 3 กรอบใหญ่ ได้แก่ 1) หลักการองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5 ประการ (5A) 2) แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) 7 อย่าง หรือ 7P และ 3) แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน (Community-based Tourism-CBT) มาใช้ร่วมกำหนดกรอบการสร้างมาตรวัด

ทั้งนี้จากการตรวจสอบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา พบว่า จังหวัดยโสธรมีแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการยืนยันสถานะจำนวน 90 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดศรีสะเกษ มีแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการยืนยันสถานะทั้งสิ้น 127 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และจังหวัดอำนาจเจริญ มีแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการยืนยันสถานะทั้งสิ้น 105 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และเชิงธรรมชาติ

ผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นของจังหวัดยโสธรทั้ง 11 แห่ง พบว่า ในภาพรวมสถานที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอยู่ในระดับพอใช้ (1 ดาว) จำนวน 7 แห่ง ได้แก่ ภูสูง ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชบ้านทุ่งแต้ พิพิธภัณฑ์หนังไหมไทย พระธาตุกู่จาน พิพิธภัณฑ์มัลลย์ชาวตอก ณ วัดหอก่อง วัดพระพุทธรูปยโสธร ทุ่งดอกบัวแดง ในขณะที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอยู่ในระดับดี (2 ดาว) จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ ธาตุก่องข้าวน้อย โบสถ์คริสต์บ้านซ่งแย้ พระธาตุอานนท์ และวิมานพญาแถน แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธรมีข้อได้เปรียบคือ การเข้าถึง ซึ่งหมายถึงเส้นทางเข้าไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่ดีที่สุดในกลุ่ม 3 จังหวัด (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) อย่างไรก็ตาม ในประเด็นความเชื่อมโยงกับชุมชนของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธรมีข้อด้อยที่สุดในกลุ่ม 3 จังหวัด

แหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นของจังหวัดศรีสะเกษมีจำนวนทั้งสิ้น 11 แห่ง มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอยู่ในระดับพอใช้ (1 ดาว) จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ พระธาตุเรืองรอง ปราสาทวัดสระกำแพงน้อย ปราสาทบ้านปราสาท น้ำตกภูล่อ ปราสาทโดนตรวน และผาพญาภูปริ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอยู่ในระดับดี (2 ดาว) จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วัดศรีบังอรพูน ศูนย์แสดงพันธุ์สัตว์น้ำ ปราสาทวัดสระกำแพงใหญ่ และ

ผามออีแดง และสถานที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอยู่ในระดับดีมาก (3 ดาว) จำนวน 1 แห่งเท่านั้น คือ วัดไพรพัฒนา สำหรับองค์ประกอบที่แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษที่เป็นข้อได้เปรียบคือ ความดึงดูดใจ โดยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อยในจังหวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ หรือเป็นที่รู้จักในระดับประเทศอยู่แล้ว เช่น อุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร อย่างไรก็ตาม สถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดศรีสะเกษมีปัญหาด้านที่พักเพราะแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง ที่พักมีปริมาณไม่เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว และไม่มีความหลากหลายของประเภทแหล่งที่พัก

แหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นของจังหวัดอำนาจเจริญมีจำนวนทั้งสิ้น 11 แห่ง โดยสถานที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอยู่ในระดับพอใช้ (1 ดาว) จำนวน 10 แห่ง ได้แก่ พระเจ้าใหญ่อลื้อชัย วัดพระเหลาเทพนิมิต ภูสิงห์ พระธาตุนาป่าแขวง แก่งคันสูง พุทธอุทยาน-พระมงคลมิ่งเมือง โฮมสเตย์บ้านนาหมอม้า วัดถ้ำแสงเพชร (ศาลาพันห้อง) อ่างเก็บน้ำห้วยสีโท และโฮมสเตย์บ้านปลาข้าว ในขณะที่เดียวกัน สถานที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอยู่ในระดับดี (2 ดาว) จำนวน 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลแพทย์แผนไทยพนา โดยแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอำนาจเจริญมีข้อได้เปรียบในด้านการเชื่อมโยงกับชุมชนมากที่สุดในกลุ่ม 3 จังหวัด (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อยที่ได้รับการพัฒนาขึ้นโดยชุมชนและดำเนินการโดยชุมชน เช่น โฮมสเตย์บ้านนาหมอม้า และโฮมสเตย์บ้านปลาข้าว หรือโรงพยาบาลแพทย์แผนไทย ที่อาศัยคนในชุมชนมาเป็นหัวแรงหลักในการผลิตสินค้า และให้บริการทางการแพทย์ อย่างไรก็ตาม กลับมรข้อเสียเปรียบในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

4.3.3 การศึกษาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก

การศึกษาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งโครงสร้างพื้นฐาน แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วนหลัก คือ การเชื่อมโยง การเดินทาง และโลจิสติกส์ ซึ่งในส่วนของการเชื่อมโยงนั้นสามารถจำแนกได้ออกเป็น 3 ประเด็น คือ การเชื่อมโยงที่มีอยู่ในปัจจุบัน การเชื่อมโยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และการเชื่อมโยงที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและระบบขนส่ง โดยกล่าวถึงความเชื่อมโยงในรูปแบบ ทางหลวง ทางราง ทางอากาศ และทางน้ำ

ส่วนที่ 1: โครงสร้างพื้นฐาน

ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานได้ออกเป็น 3 ประเด็น คือ การเชื่อมโยงที่มีอยู่ในปัจจุบัน การเชื่อมโยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และการเชื่อมโยงที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและระบบขนส่ง

(1) การเชื่อมโยงที่มีอยู่ในปัจจุบัน การเชื่อมโยงในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดิน ที่เชื่อมโยงกันอยู่ 4 เส้นทาง ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 23 หมายเลข 24 ซึ่งเป็นเส้นทางประธานของภาค และยังมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 212

และหมายเลข 226 ซึ่งเป็นเส้นทางรองประธานของภาค สำหรับ **ทางราง** ปัจจุบันมีเพียงทางรถไฟสาย ตะวันออกเฉียงเหนือ (ชุมทางบ้านภาชี - อุบลราชธานี) ระบบเดียวที่ผ่านกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 2 ซึ่งผ่านเฉพาะจังหวัดศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ ในด้านการเชื่อมโยง**ทางอากาศ** ที่สามารถ เชื่อมโยงเข้าสู่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ได้แก่ ท่าอากาศยานนานาชาติอุบลราชธานี ท่าอากาศยานร้อยเอ็ด และท่าอากาศยานบุรีรัมย์ อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบการเชื่อมโยงทางน้ำในพื้นที่กลุ่มจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2

สำหรับนโยบายการพัฒนาแนวจังหวัดที่พัฒนาเศรษฐกิจ แผนงานพัฒนาความร่วมมือทาง เศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 6 ประเทศ แม้จะมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมตามแนวจังหวัดที่พัฒนา เศรษฐกิจ (Economic Corridor) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวคมนาคมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มจังหวัดภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ได้แก่ แนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) อย่างไรก็ตาม เส้นทางดังกล่าว**ไม่ผ่านกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2** และไม่มีเส้นทางอื่นตามแผน นโยบายนี้ ที่ผ่านกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2

(2) **การเชื่อมโยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต** โดยการศึกษาแผนการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับระบบ เชื่อมโยงในพื้นที่ พบว่า **แผนโครงการทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง หมายเลข M4** มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นโครงการสร้างทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (Intercity Motorway) ที่ว่าเริ่มก่อสร้างในปี 2570-2579 เส้นทางนี้ **ผ่านกลุ่มจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 เฉพาะศรีสะเกษ และอุบลราชธานี** นอกจากนี้ยังมี **แผนการพัฒนารถไฟรางคู่** ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่ง ของไทยในปี 2558-2565 กล่าวถึงแผนการสร้างรถไฟรางคู่ช่วงชุมทางถนนจิระ - อุบลราชธานี คาดว่าจะ ดำเนินการก่อสร้างในช่วงปี 2565-2572 อย่างไรก็ตาม แผนการพัฒนาการเชื่อมโยงนี้ **ผ่านเฉพาะจังหวัดศรีสะเกษ และอุบลราชธานี**

นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจาก การประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจร ระหว่างวันที่ 23-24 กรกฎาคม 2561 โดยมีหารพัฒนาส่วนหนึ่งที่สนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอีก 3 แห่ง ได้แก่ (1) การก่อสร้างเกาะกลางทางหลวงหมายเลข 217 วารินชำราบ-ช่องเม็ก (2) การขยายทางหลวง หมายเลข 221 จาก 2 ช่องทางเป็น 4 ช่องทาง ตอนศรีสะเกษ-ภูเงิน-กันทรลักษณ์-เขาพระวิหาร ระยะทาง 50 กิโลเมตร (2) การขยายความกว้างทางหลวงหมายเลข 2112 และ หมายเลข 2222 ช่วงเขมราฐ-โขงเจียม-พิบูลมังสาหาร รวมไปถึงการวางแผนเร่งรัดศึกษา “สนามบินมุกดาหาร” เพื่อจะได้นำผลศึกษาดังกล่าวมาใช้ ประกอบการพิจารณาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการพัฒนา “สนามบินเลิงนกทา” เป็นสนามบินเชิงพาณิชย์ เพื่อช่วยลดความหนาแน่นสนามบินอุบลราชธานี ซึ่งสนามบินดังกล่าวอยู่ใกล้กับเขตพัฒนาเศรษฐกิจมุกดาหาร

สำหรับการเร่งรัดโครงการคมนาคมทางราง ได้แก่ (1) โครงการรถไฟทางคู่ วารินชำราบ-ช่องเม็ก จังหวัดอุบลราชธานี และ (2) โครงการรถไฟสถานีวารินชำราบ-อำนาจเจริญ-เลิงนกทา เชื่อมโครงการรถไฟทางคู่ บ้านไผ่-มุกดาหาร-นครพนม

(3) การเชื่อมโยงที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและระบบขนส่ง ประเด็นการเชื่อมโยงที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและระบบขนส่งเกิดจากทัศนคติและความคิดเห็นของจากบุคคล/หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวโดยตรงและโดยอ้อมทั้งนี้ล้วนเป็นการเชื่อมโยงที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีศักยภาพสำหรับการขนส่งเพิ่มมากขึ้น

- การเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดอำนาจเจริญกับ สปป.ลาว 2 เส้นทาง
- แนวทางการเชื่อมโยงสะพานนะเขต – แหลมฉับ
- แนวการเชื่อมโยงอำนาจเจริญกับเส้นทางออกไปยังทะเล
- การพัฒนาสนามบินเลิงนกทาให้เป็นสนามบินพาณิชย์
- การพัฒนาเส้นทางศรีสะเกษ – ช่องสง่า เชื่อมโยงสู่นครธม เสียบเรียบ

ส่วนที่ 2: สิ่งอำนวยความสะดวก

การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นการศึกษาเฉพาะโรงแรมและภัตตาคาร ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้มาเยี่ยมเยือนเนื่องจากในกรณีที่ต้องมีการนอนพักแรมหรือมีการประชุมนอกสถานที่จึงจำเป็นต้องมีสถานที่สำหรับการค้างแรมและการจัดประชุมดังเช่นโรงแรม ในขณะที่เดียวกันการบริโภคก็เป็นพฤติกรรมพื้นฐานในชีวิตประจำวันของผู้มาเยี่ยมเยือน

ทั้งนี้ จากฐานข้อมูลจำนวนโรงแรม/ที่พัก และภัตตาคาร/ร้านอาหารของจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญที่ได้จากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดของแต่ละจังหวัด พบว่า จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีจำนวนโรงแรม/ที่พักมากที่สุดในบรรดา 3 จังหวัด ในขณะที่จังหวัดอำนาจเจริญเป็นจังหวัดที่มีจำนวนโรงแรม/ที่พัก และภัตตาคาร/ร้านอาหารน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับอีก 2 จังหวัด

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าจังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพเชิงปริมาณด้านสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทโรงแรม/ที่พัก และภัตตาคาร/ร้านอาหาร ในการรองรับผู้มาเยี่ยมเยือนได้มากกว่าจังหวัดอื่น ๆ แต่เมื่อพิจารณาตามรายอำเภอกลับพบว่าในบางอำเภอของจังหวัดศรีสะเกษยังไม่ได้มีการรายงานว่ามีข้อมูลจำนวนโรงแรม/ที่พัก และภัตตาคาร/ร้านอาหาร ในขณะที่บางอำเภอก็ได้พบว่ามีจำนวนโรงแรม/ที่พัก และภัตตาคาร/ร้านอาหารค่อนข้างมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ชัดเจนขึ้นว่าการกระจุกตัวของสถานประกอบการต่าง ๆ ในจังหวัดยโสธรและอำนาจเจริญอาจขึ้นอยู่กับการณ์แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในพื้นที่นั้น ๆ จึงทำให้เกิดความชุกของโรงแรม/ที่พัก และภัตตาคาร/ร้านอาหารตามมา ในขณะที่จังหวัดศรีสะเกษอาจมีความเป็นไปได้

เกี่ยวกับความหลากหลายและการกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่/อำเภอต่าง ๆ จึงทำให้สัดส่วนของ
โรงแรม/ที่พัก และภัตตาคาร/ร้านอาหารมีการกระจายตัวไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ในปริมาณที่แตกต่างกันน้อยกว่า
จังหวัดยโสธรและอำนาจเจริญ

4.4 ผลการดำเนินงานโครงการย่อยที่ 2

โครงการย่อยที่ 2 การวิเคราะห์ช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้จากอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวในกลุ่มสามจังหวัดรอง (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เชิงพื้นที่ในการหาช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้ในการส่งเสริมและจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ นำไปสู่การกำหนดแนวทางการเพิ่มรายได้และลดความเหลื่อมล้ำในกลุ่มจังหวัดรองโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อน โดยอาศัยการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันและการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มสามจังหวัดรอง (Competitiveness Analysis และ SWOT Analysis) นำไปสู่การศึกษาช่องว่าง (Gap Analysis) เพื่อหาแนวทางในการสร้างโอกาสและความเป็นไปได้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ โดยอาศัย ข้อมูลข้อมูลปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐาน จากโครงการย่อยที่ 1 การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของสามจังหวัดรองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มสามจังหวัดรอง: กรณีศึกษาในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) เป็นปัจจัยนำเข้าสำหรับการวิเคราะห์

นอกจากนี้ ยังได้รวบรวมผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ที่ดำเนินการโดยสำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด/จังหวัด เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำคัญอีกฐานข้อมูลหนึ่งในการสนับสนุนการวิเคราะห์ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มสามจังหวัด

4.4.1 ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis ที่ดำเนินการโดยสำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด/จังหวัด

การศึกษาช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้จากอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวในกลุ่มสามจังหวัดรอง (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เชิงพื้นที่ในการหาช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้ในการส่งเสริมและจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ นำไปสู่การกำหนดแนวทางการเพิ่มรายได้และลดความเหลื่อมล้ำในกลุ่มจังหวัดรองโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนได้นำการวิเคราะห์ SWOT Analysis ที่ดำเนินการโดยสำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด/จังหวัดมารวมในการศึกษา สามารถสรุปได้พอสังเขปดังนี้

(1) การพัฒนาระดับกลุ่มจังหวัด

ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis การพัฒนาในระดับกลุ่มจังหวัดพบว่า มีจุดแข็งในประเด็นพื้นที่ที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้เอื้อต่อการค้าชายแดนและมีสินค้าที่ประเทศเพื่อนบ้านต้องการ ทั้งข้าวและมันสำปะหลังเป็นสินค้าคุณภาพ นอกจากนี้แต่ละจังหวัดยังมีสินค้า OTOP ที่โดดเด่น อย่างไรก็ตาม กลุ่ม

จังหวัดยังมี**จุดอ่อน**ที่สำคัญ คือ ประชาชนบางส่วนยังขาดข้อมูลสำหรับการค้าชายแดน และยังขาดทักษะด้านภาษา ขาดการประสานงานจากภาครัฐและขาดการลงทุนจากนักลงทุน

สำหรับ **โอกาส**ในการพัฒนา พบว่า ประเทศเพื่อนบ้านมีความมั่นใจในคุณภาพและมีความต้องการสินค้าไทย การเป็นประชาคมอาเซียนส่งผลให้การเคลื่อนย้ายคน สินค้า บริการมีความสะดวก คล่องตัวมากขึ้น และนโยบายรัฐในการพัฒนาและกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค อาทิ โครงการรถไฟความเร็วสูง รถไฟทางคู่ แต่ยังคงมี**อุปสรรค**ในการพัฒนา คือ กฎระเบียบทางการค้าของประเทศเพื่อนบ้านยังขาดมาตรฐาน ขาดนักลงทุนขนาดใหญ่ในพื้นที่ทำให้เสียโอกาสในการพัฒนา

(2) การพัฒนาของจังหวัดยโสธร

ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis การพัฒนาของจังหวัดยโสธร พบว่า**จุดแข็ง** คือ จังหวัดยโสธรมีความสามารถผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์คุณภาพดี และเป็นแหล่งผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีชื่อเสียงและคุณภาพ มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย แต่ยังคงมี**จุดอ่อน** คือ จังหวัดยโสธรมีตลาดกลางสินค้าเกษตรไม่เพียงพอ ยังขาดการประชาสัมพันธ์และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ถนนส่วนมากยังมีสภาพชำรุดไม่ได้มาตรฐาน

ในขณะที่**โอกาส**ในการพัฒนาผ่านนโยบายการเชื่อมโยงเครือข่ายคมนาคม การสร้างอาชีพใหม่ด้านการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว การพัฒนาสนามบินเลิงนกทาเป็นสนามบินพาณิชย์ โดย **อุปสรรค**สำคัญของการพัฒนา คือ กระแสวัฒนธรรมต่างประเทศทำให้วิถีชีวิตชุมชนเปลี่ยนไป ประชาชนมีแนวโน้มขายที่ทำกิน

(3) การพัฒนาของจังหวัดศรีสะเกษ

จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis ของการพัฒนาของจังหวัดศรีสะเกษ พบว่ามี**จุดแข็ง** คือ จังหวัดศรีสะเกษมีพืชทางเศรษฐกิจหลายชนิด มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และวิถีชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัด การส่งเสริมการกีฬาในทุกด้าน ในขณะที่**จุดอ่อน** คือ สินค้าทางการเกษตรยังไม่ได้รับการส่งเสริม ขาดงบประมาณในการบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐาน มีพื้นที่บางส่วนมีปัญหาแล้งซ้ำซาก จังหวัดศรีสะเกษไม่มีการลงทุนมีอุตสาหกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์จากการเกษตรกรรม

โอกาสของการพัฒนา คือ รัฐบาลส่งเสริมให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ การขยายเส้นทางความเชื่อมโยงระหว่างจังหวัด และเส้นทางเชื่อมต่อกับแนวชายแดน โดย**อุปสรรค**ที่สำคัญคือ ประเทศเพื่อนบ้านมีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าประเทศไทยมาก ประชาชนในประเทศเพื่อนบ้านมีกำลังซื้อน้อย

(4) การพัฒนาของจังหวัดอำนาจเจริญ

การวิเคราะห์ SWOT Analysis ของการพัฒนาของจังหวัดอำนาจเจริญ ชี้ให้เห็นว่า**จุดแข็ง**ของจังหวัดอำนาจเจริญ ได้แก่ การมีพื้นที่การเกษตรที่เหมาะสมกับการปลูกข้าวหอมมะลิ และการมีปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการยอมรับหลากหลาย โดยที่จังหวัดอำนาจเจริญมี**จุดอ่อน**คือ เส้นทางคมนาคมขนส่งมีสภาพชำรุดทรุดโทรมและไม่ได้มาตรฐาน พื้นที่ป่าถูกทำลายจนเสื่อมโทรม ภัยธรรมชาติและ การระบาดของศัตรูพืช

อย่างไรก็ตาม**โอกาส**ของการพัฒนาของจังหวัดอำนาจเจริญ คือ กระแสความต้องการบริโภคข้าวหอมมะลิและสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่เพิ่มมากขึ้นทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนมีการส่งเสริมการพัฒนาตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis ของการพัฒนาของจังหวัดอำนาจเจริญ ยังคงมี**อุปสรรคสำคัญ** ได้แก่ กระแสวัฒนธรรมต่างประเทศที่ทำให้วิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

4.4.2 ผลการวิเคราะห์ช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้จากอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยว

ด้วยโครงการวิจัยย่อยที่ 2 เป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เชิงพื้นที่ในการหาช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้ในการส่งเสริมและจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ และเพื่อกำหนดแนวทางการเพิ่มรายได้ และลดความเหลื่อมล้ำในกลุ่มจังหวัดรองโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อน โดยใช้ข้อมูลที่เป็นข้อค้นพบจากโครงการย่อยที่ 1 “การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของสามจังหวัดรองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มสามจังหวัดรอง: กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)” และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค SWOT Analysis, Competitiveness Analysis และ Gap Analysis เพื่อนำผลการวิเคราะห์ไปเป็นฐานข้อมูลในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวกลุ่มสามจังหวัดรองในมุมมองที่ใช้การท่องเที่ยวในจังหวัดรองเป็นตัวขับเคลื่อนการเพิ่มรายได้ และลดความเหลื่อมล้ำ ปรากฏผลดังนี้

4.4.2.1 ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค SWOT Analysis ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์โดยนักวิจัยโดยใช้ข้อมูลจากโครงการย่อยที่ 1 เพื่อระบุ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัด ดังนี้

1) จังหวัดยโสธร

จุดแข็งของจังหวัดยโสธรสามารถวิเคราะห์ออกได้เป็น 3 ด้าน คือ (1) ด้านลักษณะทางกายภาพ ประชากร สังคม และเศรษฐกิจ (2) ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (3) นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งยโสธรเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่เกษตรอินทรีย์ที่ทำการเกษตรตามหลักธรรมชาติที่ไม่มีสารพิษตกค้าง และการปนเปื้อนของสารเคมีเสริมสร้างให้ดินยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ รวมไปถึงการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศน์ และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สมดุลธรรมชาติ รวมไปถึงมีเทคโนโลยีทางการเกษตรที่ได้รับการปรับปรุงพัฒนาที่ดีขึ้นและปลูกพืชได้หลากหลาย โดยในปัจจุบันได้มีการปลูกสตอเบอรี่ นอกจากนี้ยังมีสินค้าเกษตรมีชื่อเสียง เช่น ข้าว แดงโม ไก่ไข่ ประมงน้ำจืด ถั่วลิสง เป็นต้น และสินค้า OTOP ที่มีชื่อเสียงซึ่งเป็นสินค้าเด่นอยู่หลายชนิด เช่น ผ้าไหม ผ้าฝ้าย ผ้าสบไหมนอนหวานผ้าขิด สื่อกกแปรรูป เป็นต้น รวมถึงยโสธรมีเป็นจังหวัดที่มีบรรยากาศ “วัฒนธรรมพอเพียง” และ “ความสุข” ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวจังหวัดยโสธรที่ดำเนินตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีปราชญ์ชาวบ้าน และผู้ที่มีภูมิปัญญา อาทิ พระเกจิ นักปราชญ์ นักคิด นักเขียน และดารานักแสดง ชาวบ้านอยู่หลากหลายและครอบคลุมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ อีกทั้งจังหวัดยโสธรมีได้ดำเนินนโยบายคนกล้าคืนถิ่น ที่เป็น

โครงการที่ให้คนรุ่นใหม่สามารถพึ่งตนเองได้ด้วยวิถีเกษตรในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ผลให้จังหวัดโยธธรเป็นเมืองสงบ น่ารัก และปลอดภัย

สำหรับทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวมีจุดแข็ง คือ มีโบราณสถานวัดมหาธาตุ ซึ่งเป็นวัดโบราณคู่บ้านคูเมือง และเป็นแหล่งอารยธรรมโบราณที่มีความน่าสนใจ รวมทั้งมีแหล่งโบราณสถานอื่น ๆ ที่น่าสนใจ อาทิ ปราสาททองเมืองเตย พระธาตุคู่จัน และพระธาตุตาดทอง นอกจากโบราณสถานแล้วยังมี วิมานพญาแสน สะท้อนถึงประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ความเชื่อ และวิถีชีวิตของชาวโยธธร และโบสถ์คริสต์บ้านซ่งแย้ โบสถ์ที่สร้างด้วยไม้ที่ใหญ่ที่สุดและเป็นแห่งเดียวในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น พิพิธภัณฑ์หนังประมอทัย งานบุญบั้งไฟ ไฟตุ้มกา มาลัยข้าวตอก เป็นต้น และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดผ่านสื่อภาพยนตร์ และเรื่องราวต่าง ๆ เช่น ดำนานก่องข้าวน้อย และภาพยนตร์ “แหยมสโยธร”

นอกจากจุดแข็งทั้ง 2 ด้านที่กล่าวมาข้างต้น จุดแข็งอีกอย่างของจังหวัดโยธธร คือ นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยจังหวัดโยธธรมีการดำเนินโครงการ “โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีโยธธร ร่วมสุข ร่วมวิถี ร่วมทันสมัย” ตามนโยบายนวัตวิถี เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวหมู่บ้าน ใช้นวัตกรรมผสานกับวิถีชีวิต ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น สร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคงยิ่งขึ้น

ในด้านของการวิเคราะห์จุดอ่อนของจังหวัดโยธธร สามารถแยกการวิเคราะห์ออกได้เป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านลักษณะทางกายภาพประชากร สังคม และเศรษฐกิจ (2) ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (3) โครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยง และ (4) นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

โดยลักษณะทางกายภาพประชากร สังคม และเศรษฐกิจในจังหวัดโยธธร พบว่า การลงทุนจากภาคเอกชนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานของคนวัยหนุ่มสาวไปยังจังหวัดอื่น นอกจากการลงทุนในภาคเอกชนที่ต่ำแล้วทำเลจังหวัดไม่ได้มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อน และมีทำเลที่ตั้งใกล้กับจังหวัดอุบลราชธานีซึ่งเป็นจังหวัดที่มีความได้เปรียบในเชิงโครงสร้างมากกว่า ในด้านการบริหารจัดการและปัญหาในระดับยุทธศาสตร์ของจังหวัดที่ขาดความต่อเนื่องจากการที่จังหวัดมีการเปลี่ยนตัวผู้ว่าราชการบ่อยครั้ง อีกทั้งภูมิอากาศของจังหวัดโยธธรเป็นจังหวัดที่ร้อน และแห้งแล้ง ส่งผลให้ขาดบรรยากาศสำหรับการท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในจังหวัดไม่อำนวยความสะดวกในการทำเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการที่ระบบชลประทานภายในจังหวัดยังไม่มีประสิทธิภาพและไม่มีความทั่วถึง และคนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้มองว่าจังหวัดของตนเป็นเมืองท่องเที่ยว และขาดความตระหนักรู้ในเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่อาศัยชุมชนเป็นศูนย์กลางทำให้เป็นอุปสรรคต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดด้วย

สำหรับในส่วนทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า จังหวัดยโสธร ยังไม่มีความพร้อมของในการต้อนรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวขาดงบประมาณในการดูแล และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงปัญหาความทับซ้อนของการเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยว ไม่ได้ถูกประชาสัมพันธ์ในสื่อกระแสหลักอย่างกว้างขวาง การขาดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ นอกจากนี้ยังขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้ จุดอ่อนทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยง พบว่า เส้นทางคมนาคมทางบก ภายในจังหวัดไม่เชื่อมโยงกับจังหวัดรอบข้างมากเท่าที่ควร ถนนสายหลักของจังหวัดยังไม่ได้ถูกขยายให้เป็น ถนนสี่เลน ส่วนถนนสายรองจำนวนหลายเส้นทางยังไม่ได้ถูกปรับปรุงให้เป็นถนนลาดยาง และจำนวนของผู้ให้บริการระบบขนส่งสาธารณะ เช่น รถประจำทาง รถสองแถว ฯลฯ ที่ยังจำกัด สำหรับจุดอ่อนด้านนโยบาย ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว พบว่า จังหวัดยโสธรไม่มีแผนปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัด ไม่มีเจ้าภาพหลักในการดูแลแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

ในด้านของการวิเคราะห์โอกาสของจังหวัดยโสธรสามารถแยกการวิเคราะห์ออกได้เป็น 2 ด้าน คือ (1) โครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยง และ (2) นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยพบว่าโครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยงของจังหวัดยโสธร โดยกระทรวงคมนาคมมีแผนการที่จะยกระดับสนามบินเลิงนกทา ให้เป็นสนามบินเชิงพาณิชย์ ซึ่งจะสามารถดำเนินการขนส่งสินค้าและบริการโดยสารจากท่าอากาศยานหลักของประเทศ (ท่าอากาศยานนานาชาติดอนเมือง) ได้โดยตรง รวมถึงจะมีเส้นทางรถไฟรางคู่เส้นทางใหม่ วารินชำราบ - อานาจเจริญ - เลิงนกทา เชื่อมต่อไปยังทางรถไฟรางคู่สายบนที่จังหวัดมุกดาหาร นอกจากนี้ กระทรวงคมนาคมยังมีแผนการพัฒนาขนาดเส้นทางจราจรจากถนน 2 เลน เป็น ถนน 4 เลน ในหลายเส้นทางเพื่อเพื่อความสะดวกในการสัญจร และยังมีแนวโน้มที่จะได้รับโอกาสจากการพัฒนาเส้นทางขนส่ง EWEC-EEC จากจังหวัดมุกดาหารเชื่อมโยงไปถึงท่าเรือแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี อีกทั้งจะมีการสร้างคลังสินค้าที่อำเภอเลิงนกทาจังหวัดยโสธร ทำให้สามารถเคลื่อนย้ายสินค้าผ่านเส้นทาง EWEC ที่พาดผ่านตอนเหนือของจังหวัดยโสธรด้วย

นอกจากนี้ โอกาสด้านการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้น ยังมีนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวกับ จังหวัดยโสธร พบว่า จังหวัดยโสธรจะได้รับโอกาสที่ดีจากนโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง ในปี 2561 มีโอกาสทำให้เศรษฐกิจฐานรากและการกระจายรายได้ของจังหวัดดีขึ้นได้ โดยมีแรงจูงใจในการลดภาษีให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวในจังหวัดรองทั้ง 55 จังหวัดทั่วประเทศ รวมถึงเป้าหมายประเทศไทยในการเป็น “ครัวของโลก (Thai Kitchen to the World)” เพื่อผลักดันให้สินค้าเกษตรมีมูลค่าเพิ่มในรูปแบบต่าง ๆ

รวมทั้งผลักดันราคาสินค้าเกษตรเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของจังหวัดยโสธรที่มีเป้าหมายการพัฒนาด้านการเกษตรเป็นเกษตรอินทรีย์ นอกจากนี้จังหวัดยโสธรจะมีโอกาสได้รับผลประโยชน์ได้จากการมีโอกาสเป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ในปี 2025 (พ.ศ. 2568) ของจังหวัดอุบลราชธานี ทำให้จังหวัดยโสธรมีโอกาสปรับปรุงพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว เส้นทาง การเชื่อมโยงเพื่อเพิ่มความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ที่จะเข้ามาเพิ่มขึ้นเนื่องจากการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ในปี 2025

ในด้านของการวิเคราะห์อุปสรรคของจังหวัดยโสธรสามารถแยกการวิเคราะห์ออกได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) ลักษณะทางกายภาพประชากร สังคม และเศรษฐกิจ และทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว (2) โครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยง และ (3) นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งจุดอ่อนในด้านลักษณะทางกายภาพประชากร สังคม และเศรษฐกิจ และทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว พบว่า จังหวัดยโสธรเป็นเมืองรองที่อยู่ใกล้เคียงกับจังหวัดยโสธรมีการเจริญเติบโตที่มีศักยภาพมากกว่าจังหวัดยโสธร เช่น จังหวัดอุบลราชธานี หรือ จังหวัดบุรีรัมย์ ทำให้ต้องแข่งขันกับจังหวัดใหญ่เหล่านี้ และรูปแบบการท่องเที่ยวของจังหวัดยโสธรมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างไปจากจังหวัดเมืองรองที่ใกล้เคียง อาทิ ศรีสะเกษ สุรินทร์ ร้อยเอ็ด นครพนม จุดอ่อนในด้านโครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยง พบว่า จังหวัดยโสธรมีอุปสรรคในการดำเนินโครงการสนามบินเลิงนกทา เพราะหากเกิดขึ้นได้จริงจะส่งผลกระทบต่อจังหวัดอำนาจเจริญมากกว่าจังหวัดยโสธร ด้วยระยะทางจากสนามบินเลิงนกทาสู่จังหวัดอำนาจเจริญมีระยะทางสั้นกว่า ประกอบกับความเป็นไปได้ของการพัฒนาสนามบินมุกดาหาร ซึ่งอาจมีผลต่อการพิจารณาการพัฒนาสนามบินเลิงนกทา นอกจากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นแล้วอุปสรรคของยโสธรที่เกิดจากนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว พบว่า ผู้บริหารระดับประเทศเห็นความสำคัญของจังหวัดรองในเชิงท่องเที่ยวเฉพาะลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) อีกทั้งภาพลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในภูมิภาคอื่นมีความโดดเด่นมากกว่า ภาพลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในจังหวัดอื่นในภูมิภาคเดียวกันมีความโดดเด่นมากกว่า

2) จังหวัดศรีสะเกษ

จุดแข็งของจังหวัดศรีสะเกษสามารถวิเคราะห์ออกได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านลักษณะทางกายภาพประชากร สังคม และเศรษฐกิจ (2) ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (3) ด้านโครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยง และ (4) นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยที่จังหวัดศรีสะเกษมีแม่น้ำมูลไหลผ่านและจัดเป็นจังหวัดท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขง รวมทั้งมีพื้นที่ติดชายแดนกับพม่าสามารถเดินทางผ่านเข้า-ออก ประเทศไทย-กัมพูชาทางด่านชายแดนถาวรช่องสะงำ และจังหวัดศรีสะเกษยังมีวัฒนธรรมสี่เผ่า ซึ่งเป็น ชาติพันธุ์ดั้งเดิมของศรีสะเกษ ประกอบด้วย ลาว เขมร เยอ กูย(ส่วย) ที่มีอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของวิถีชีวิต อาหาร เทศกาล การแต่งกาย และภาษา นอกจากนี้ยังมีความโดดเด่น

ทางด้านอารยธรรมขอมโบราณ และการมุ่งเน้นพัฒนาวิถีชีวิตด้านเกษตรกรรมที่โดดเด่นของจังหวัดศรีสะเกษ และเป็นการเกษตรที่ปลอดภัย มีทุเรียนภูเขาไฟและผลไม้อื่น ๆ ตลอดจนการมุ่งเน้นการทำเกษตรอินทรีย์ โดยมีการทำนาแปลงใหญ่ รวมไปถึงวิสาหกิจชุมชนอุ่นแสง ซึ่งเป็นชุมชนต้นแบบที่ทำการทำเกษตรอินทรีย์ครบวงจรและการผลิตผักปลอดสารพิษ นอกจากนี้ ยังมีการจัดงานเชิงเทศกาล “เกษตรแฟร์”

ด้านทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่าจุดแข็งของจังหวัดศรีสะเกษ คือ มีความเป็นจังหวัดกีฬา (Sport City) ซึ่งเป็นต้นแบบเมืองกีฬาของประเทศจังหวัดหนึ่งใน 6 จังหวัด ตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 โดยจังหวัดศรีสะเกษมุ่งเน้นกีฬาประเภทแข่งเรือพาย วิ่งมาราธอน รวมไปถึงการจัดการกีฬาระดับชาติและระดับนานาชาติ และการมีศักยภาพในการจัดกีฬาทางน้ำภายในแม่น้ำมูล เมื่อพิจารณาในด้านสถานที่ท่องเที่ยว พบว่า จังหวัดศรีสะเกษมีทุ่งดอกกลาดวน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ โดยได้รับการขนานนามว่าเป็น “ดินแดนมหัศจรรย์” นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญอื่นที่มีชื่อเสียงระดับชาติและระดับนานาชาติ ได้แก่ ผามออีแดง (ชายแดนไทยกัมพูชา) ผาพญากูบริ น้ำตกภูลือ ในส่วนของอารยธรรมจังหวัดศรีสะเกษนั้นเป็นจุดเริ่มต้นการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมโบราณที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวประเภทปราสาทขอมสู่จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์ มีวัดไพรพัฒนาที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพที่จะรองรับนักท่องเที่ยว สะอาด สวยงาม การเดินทางสะดวกและมีการจัดการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ชุมชนเข้มแข็งและมีตลาดวัฒนธรรม ในด้านของความเข้มแข็งของชุมชนทางจังหวัดศรีสะเกษมีชุมชนต้นแบบที่ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนที่เข้มแข็ง เช่น ชุมชนอุ่นแสง บ้านกู่และบ้านละทาย นอกจากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ทางจังหวัดยังมีประเพณีแซนโหม่ง หรือประเพณีสารทเดือนสิบของเขมร และประเพณีปิ้งอ้อกเปรี๊ยะแค หรือประเพณีป้อนข้าวพระจันทร์ จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 15 ของทุกปีซึ่งตรงกับวันลอยกระทง ประเพณีนี้เป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวอำเภอยะปริง

จุดแข็งที่มีต่อการท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ ด้านโครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยง พบว่า จังหวัดศรีสะเกษมีเส้นทางการเชื่อมโยงสาธารณะในระบบรางพาดผ่าน คือ ทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมทางบ้านภาชี – อุบลราชธานี และมีโครงการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในอนาคตเช่น โครงการพัฒนาเส้นทางรถไฟรางคู่ และโครงการพัฒนาทางหลวงแผ่นดินระหว่างเมืองสาย ตลอดจนมีเส้นทางเชื่อมต่อไปยังประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นกิจจะลักษณะ โดยผ่านจุดผ่านแดนถาวรช่องสะงำ ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ เชื่อมต่อกับช่องจอม อำเภออัลลองเวง จังหวัดอุดรธานี ประเทศกัมพูชา สำหรับในส่วนนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่ช่วยส่งเสริมให้จังหวัดศรีสะเกษมีจุดแข็งเพิ่มขึ้น คือ “โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี” ตามนโยบายนวัตวิถี ที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวหมู่บ้าน การใช้วัฒนธรรมผสมกับวิถีชีวิต ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น สร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคงยิ่งขึ้น โดยที่จังหวัดศรีสะเกษได้ดำเนินงานชุมชนท่องเที่ยว OTOP

นวัตวิถี จำนวน 85 หมู่บ้าน ในพื้นที่ 22 อำเภอ ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP ต่อ ยอดจนเกิดความโดดเด่น มีความพร้อมบนอัตลักษณ์ของชุมชน

ด้านการวิเคราะห์จุดอ่อนของจังหวัดศรีสะเกษสามารถแยกการวิเคราะห์ออกได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) โครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยง (2) ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (3) โครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยง และ (4) นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยที่ด้าน โครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยง พบว่า ระดับการลงทุนจากภาคเอกชนของจังหวัดศรีสะเกษอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และมีการย้ายถิ่นฐานของคนวัยหนุ่มสาวไปยังจังหวัดอื่นที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากกว่า ส่วนของระบบ ชลประทานของจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ขาดระบบชลประทานที่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถรับรองได้ว่า เกษตรกรจะได้รับการจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตรอย่างเพียงพอ อีกทั้งระบบไฟฟ้าและระบบประปาที่ให้บริการใน จังหวัดยังมีปัญหาอยู่มาก นอกจากนี้ ปัญหาเรื่องการเปลี่ยนผู้ว่าราชการจังหวัดบ่อยครั้งยังส่งผลให้เกิดความไม่ ต่อเนื่องของนโยบายต่าง ๆ ในการพัฒนาจังหวัด รวมถึงคนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้มองว่าจังหวัดของตนเป็น เมืองท่องเที่ยว และขาดความตระหนักรู้ในเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่อาศัยชุมชนเป็นศูนย์กลาง (Community Based Tourism: CBT)

จุดอ่อนต่อมา คือ จุดอ่อนด้านทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัด ศรีสะเกษไม่มีโฮมสเตย์แม้แต่แห่งเดียวในจังหวัดศรีสะเกษ ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน แหล่งท่องเที่ยวเกือบ ทั้งหมดอยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐและมีลักษณะเป็นสถานที่ปิดที่ทำให้ชุมชนไม่มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการ เช่น ศูนย์แสดงพันธุ์สัตว์น้ำ น้ำตกภูถ้ำ หรือผามออีแดง ซึ่งทำให้คนในท้องถิ่นไม่ สามารถเข้าไปแสวงหารายได้จากแหล่งท่องเที่ยวได้มากนัก และแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งอยู่ห่างไกลกัน ค่อนข้างมาก ทำให้นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องเลือกว่าจะไปท่องเที่ยวในแหล่งใด หากมีเวลาจำกัด

จุดอ่อนด้านโครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยง ทางจังหวัดศรีสะเกษมีการให้บริการระบบขนส่ง มวลชนสาธารณะของจังหวัดยังไม่มีคุณภาพ และยังไม่สะดวกสบายสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยว อีกทั้ง โครงการก่อสร้างเส้นทางคมนาคมเพิ่มเติมตามแผนในโครงการระเบียงเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) และ โครงการรถไฟความเร็วสูงซึ่งจะวิ่งผ่านภาคตะวันออกเฉียงเหนือในหลายจังหวัดไม่ผ่านพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

นอกจากนี้ ในด้านนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวยังคงมีนโยบายและการจัดสรร งบประมาณด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาลที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการในเชิงพื้นที่ โดยเฉพาะงบประมาณ การท่องเที่ยวเชิงชุมชน หรือที่เรียกว่าโครงการนวัตวิถี ถูกกำหนดให้สามารถเบิกจ่ายได้เฉพาะงบดำเนินการ ไม่สามารถเบิกจ่ายเพื่อการลงทุนได้ ท้องถิ่นจึงไม่สามารถนำงบประมาณดังกล่าวไปใช้ในการปรับปรุง หรือ

พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน หรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ และแผนปฏิบัติงานที่ไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัด

ในด้านของการวิเคราะห์โอกาสของจังหวัดศรีสะเกษสามารถแยกการวิเคราะห์ออกได้เป็น 2 ด้าน (1) โครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยง และ (2) นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยที่โครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยง พบว่า จังหวัดศรีสะเกษมีเส้นทางการเชื่อมโยงสาธารณะในระบบรางพาดผ่าน คือ ทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมทางบ้านภาชี - อุบลราชธานี และมีแผนก่อสร้างรถไฟรางคู่ไปจังหวัดอุบลราชธานี โครงการพัฒนาเส้นทางรถไฟรางคู่ และโครงการพัฒนาทางหลวงแผ่นดินระหว่างเมืองสาย M4 และเส้นทางเชื่อมต่อไปยังประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นกิจจะลักษณะ โดยผ่านจุดผ่านแดนถาวรช่องสงฆำ ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ และด้วยลักษณะทางวัฒนธรรมที่มีความใกล้เคียงกันของจังหวัดศรีสะเกษกับจังหวัดใกล้เคียงกัน คือ อารยธรรมขอมที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับเส้นทางการท่องเที่ยวของกัมพูชา (นครวัด - นครธม) ในส่วนของนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางจังหวัดศรีสะเกษเข้าข่ายที่จะได้รับประโยชน์จากนโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง ในปี 2561 ซึ่งจะสามารถยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและการกระจายรายได้สู่เมืองรองและชุมชน ด้วยการมุ่งใจในการลดภาษีให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวในจังหวัดรองทั้ง 55 จังหวัดทั่วประเทศ รวมทั้งได้รับผลพลอยได้จากการตั้งเป้าหมายให้ประเทศไทยในการเป็น “ครัวของโลก (Thai Kitchen to the World)” เพื่อผลักดันให้สินค้าเกษตรมีมูลค่าเพิ่มในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งผลักดันราคาสินค้าเกษตรเพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับจังหวัดศรีสะเกษ ได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอนาคต ที่สามารถส่งเสริมวิถีชีวิต และยกระดับความเป็นอยู่ของชาวศรีสะเกษให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ นโยบายระดับประเทศแล้วทางจังหวัดศรีสะเกษยังมีโอกาสได้รับผลพลอยได้จากจังหวัดอุบลราชธานีที่มีโอกาสเป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ในปี 2025 (พ.ศ. 2568) ทำให้จังหวัดศรีสะเกษ มีโอกาสปรับปรุงพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว เส้นทางเชื่อมโยงเพื่อเพิ่มความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ที่จะเข้ามาเพิ่มขึ้น เนื่องจากการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ในปี 2025 และมีโอกาสที่จะได้รับผลพวงจากเทศกาลท่องเที่ยวชิงกีฬา (Moto GP) ของจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นโอกาสให้จังหวัดศรีสะเกษได้ต้อนรับนักกีฬา และนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาสืบเนื่องจากงานดังกล่าวด้วย

ในด้านของการวิเคราะห์อุปสรรคของจังหวัดศรีสะเกษสามารถแยกการวิเคราะห์ออกได้เป็น 2 ด้าน ได้แก่ (1) ลักษณะทางกายภาพประชากร สังคม และเศรษฐกิจ และทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว และ (2) นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งลักษณะทางกายภาพประชากร สังคม และเศรษฐกิจ และทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวมีอุปสรรคในด้านของแหล่งที่ตั้ง พบว่า จังหวัดศรีสะเกษอยู่ใกล้กับจังหวัดที่มีการเจริญเติบโตที่มีศักยภาพมากกว่า เช่น จังหวัดอุบลราชธานี หรือ จังหวัดบุรีรัมย์ นอกจากนี้จังหวัดรองที่อยู่

ใกล้เคียงจังหวัดศรีสะเกษ อาทิ ศรีสะเกษ สุรินทร์ ร้อยเอ็ด นครพนม มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างจากจังหวัดศรีสะเกษ นอกจากนี้ ด้านนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว พบว่า ผู้บริหารระดับประเทศเห็นความสำคัญของจังหวัดรองในเชิงท่องเที่ยวเฉพาะลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) และภาพลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในภูมิภาคอื่นมีความโดดเด่นมากกว่าซึ่งเป็นอุปสรรคที่ทำให้จังหวัดศรีสะเกษเติบโตทางด้านการท่องเที่ยวได้ช้าเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่นที่ได้รับความนิยม

3) จังหวัดอำนาจเจริญ

จุดแข็งของจังหวัดอำนาจเจริญสามารถวิเคราะห์ออกได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านลักษณะทางกายภาพประชากร สังคม และเศรษฐกิจ (2) ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ (3) นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยลักษณะทางกายภาพประชากร สังคม และเศรษฐกิจพบว่า จังหวัดอำนาจเจริญพื้นที่ติดแม่น้ำโขงและชายแดนไทย-ลาว ซึ่งเป็นจุดผ่อนปรนโดยเป็นจุดเชื่อมต่อพื้นที่ของไทย ที่บ้านยั้งคุ อำเภอนามน และพื้นที่ของ สปป.ลาว ที่สะพานนาครี บ้านเหล่านะหวด เมืองไซพูทอง มีบรรยากาศ “วัฒนธรรมพอเพียง” และ “ความสุข” ที่สะท้อนวิถีชีวิตของชาวจังหวัดอำนาจเจริญที่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเมืองสงบน่าอยู่ ปลอดภัย ตัวเกษตรกรรมมีความมุ่งมั่นที่เป็นดินแดนธรรมเกษตร มีการส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ และมีการพัฒนาด้านการเกษตรที่ดีขึ้น ทำให้มีผลผลิตการเกษตรที่มีคุณภาพมากขึ้น โดยมีการปลูกข้าวหอมมะลิเป็นสินค้าหลัก โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ ตะวันอ้อมข้าวที่หอมเป็นเอกลักษณ์ และมีคุณภาพดี และริเริ่มปลูกสตอเบอรี่ ที่อำเภอบุพราวงศา และมีการจัดตั้ง “สมาพันธ์เกษตรอินทรีย์จังหวัดอำนาจเจริญ” รวมไปถึงการมีภาคประชาชนเข้มแข็งที่มีส่วนร่วม และมีความสามัคคี มี “ธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญ” และสภากลางจังหวัด เพื่อความอยู่ดีมีสุข ซึ่งภาคประชาชนจะมาบทบาทที่จะดูแลและจัดการพัฒนาชุมชน ตำบล จังหวัดของตนเอง นอกจากนี้จังหวัดอำนาจเจริญยังขึ้นชื่อว่าเป็น “เมืองสมุนไพร” โดยสืบทอดตำรับยาสมุนไพรจากคัมภีร์โบราณที่ค้นพบในจังหวัดอำนาจเจริญ มีการแปรรูปพืชสมุนไพรเป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีชื่อเสียง “พนาพรหม” ที่ผลิตโดยโรงพยาบาลแพทย์แผนไทยพนา อำเภอพนา และจัดเป็นสินค้า OTOP ชนิดหนึ่งของจังหวัดอำนาจเจริญ นอกจากสมุนไพรแล้วทางจังหวัดอำนาจเจริญยังมี “ผ้าไหม” สินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงของจังหวัดอำนาจเจริญ โดยที่ชาวอำนาจเจริญในแต่ละชุมชนต่างมีวัฒนธรรมการทอผ้า ทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้ายที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง และมีการผลิตอาหารที่เหมาะสมกับการเลือกซื้อเป็นของฝากจากการเดินทางเยือนจังหวัดอำนาจเจริญ คือ หมูแห้งสำราญ รวมถึงมีบุคคลที่มีชื่อเสียง ในด้านต่าง ๆ มากมาย โดยเป็นเมืองศิลปิน และนักกีฬาที่มีชื่อเสียง

จุดแข็งด้านทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า จังหวัดอำนาจเจริญมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ วนอุทยานภูสิงห์ ภูผาผึ้ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่

โดดเด่น รวมทั้งมีเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม อาทิ พุทธอุทยานพระมงคลมิ่งเมือง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัดอำนาจเจริญ วัดถ้ำแสงเพชร และ พระ"หล่อ เหลา เอา โลด" ที่เป็นพระคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดอำนาจเจริญ ตลอดจนตำนานยักษ์คู่ที่อำเภอชานุมาน นอกจากนี้จังหวัดอำนาจเจริญยังมีหมู่บ้านวัฒนธรรมหมอลำที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ คือ หมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านปลาข้าว ซึ่งเป็นชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย รวมถึงจังหวัดอำนาจเจริญมีนโยบายของจังหวัดอำนาจเจริญในการส่งเสริมด้านกีฬา เป็นแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจด้านกีฬา สนใจการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดอำนาจเจริญมากขึ้น โดยเฉพาะการแข่งขันจักรยาน และเจ็ตสกี

ในด้านของจุดแข็งที่เกี่ยวกับนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว พบว่า จังหวัดอำนาจเจริญได้รับผลพลอยได้จาก “โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี” ตามนโยบายนวัตวิถี ที่มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวหมู่บ้าน การใช้นวัตกรรมผสมผสานกับวิถีชีวิต ผลิตสินค้าท้องถิ่น สร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคงยิ่งขึ้น โดยที่จังหวัดอำนาจเจริญได้ส่งเสริมของดีจังหวัดอำนาจเจริญ โดยเน้นเกษตรสีเขียวทำให้เป็นแหล่งข้าวปลาอาหารอีสานที่มีความมั่นคง

ในด้านของการวิเคราะห์จุดอ่อนของจังหวัดอำนาจเจริญสามารถแยกการวิเคราะห์ออกได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านลักษณะทางกายภาพประชากร สังคม และเศรษฐกิจ (2) ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (3) โครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยง และ (4) นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยลักษณะทางกายภาพประชากร สังคม และเศรษฐกิจ พบว่า จังหวัดอำนาจเจริญมีปัญหาการขาดแคลนแรงงานวัยหนุ่มสาว จากการย้ายถิ่นเพื่อแสวงหาอาชีพที่มีผลตอบแทนดีกว่านอกเขตพื้นที่จังหวัด ด้านของชลประทานยังมีความด้อยประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากรน้ำให้แก่เกษตรกร มีลักษณะภูมิอากาศร้อน และแห้งแล้ง ส่งผลให้ขาดบรรยากาศสำหรับการท่องเที่ยว และยังขาดในเรื่องการประชาสัมพันธ์ และไม่สามารถเข้าถึงงบประมาณที่รัฐจัดสรรให้กับจังหวัดในกลุ่มดังกล่าวเพื่อใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงทัศนคติของคนในจังหวัดยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาให้จังหวัดอำนาจเจริญเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว โดยคนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้มองว่าจังหวัดของตนเป็นเมืองท่องเที่ยว และขาดความตระหนักรู้ในเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่อาศัยชุมชนเป็นศูนย์กลาง (Community Based Tourism: CBT)

ในส่วนทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในจังหวัดอำนาจเจริญมีปัญหาเรื่องคุณภาพของห้องน้ำภายในสถานที่ท่องเที่ยว ที่อยู่ในสภาพทรุดโทรม และไม่พร้อมใช้งานเป็นจำนวนมาก และยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว รวมถึงการขาดแคลนร้านอาหารบริเวณเคียงแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นจุดอ่อนของการบริการการท่องเที่ยวภายในจังหวัด

ด้านของจุดอ่อนทางโครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยง พบว่า จังหวัดอำนาจเจริญยังมีเส้นทางสายรอง และเส้นทางสู่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่าง ๆ ในจังหวัดยังมีปัญหาในเชิงคุณภาพ รวมไปถึงป้ายบอกทางไม่ชัดเจน และมีปริมาณน้อย โดยสำหรับจังหวัดอำนาจเจริญ หากพิจารณาในมิติทางเศรษฐกิจ และการเชื่อมต่อกับภูมิภาค ในอนาคตอันใกล้จะมี แต่โครงการก่อสร้างเส้นทางคมนาคมเพิ่มเติมตามแผนในโครงการระเบียงเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) และโครงการรถไฟความเร็วสูงซึ่งจะวิ่งผ่านภาคตะวันออกเฉียงเหนือในหลายจังหวัดไม่ผ่านพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ

นอกจากนี้ จุดอ่อนที่เกิดจากนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เกิดจากความเห็นที่แตกต่างกันของคนในพื้นที่กับผู้บริหารหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด และแผนปฏิบัติงานที่ไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัด จึงทำให้การปฏิบัติงานของหน่วยงานการท่องเที่ยว ไม่ได้นำไปสู่ผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่ทางจังหวัดวางไว้ รวมถึงหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

การวิเคราะห์โอกาสของจังหวัดอำนาจเจริญสามารถแยกการวิเคราะห์ออกได้เป็น 2 ด้าน ได้แก่ (1) โครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยง และ (2) นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยที่ในด้านโครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยง ยังมีโอกาสที่จะได้รับประโยชน์จากการยกระดับสนามบินเลิงนกทาซึ่งเป็นสนามบินเก่าที่ตั้งอยู่ในอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธรให้เป็นสนามบินเชิงพาณิชย์ ทั้งนี้ หากโครงการสนามบินเลิงนกทาเกิดขึ้นได้จริงจะส่งผลดีต่อจังหวัดอำนาจเจริญมากกว่าจังหวัดยโสธร ด้วยระยะทางจากสนามบินเลิงนกทาสู่จังหวัดอำนาจเจริญมีระยะทางเพียง 37 กิโลเมตร ในขณะที่ จังหวัดอำนาจเจริญ ไปยังท่าอากาศยานนานาชาติอุบลราชธานี มีระยะทาง 78 กิโลเมตร นอกจากนี้เส้นทางรถไฟรางคู่เส้นทางใหม่ วารินชำราบ - อำนาจเจริญ - เลิงนกทา เชื่อมต่อไปยังทางรถไฟรางคู่สายบนที่จังหวัดมุกดาหาร โดยผ่านจังหวัดอำนาจเจริญ เป็นการเพิ่มความสะดวกในการเดินทางไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดอำนาจเจริญได้ง่ายขึ้น และยังพบว่าจะมีการพัฒนาขนาดเส้นทางการจราจรจากถนน 2 เลน เป็น ถนน 4 เลน ในหลายเส้นทางเพื่อเพื่อความสะดวกในการสัญจร รวมถึงแนวโน้มการพัฒนาเส้นทางขนส่ง EWEC-EEC จากจังหวัดมุกดาหารเชื่อมโยงไปถึงท่าเรือแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ซึ่งเส้นทางดังกล่าวผ่านแนวจังหวัดอำนาจเจริญ ทำให้เพิ่มช่องทางการขนส่งสินค้าและการคมนาคมเพื่อการท่องเที่ยว ส่วนการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงสู่ สปป.ลาว มีจำนวน 2 เส้นทาง ดังนี้ (1) อำนาจเจริญ – สะหวันนะเขต ข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 ผ่านจังหวัด และ (2) อำนาจเจริญ – สาละวัน ข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 6 ซึ่งยังคงเป็นโครงการก่อสร้างผ่านจังหวัดอุบลราชธานี

โอกาสที่เกี่ยวข้องกับนโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว พบว่า จังหวัดอำนาจเจริญได้รับผลประโยชน์ได้จากนโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง ในปี 2561 ที่มีจุดประสงค์เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและการกระจายรายได้สู่เมืองรองและชุมชน โดยมีแรงจูงใจในการลดภาษีให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวใน

จังหวัดรองทั้ง 55 จังหวัดทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังได้รับประโยชน์จากการตั้งเป้าหมายของประเทศไทยในการเป็น “ครัวของโลก (Thai Kitchen to the World)” เพื่อผลักดันให้สินค้าเกษตรมีมูลค่าเพิ่มในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งผลักดันราคาสินค้าเกษตรเพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับจังหวัดที่มีเป้าหมายพัฒนาเป็นเมืองธรรมเกษตร ที่เป็นการส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ และมีการพัฒนาด้านการเกษตรที่ดีขึ้น และคาดหวังผลผลิตการเกษตรที่มีคุณภาพมากขึ้น โดยมีการปลูกข้าวหอมมะลิเป็นสินค้าหลัก โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ รวมถึงการที่จังหวัดอำนาจเจริญจะได้ผลพวงจากการจัดแข่งกีฬาซีเกมส์ในปี 2025 (พ.ศ. 2568) ของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งทำให้จังหวัดอำนาจเจริญมีโอกาสที่จะได้ต้อนรับนักท่องเที่ยวจากการจัดงานกีฬานี้

การวิเคราะห์อุปสรรคของจังหวัดอำนาจเจริญสามารถแยกการวิเคราะห์ออกได้เป็น 2 ด้าน ได้แก่ (1) ลักษณะทางกายภาพประชากร สังคม และเศรษฐกิจ และทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว และ (2) นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งลักษณะทางกายภาพประชากร สังคม และเศรษฐกิจ และทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว พบว่า จังหวัดอำนาจเจริญอยู่ใกล้เคียงกับจังหวัดที่มีการเจริญเติบโตที่มีศักยภาพมากกว่าจังหวัดอำนาจเจริญ รวมถึงจังหวัดรองที่อยู่ใกล้เคียงจังหวัดอำนาจเจริญมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างไปจากจังหวัดอำนาจเจริญ และยังมีอุปสรรคที่เกิดขึ้นจาก ในขณะที่ นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยที่ผู้บริหารระดับประเทศเห็นความสำคัญของจังหวัดรองในเชิงท่องเที่ยวเฉพาะลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) และภาพลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในภูมิภาคอื่นมีความโดดเด่นมากกว่า รวมถึงภาพลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในจังหวัดอื่นในภูมิภาคเดียวกันมีความโดดเด่นมากกว่า

4.4.2.2 ผลการวิเคราะห์ Competitiveness Analysis

การวิเคราะห์สามารถด้านการแข่งขัน (Competitiveness Analysis) เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มพื้นที่ 3 จังหวัดรองว่ามีความพร้อมต่อการแข่งขันกับจังหวัดท่องเที่ยวเมืองหลักอื่น ๆ ทั้งในระดับภูมิภาค/ประเทศ โดยการนำข้อมูลจุดแข็งที่ได้จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis รายจังหวัดมาใช้เปรียบเทียบกับข้อมูลจากจังหวัดท่องเที่ยวเมืองหลักอื่น ๆ ทั้งในระดับภูมิภาค/ประเทศ ผลการวิเคราะห์มีดังนี้

1) จังหวัดยโสธร

การวิเคราะห์สามารถด้านการแข่งขันของจังหวัดยโสธร โดย แบ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ความได้เปรียบทางการแข่งขัน (2) ความเสียเปรียบทางการแข่งขัน และ (3) ข้อสังเกต สำหรับจังหวัดยโสธรปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 4.4 การวิเคราะห์สมรรถด้านการแข่งขันของจังหวัดยโสธร

ความได้เปรียบ	ความเสียเปรียบ	ข้อสังเกต
- “ยโสธร โมเดล” ต้นแบบการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564	- ผลผลิต OTOP ของจังหวัดยโสธร ไม่มีความแตกต่างกันกับ ผลผลิต OTOP ของจังหวัดใกล้เคียง ด้วยอัตลักษณ์สินค้ายังไม่มีความโดดเด่น และขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี	- นโยบายคนกล้าคืนถิ่น เป็นนโยบายที่ดำเนินงานเหมือนกันทั่วประเทศ - ประชาชนชาวบ้าน แต่ละจังหวัดต่างมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของแต่ละพื้นที่เช่นกัน - การประชาสัมพันธ์ยังไม่กว้างขวาง เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวที่อื่น ๆ - การประชาสัมพันธ์ในสื่อใหม่ อาทิ Youtube มักมีการนำเสนอการท่องเที่ยวจังหวัดหลัก หรือจังหวัดรองอื่น ๆ ซึ่งที่โดดเด่น แต่ยังไม่พบว่ามี การนำเสนอการท่องเที่ยวจังหวัดยโสธร - โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เป็นโครงการที่รัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดรายได้กับชุมชนทั่วประเทศเหมือนกัน

ความได้เปรียบทางการแข่งขัน

จังหวัดยโสธรเป็นต้นแบบ “ยโสธร โมเดล” ที่ถูกระบุอยู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564 ซึ่งเป็นลักษณะที่ภาคเอกชนทำหน้าที่หลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ สะท้อนภาพให้เห็นอย่างชัดเจนว่าจังหวัดยโสธรมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการพัฒนาเกษตรอินทรีย์

ความเสียเปรียบทางการแข่งขัน

แม้ว่า สินค้าโดยชุมชน หรือ OTOP ของจังหวัดยโสธรมีความหลากหลาย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าโดยชุมชน หรือ OTOP ของจังหวัดใกล้เคียงแล้ว อาจไม่พบความแตกต่างระหว่างสินค้าของแต่ละจังหวัด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะอัตลักษณ์สินค้ายังไม่มีมีความโดดเด่น รวมไปถึงการขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี

ข้อสังเกต

จังหวัดยโสธรมีการดำเนินนโยบายคนกล้าคืนถิ่น รวมไปถึงปราชญ์ชาวบ้านหลากหลายสาขา แต่อย่างไรก็ตาม นโยบายคนกล้าคืนถิ่น เป็นนโยบายที่ดำเนินงานเหมือนกันทั่วประเทศ โดยสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่ที่ต้องการใช้ชีวิตแบบพึ่งพาตัวเองมีความกล้าเปลี่ยนแปลงจากตัวเอง ให้รู้จักการรวมกลุ่ม เรียนรู้ วางแผน และกลับไปลงมือทำงานอยู่ได้จริงในวิถีเกษตรยั่งยืน ในขณะที่ปราชญ์ชาวบ้านที่แต่ละจังหวัดต่างมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของแต่ละพื้นที่เช่นกัน

จังหวัดยโสธรเป็นที่ตั้งของวัดมหาธาตุซึ่งเป็นซึ่งเป็นสถานที่สำคัญคู่บ้านคู่เมืองมานับแต่ก่อนตั้งเมืองยโสธร แต่อย่างไรก็ตาม ยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวที่อื่น ๆ ทั้งนี้ การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยที่พบในสื่อต่าง ๆ มีอยู่อย่างมากมาแต่การประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่ไม่ใช้การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดยโสธร โดยมีสื่อละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์หลายเรื่องที่มีอิทธิพลต่อผู้ชมและมีส่วนกระตุ้นในการท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัด นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ในสื่อใหม่ อาทิ Youtube มักมีการนำเสนอการท่องเที่ยวจังหวัดหลัก หรือจังหวัดรองอื่น ๆ ซึ่งมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น แต่ยังไม่พบว่ามีมีการนำเสนอการท่องเที่ยวจังหวัดยโสธร

โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เป็นโครงการที่รัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดรายได้กับชุมชนทั่วประเทศ ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยเน้นให้บุคคล องค์กร และชุมชนมีศักยภาพในจะแข่งขันทางการค้าที่ดีขึ้น พัฒนาภาคการผลิตและการบริการในทุก ๆ พื้นที่ทั่วประเทศทั้งในเส้นทางการท่องเที่ยวทุกระยะ ซึ่งแสดงว่าในทุกจังหวัดทั้งเมืองหลักและเมืองรอง ได้มีการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีด้วยเหมือนกัน

2) จังหวัดศรีสะเกษ

การวิเคราะห์สามารถด้านการแข่งขันของจังหวัดศรีสะเกษ โดย แบ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขัน ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ความได้เปรียบทางการแข่งขัน (2) ความเสียเปรียบทางการแข่งขัน และ (3) ข้อสังเกต สำหรับจังหวัดศรีสะเกษ ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 4.5 การวิเคราะห์สามารถด้านการแข่งขันของจังหวัดศรีสะเกษ

ความได้เปรียบ	ความเสียเปรียบ	ข้อสังเกต
- จังหวัดหนึ่งใน 6 จังหวัดนำร่อง ต้นแบบเมืองกีฬาของประเทศไทย ตาม แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 โดยเฉพาะกีฬาประเภทแข่งเรือพาย วิ่งมาราธอน - แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและมีชื่อเสียงระดับชาติและระดับนานาชาติ - จุดเริ่มต้นการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมโบราณที่เรียงร้อยเรื่องราวเชื่อมโยงไปสู่การท่องเที่ยวเชิงปราสาท ในจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์ ไปจนถึงกัมพูชา - สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่โดดเด่นและมีชื่อเสียงและมีชุมชนเข้มแข็ง และมีตลาดวัฒนธรรมที่โดดเด่นและสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน	- วัฒนธรรมชาติพันธุ์ดั้งเดิมได้ผสมผสานวิถีชีวิตของชาวไทยที่อาศัยอยู่พื้นที่ใกล้เคียง ในขณะที่ชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง (ชาวเขาในภาคเหนือ) ยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอย่างเข้มข้นชัดเจน - อาหารที่ขึ้นชื่อของจังหวัดศรีสะเกษ คือ ไก่ย่างไม้มะดันหรือไก่ย่างกันทรารมย์ ไม่ได้มีวางขายอย่างแพร่หลาย เมื่อเทียบกับสินค้าเด่นในจังหวัดอื่น ๆ	- ยังมีจุดผ่านแดนอื่นที่สามารถจุดเชื่อมผ่านแดนไปยังกัมพูชานอกจากจุดผ่านแดนช่องสะง่า ซึ่งเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการท่องเที่ยวภายในประเทศแล้วเชื่อมโยงไปยังประเทศเพื่อนบ้าน - การทำเกษตรนาแปลงใหญ่ เป็นการรวมเกษตรกรรายเล็กเพื่อผลิตสินค้าทางการเกษตรร่วมกันภายใต้การจัดการที่ดี เป็นนโยบายที่ดำเนินการสอดคล้องกันทั่วประเทศ - “ทุ่งดอกคำءวน” เป็นทางเลือกหนึ่งในการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ซึ่งมีความเที่ยบเคียงกับสวนนงนุช จังหวัดชลบุรี หรืออุทยานหลวงราชพฤกษ์ จังหวัดเชียงใหม่ - ประเพณีแซนโฎนตา และประเพณีปั้งฮ็อกเปรี๊ยะแค เป็นประเพณีของชาวเขมรและดำเนินงานจัดประเพณีเฉพาะในกลุ่มชาวเชื้อสายเขมรเท่านั้น จึงสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในวัฒนธรรมเขมร ซึ่งอาจไม่ได้เป็นที่นิยมกว้างขวาง

ความได้เปรียบ	ความเสียเปรียบ	ข้อสังเกต
		- เส้นทางเชื่อมโยงทางรางในปัจจุบันจะมีลักษณะเป็นทางที่ผ่านศรีสะเกษเท่านั้น โดยไม่ได้ผ่านหรือสามารถมองเห็นสถานที่ท่องเที่ยวใด ๆ - โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เป็นโครงการที่รัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดรายได้กับชุมชนทั่วประเทศเหมือนกัน

ความได้เปรียบทางการแข่งขัน

จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดหนึ่งใน 6 จังหวัดนำร่องต้นแบบเมืองกีฬาของประเทศ ตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยมุ่งเน้นกีฬาประเภทแข่งเรือพาย วิ่งมาราธอน รวมไปถึงการจัดการกีฬาระดับชาติและระดับนานาชาติ และการมีศักยภาพในการจัดกีฬาทางน้ำในแม่น้ำมูล

จังหวัดศรีสะเกษมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและมีชื่อเสียงระดับชาติและระดับนานาชาติที่มีเรื่องราวที่มีคุณค่าของพื้นที่ อีกทั้งยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสวยงามและอุดมสมบูรณ์ และยังเป็นจุดเริ่มต้นการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมโบราณที่เรียงร้อยเรื่องราวเชื่อมโยงไปสู่การท่องเที่ยวเชิงปราสาทในจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์ ไปจนถึงกัมพูชาได้อย่างดี นอกจากนี้ จังหวัดศรีสะเกษยังมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่โดดเด่นและมีชื่อเสียงและมีชุมชนเข้มแข็งและมีตลาดวัฒนธรรมที่โดดเด่นและสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน

ความเสียเปรียบทางการแข่งขัน

จังหวัดศรีสะเกษมีวัฒนธรรมสี่เผ่า ซึ่งเป็นชาติพันธุ์ดั้งเดิมของศรีสะเกษ ประกอบด้วย ลาว เขมร เยอ กูย(ส่วย) ที่มีอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของวิถีชีวิต แต่รูปแบบวิถีชีวิตดังกล่าวได้ผสมผสานวิถีชีวิตของชาวไทยที่อาศัยอยู่พื้นที่ใกล้เคียง ในขณะที่ชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง (ชาวเขาในภาคเหนือ) ยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอย่างเข้มข้นชัดเจน

อาหารที่ขึ้นชื่อของจังหวัดศรีสะเกษ คือ ไก่ย่างไม้มะดันหรือไก่ย่างกันทรารมย์ ไม่ได้มีวางขายอย่างแพร่หลายเมื่อเทียบกับสินค้าเด่นในจังหวัดอื่น ๆ

ข้อสังเกต

นอกจากจุดผ่านแดนช่องสะงำ ยังมีจุดเชื่อมผ่านแดนไปยังกัมพูชาหลายที่แดนไปยังประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ อีกหลายแห่งซึ่งเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการท่องเที่ยวภายในประเทศแล้วเชื่อมโยงไปยังประเทศเพื่อนบ้าน

โดยภาพรวมของประเทศได้มีการทำเกษตรนาแปลงใหญ่ ที่เป็นการรวมเกษตรกรรายเล็กเพื่อผลิตสินค้าทางการเกษตรร่วมกันภายใต้การจัดการที่ดี ภาครัฐสามารถประหยัดงบประมาณในการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการให้บริการเกษตรกร สร้างระบบการบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม สร้างอำนาจต่อรองให้เกษตรกร และสามารถวัดผลการดำเนินงานได้ชัดเจน ซึ่งดำเนินนโยบายและจัดการภายใต้การประสานงานของเกษตรจังหวัดในแต่ละพื้นที่นั้น

“ทุ่งดอกกลาดวน” ได้รับการขนานนามว่าเป็น “ดินแดนมหัศจรรย์ เป็นทางเลือกหนึ่งในการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ซึ่งมีความเที่ยบเคียงกับสวนนงนุช จังหวัดชลบุรี หรืออุทยานหลวงราชพฤกษ์ จังหวัดเชียงใหม่

ประเพณีแซนโฎนตา และประเพณีปักธงชัยเค แะ เป็นประเพณีของชาวเขมรและดำเนินงานจัดประเพณีเฉพาะในกลุ่มชาวเชื้อสายเขมรเท่านั้น ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณีของพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษจึงสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในวัฒนธรรมเขมร ซึ่งอาจไม่ได้เป็นที่นิยมกว้างขวาง

หากไม่ได้มีจุดประสงค์ที่จะท่องเที่ยวหรือแวะหยุดพักในจังหวัดศรีสะเกษการเดินทางบนเส้นทางเชื่อมโยงทางรางในปัจจุบันจะมีลักษณะเป็นทางผ่านเท่านั้น ในขณะที่เส้นทางดังกล่าว ไม่ได้ผ่านหรือสามารถมองเห็นสถานที่ท่องเที่ยวใด ๆ

โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เป็นโครงการที่รัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดรายได้กับชุมชนทั่วประเทศ ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยเน้นให้บุคคล องค์กร และชุมชนมีศักยภาพในการแข่งขันทางการค้าที่ดีขึ้น พัฒนาภาคการผลิตและบริการในทุก ๆ พื้นที่ทั่วประเทศทั้งในเส้นทางท่องเที่ยวทุกระยะ ซึ่งแสดงว่าในทุกจังหวัดทั้งเมืองหลักและเมืองรอง ได้มีการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีด้วยเหมือนกัน

3) จังหวัดอำนาจเจริญ

การวิเคราะห์สามารถด้านการแข่งขันของจังหวัดอำนาจเจริญ โดย แบ่งประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ความได้เปรียบทางการแข่งขัน (2) ความเสียเปรียบทางการแข่งขัน และ (3) ข้อสังเกต สำหรับจังหวัดอำนาจเจริญปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 4.6 การวิเคราะห์สามารถด้านการแข่งขันของจังหวัดอำนาจเจริญ

ความได้เปรียบ	ความเสียเปรียบ	ข้อสังเกต
- “วัฒนธรรมพอเพียง” และ “ความสุข” สะท้อนวิถีชีวิตของชาว จังหวัดอำนาจเจริญที่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ จังหวัดอำนาจเจริญเป็นเมืองสงบน่าอยู่ ปลอดภัย - จังหวัดอำนาจเจริญมีภาคประชาชนเข้มแข็งที่มีส่วนร่วม และมีความสามัคคี “ธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญ” และสภากลางจังหวัดดูแลและจัดการพัฒนาชุมชน ตำบล จังหวัดของตนเอง - “เมืองสมุนไพร” จากตำรับยาสมุนไพรจากคัมภีร์โบราณ - ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีชื่อเสียง “พนาพรรณ” และจัดเป็นสินค้า OTOP ชนิดหนึ่งของจังหวัดอำนาจเจริญ - การผลักดันการเป็นมิกซ์พาเจ็ตส์ให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงกีฬา	- จุดอ่อนปรน ที่บ้านยักษ์คุ ซึ่งเป็นจุดผ่านแดนโดยอาศัยเรือข้ามฟากแม่น้ำโขงเป็นหลัก ในขณะที่จุดผ่านแดนอื่นๆ สามารถเดินทางได้สะดวกโดยใช้รถยนต์รวมไปถึงการเดินทางเท้า - การมุ่งเน้นการเป็นดินแดนธรรมเกษตร ส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ ในขณะที่ ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564 ได้ระบุต้นแบบ “ยโสธร โมเดล” ไว้ว่าเป็นต้นแบบการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ - ผลักดันให้จังหวัดอำนาจเจริญเป็นเมืองจักรยาน แต่กลับพบว่า ชาวอำนาจเจริญไม่ได้ให้ความสนใจในการใช้จักรยานเป็นพาหนะเท่าที่ควร	- จังหวัดอำนาจเจริญและจังหวัดอื่น ๆ มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่สวยงามและมีคุณค่า แตกต่างกันที่การให้คุณค่าและการมีส่วนร่วมกันดูแลรักษาของชุมชน รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ที่ได้ผล - สินค้า OTOP ของ จังหวัดอำนาจเจริญไม่แตกต่างกับจังหวัดใกล้เคียงแล้ว รวมไปถึงการตลาดประชาสัมพันธ์ที่ดี - โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เป็นโครงการที่รัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดรายได้กับชุมชนทั่วประเทศเหมือนกัน

ความได้เปรียบทางการแข่งขัน

“วัฒนธรรมพอเพียง” และ “ความสุข” สะท้อนวิถีชีวิตของชาวจังหวัดอำนาจเจริญที่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในกรอบของระบบเศรษฐกิจพอเพียงที่ทำให้ชาวอำนาจเจริญสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน ทำให้จังหวัดอำนาจเจริญเป็นเมืองสงบน่าอยู่ ปลอดภัย

จังหวัดอำนาจเจริญมีภาคประชาชนเข้มแข็งที่มีส่วนร่วม และมีความสามัคคี สะท้อนให้เห็นถึงการมี “ธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญ” และสภากลางจังหวัด เพื่อความอยู่ดีมีสุข ซึ่งภาคประชาชนจะมาบทบาทที่จะดูแลและจัดการพัฒนาชุมชน ตำบล จังหวัดของตนเอง

การเป็น“เมืองสมุนไพร” นับเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเฉพาะตำรับยาสมุนไพรจากคัมภีร์โบราณที่ค้นพบในจังหวัดอำนาจเจริญ ตกทอดมายังปัจจุบันเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีชื่อเสียง “พนาพรณ” และจัดเป็นสินค้า OTOP ชนิดหนึ่งของจังหวัดอำนาจเจริญ

การผลักดันการเป็นมิกิฟาสีตส์ให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงกีฬา พบว่านอกจากสนามซ้อมและสนามแข่งขันในภาคกลางแล้ว มีสถานที่แข่งขันภายในประเทศน้อยมาก ประกอบกับการมีนักกีฬาเยาวชนทีมชาติภายในจังหวัด

ความเสียเปรียบทางการแข่งขัน

จุดอ่อนปรน ที่บ้านยักซ์คุ อำเภอนามน และพื้นที่สะพานนาครี บ้านเหล่ามะหุด เมืองไชยพุดอง ซึ่งเป็นจุดผ่านแดนโดยอาศัยเรือข้ามฟากแม่น้ำโขงเป็นหลัก ในขณะที่จุดผ่านแดนอื่น ๆ สามารถเดินทางได้สะดวกโดยใช้รถยนต์รวมไปถึงการเดินทาง

จังหวัดอำนาจเจริญมุ่งเน้นที่เป็นดินแดนธรรมชาติ ส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ และพัฒนาด้านการเกษตรที่ดีขึ้น โดยมีการปลูกข้าวหอมมะลิ โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิตะวันออกและมีการจัดตั้ง “สมาพันธ์เกษตรอินทรีย์จังหวัดอำนาจเจริญ” อย่างไรก็ตาม ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564 ได้ระบุต้นแบบ “ยโสธร โมเดล” ไว้ว่าเป็นต้นแบบมีลักษณะที่ภาคเอกชนเป็นหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ แสดงให้เห็นว่าจังหวัดยโสธรมีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ได้ชัดเจนกว่าจังหวัดอำนาจเจริญ

แม้ว่า จังหวัดอำนาจเจริญได้จัดการแข่งขัน “ปั่นใจเกินร้อยพิชิตภูสิงห์” รวมทั้งผลักดันให้จังหวัดอำนาจเจริญเป็นเมืองจักรยาน แต่กลับพบว่า ชาวอำนาจเจริญไม่ได้ให้ความสนใจในการใช้จักรยานเป็นพาหนะเท่าที่ควร

ข้อสังเกต

จังหวัดอำนาจเจริญมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่สวยงามและมีคุณค่า มีประวัติและที่น่าสนใจ แต่ในพื้นที่อื่น ๆ ต่างก็มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่สวยงามและมีคุณค่าเช่นกัน แตกต่างกันที่การให้คุณค่าและการมีส่วนร่วมกันดูแลรักษาของชุมชน รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ที่ได้ผล

แม้ว่าสินค้าโดยชุมชน หรือ OTOP ของจังหวัดอำนาจเจริญมีอัตลักษณ์ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดใกล้เคียงแล้ว อาจไม่พบความแตกต่างระหว่างสินค้าของแต่ละจังหวัด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะอัตลักษณ์สินค้ายังไม่มีโดดเด่น รวมไปถึงการขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี

โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เป็นโครงการที่รัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดรายได้กับชุมชนทั่วประเทศ ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย โดยเน้นให้บุคคล องค์กร และชุมชนมีศักยภาพในจะแข่งขันทางการค้าที่ดีขึ้น พัฒนาภาคการผลิตและการบริการในทุก ๆ พื้นที่ทั่วประเทศทั้งในเส้นทางการท่องเที่ยวทุกกระแส ซึ่งแสดงว่าในทุกจังหวัดทั้งเมืองหลักและเมืองรอง ได้มีการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีด้วยเหมือนกัน

4.4.2.3 ผลการวิเคราะห์ Gap Analysis

การวิเคราะห์ Gap Analysis เป็นการวิเคราะห์ช่องว่างที่เกิดขึ้นในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย โดยพิจารณาช่องว่างที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากความไม่สอดคล้องของระบบการบริหารงานหรือไม่ เพื่อวิเคราะห์แก้ไขปัญหของความไม่สอดคล้อง ทั้งนี้ เนื่องจากจังหวัดรองในการศึกษาไม่มีแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวโดยตรง คณะผู้วิจัยจึงใช้ตัวชี้วัดจากแผนพัฒนาจังหวัดของจังหวัดรองทั้ง 3 จังหวัด ที่มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผลการวิเคราะห์มีดังนี้

1) จังหวัดยโสธร

การวิเคราะห์ตามตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 3 ตัวชี้วัดตามประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ที่ระบุในแผนพัฒนาจังหวัดยโสธร พ.ศ. 2561– 2564 ดังนี้ (1) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของรายได้จากการท่องเที่ยว (ร้อยละ 5/ปี) (2) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของมูลค่าการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP (ร้อยละ 4/ปี) และ (3) อนุรักษ์ ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ผลปรากฏว่า ตัวชี้วัดในด้านรายได้ทั้งจากได้รายได้จากการท่องเที่ยวและมูลค่าผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ของจังหวัดยโสธรมีแนวโน้มที่จะไม่บรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัดที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ ตัวชี้วัดดังกล่าวอาจยังไม่มีเหมาะสม และตั้งเป้าหมายไว้สูงเกินจริง อีกทั้งอาจจะมีข้อจำกัดด้านนโยบายที่สำคัญของการบรรลุเป้าหมายนี้ คือ จังหวัดให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดนี้เป็นลำดับรอง รวมไปถึงการไม่มีนโยบายพัฒนาและส่งเสริมสินค้า OTOP ที่เป็นรูปธรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายของรายได้จากการจำหน่ายสินค้า

สำหรับตัวชี้วัดด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ตัวชี้วัดที่ใช้ในการวัดความสำเร็จไม่มีมาตรวัดที่แน่ชัด จึงไม่สามารถวิเคราะห์ประเมินผลสำเร็จได้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเพียง 2 ใน 3 แห่งได้รับการบูรณะ (โดยไม่ทราบถึงระดับการบูรณะ) โดยการดำเนินการดังกล่าวอาจไม่เพียงพอที่จะบรรลุเป้าหมาย อีกทั้งเป้าหมายนั้นยังไม่มี ความชัดเจนในเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นข้อสังเกตว่าไม่มี การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนในเรื่องนโยบายการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว

2) จังหวัดศรีสะเกษ

สำหรับการวิเคราะห์ของจังหวัดศรีสะเกษได้ใช้แผนพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษ รอบใหม่ (พ.ศ. 2561–2564) ที่ระบุตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ไว้ 2 ตัวชี้วัด ดังนี้ (1) รายได้จากการท่องเที่ยว 2,300 ล้านบาท ในปี 2564 และ (2) รายได้จากการจำหน่ายสินค้า OTOP 2,585 ล้านบาท ในปี 2564 ซึ่งล้วนเป็นการประเมินในเชิงรายได้ ผลปรากฏว่า การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดศรีสะเกษมีโอกาสที่จะบรรลุตามเป้าหมายสูงมาก อาจเกิดจากการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าการตั้งเป้าหมายดังกล่าวอาจตั้งเป้าหมายที่ต่ำกว่าความเป็นจริง

3) จังหวัดอำนาจเจริญ

สำหรับการวิเคราะห์ของจังหวัดอำนาจเจริญได้ใช้แผนพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญ 4 ปี พ.ศ. 2561–2564 (ฉบับปรับปรุง) ที่ระบุตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ไว้ 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการปรับปรุงและพัฒนา 28 แห่ง ภายในปี 64 (2) นักท่องเที่ยวและผู้มาเยี่ยมเยือน ต่อปีไม่น้อยกว่า 2.8 แสนคน/ปี สิ้นแผนไม่น้อยกว่า 1.12 ล้านคน ภายในปี 64 (3) ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของมูลค่าการค้าขายแดน ร้อยละ 2 ต่อปี และ (4) รายได้จากการจำหน่ายสินค้า OTOP เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ต่อปี ผลปรากฏว่า การดำเนินงานในเชิงการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อาจไม่บรรลุเป้าหมาย โดยมีข้อสังเกตว่าเป้าหมายอาจถูกตั้งไว้สูงเกินจริง สภาพความเป็นจริงไม่สอดคล้องกับเป้าหมายการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ในขณะที่ ผลการดำเนินงานในเชิงจำนวนนักท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอที่จะบรรลุเป้าหมายเช่นเดียวกัน อีกทั้งการตั้งเป้าหมายมีลักษณะที่สูงเกินความจริง อาจแสดงถึงการดำเนินงานที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ และสภาพความเป็นจริงไม่สอดคล้องกับเป้าหมาย

ผลการดำเนินงานในเชิงรายได้ ผลปรากฏว่า การค้าขายแดนมีมูลค่าค่อนข้างน้อยและมีความแปรปรวนมากจึงไม่สามารถประเมินได้ ทั้งนี้สภาพความเป็นจริงไม่สอดคล้องกับการตั้งเป้าหมายมูลค่าการค้าขายแดน ในขณะที่ รายได้จากการสินค้า OTOP มีมูลค่าเพียงพอที่จะบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตามการตั้งเป้าหมายอาจต่ำกว่าความเป็นจริง โดย การดำเนินงานด้านการจำหน่ายสินค้า OTOP มีประสิทธิภาพสูง

4.5 แนวทางการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

จากการศึกษาของแผนงาน “การส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองและมีรายได้ต่ำ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ: การศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)” ซึ่งประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 2 โครงการ ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อยที่ 1 “ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของสามจังหวัดรองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มสามจังหวัดรอง กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)” และโครงการวิจัยย่อยที่ 2 “การวิเคราะห์ช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้จากอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวในกลุ่มสามจังหวัดรอง (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)” และปัจจัยนโยบาย แผนงาน และโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นปัจจัยนำเข้าสังเคราะห์เพื่ออธิบายเกี่ยวกับแนวทางในการเพิ่มโอกาสลดความเหลื่อมล้ำและลดความยากจนจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของสามจังหวัดรองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มสามจังหวัดรอง กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) พบว่าจังหวัดเป้าหมายทั้ง 3 จังหวัด มีสัดส่วนของประชากรวัยแรงงานที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเมื่อเปรียบเทียบกับระดับประเทศ โดยจังหวัดอำนาจเจริญเป็นจังหวัดที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดเป้าหมายอีก 2 จังหวัด และพบว่าผู้มีงานทำ (ซึ่งเป็นวัยแรงงาน) ในจังหวัดเป้าหมายส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม การป่าไม้ การประมง แต่กลับพบว่ามูลค่าการผลิตในภาคเกษตรกรรม การป่าไม้ การประมงไม่ใช่อำนาจหลักของจังหวัด

ปัจจัยด้านทรัพยากรในพื้นที่สามารถชี้ให้เห็นว่า จังหวัดยโสธรมีแหล่งท่องเที่ยวฯ ที่ได้รับการยืนยันสถานะจำนวน 90 แห่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดศรีสะเกษ มีแหล่งท่องเที่ยวฯ ที่ได้รับการยืนยันสถานะจำนวนทั้งสิ้น 127 แห่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และจังหวัดอำนาจเจริญ มีแหล่งท่องเที่ยวฯ ที่ได้รับการยืนยันสถานะจำนวนทั้งสิ้น 105 แห่งส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงธรรมชาติ โดยภาพรวมสถานที่ท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ ทั้ง 3 จังหวัดอยู่ในระดับพอใช้ (1 ดาว) และระดับดี (2 ดาว) มีเพียง 1 ที่เท่านั้นที่ได้รับการประเมินในระดับดีมาก (3 ดาว) คือวัดไพรพัฒนา จังหวัดศรีสะเกษ

ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว การทั้งทางหลวงแผ่นดินทางรางในปัจจุบันยังมีน้อยและไม่ครอบคลุม นอกจากนี้ สนามบินพาณิชย์มีเชื่อมโยงกับกลุ่มจังหวัดเป้าหมายที่สะดวกมีเพียงแห่งเดียว คือ ท่าอากาศยานนานาชาติอุบลราชธานี และไม่พบการเชื่อมโยงทางน้ำในพื้นที่กลุ่มจังหวัดเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม สำหรับการเชื่อมโยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตพบว่า แผนโครงการทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง หมายเลข 62 (M2) และแผนการพัฒนารถไฟรางคู่มี

กำหนดการเริ่มต้นก่อสร้างในช่วงระยะ 5-10 ปีข้างหน้า ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ค่อนข้างนาน อีกทั้งยังเป็นแผนการ พัฒนาเส้นทางที่ผ่านเฉพาะจังหวัดศรีสะเกษ และอุบลราชธานี นอกจากนี้ การศึกษาพบว่า มีแนวคิดการ เชื่อมโยงที่จะเป็นประโยชน์ในอนาคต ที่รวบรวมจากทัศนคติและความคิดเห็นของจากบุคคล/หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งนี้ ล้วนเป็นพัฒนาการเชื่อมโยงที่มีอยู่ ในปัจจุบันให้มีศักยภาพสำหรับการขนส่งเพิ่มมากขึ้น

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งประกอบด้วยที่พัก และร้านอาหารมีอยู่ค่อนข้างน้อยและยังไม่ได้รับ การประเมินมาตรฐานอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาข้อมูลจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา ของทั้ง 3 จังหวัดเป้าหมายพบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกจะมีการกระจุกตัวอยู่รอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยวอยู่บ้าง โดยเฉพาะในตัวเมืองหรือตัวอำเภอ

ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มสามจังหวัด โดยสรุป พบว่า จุดแข็งของการพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดโดยรวม คือ การส่งเสริมการพัฒนาผลผลิตทาง การเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะการปลูกข้าวหอมมะลิ ตลอดจนการส่งเสริมการค้าชายแดน และแนวคิดการ พัฒนาระบบเชื่อมโยงขนส่งที่กำลังจะเกิดขึ้นที่เอื้อต่อการเดินทางขนส่ง อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนของการ พัฒนาการท่องเที่ยว คือ ประชาชนในพื้นที่บางส่วนยังขาดข้อมูลสำหรับการค้าชายแดน ขาดความรู้เกี่ยวกับ การเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งระบบเชื่อมโยงขนส่งในปัจจุบันมีความทรุดโทรม

สำหรับโอกาสที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด คือ นโยบายของภาครัฐในการส่งเสริม การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ นโยบายการเชื่อมโยงเครือข่ายคมนาคมของภาครัฐที่ช่วยกระตุ้นการพัฒนาใน พื้นที่ สำหรับอุปสรรคในการพัฒนา คือ การขาดการลงทุนจากนักลงทุนภายนอกที่จะเข้ามาลงทุนในพื้นที่

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับความสามารถด้านการแข่งขันในเชิงการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการแข่งขันของจุด แข็งที่มีในแต่ละจังหวัด สามารถสรุปได้ว่า ทั้งจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ ต่างมีแหล่งท่องเที่ยว ที่น่าสนใจ เป็นอัตลักษณ์และมีศักยภาพที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้แวะเข้ามาเยี่ยมชมเยียน รวมไปถึง ความสามารถในการผลิตสินค้าพื้นเมืองที่มีคุณภาพ และสภาพความเป็นอยู่ที่เงียบสงบน่าอยู่ภายในบรรยากาศ ชุมชนเข้มแข็ง อย่างไรก็ตาม ด้วยวัฒนธรรมที่มีความคล้ายคลึงกันทั้ง 3 จังหวัด และยังคงคล้ายคลึงกับจังหวัด ใกล้เคียง จึงเป็นข้อสังเกตให้กับนักท่องเที่ยวที่จะเลือกจังหวัดเป้าหมายที่จะไปท่องเที่ยว โดยสามารถกล่าวได้ ว่า แม้จังหวัดเป้าหมาย (ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ) จะมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เป็นอัตลักษณ์รวม ไปถึงสินค้าจากท้องถิ่นที่มีคุณภาพ แต่ด้วยความคล้ายคลึงกันกับจังหวัดใกล้เคียงและการขาดการ ประชาสัมพันธ์ที่ดี การเดินทางที่ไม่สะดวกจึงอาจเป็นสาเหตุให้นักท่องเที่ยวไม่เลือกมาท่องเที่ยวในจังหวัด เป้าหมาย (ยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ)

แม้ว่าในด้านนโยบาย แนวทางยุทธศาสตร์ รวมทั้ง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากข่าวสาร มติคณะรัฐมนตรี และข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ ที่แสดงถึงสิ่งที่มุ่งเน้นของจังหวัด สรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ได้มุ่งเน้นด้านเกษตรกรรม การผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์และสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวและการค้าชายแดน สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดยโสธรมุ่งเน้นส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ครบวงจร โดยเฉพาะปลูกข้าวหอมมะลิ ซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญ ที่เน้นพัฒนาการผลิตข้าวหอมมะลิ และสินค้าเกษตรปลอดภัย และรวมถึงการพัฒนาให้ประชาชนเป็นคนดีและมีสุขภาพดี ในขณะที่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษมุ่งเน้นการเพิ่มมูลค่าการค้า การลงทุน และรายได้จากการท่องเที่ยว การส่งเสริมสินค้าเกษตรปลอดภัย ตลอดจนการส่งเสริมการศึกษาและการกีฬา

แม้โดยทั่วไปอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวสามารถถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำแต่จากการศึกษาของแผนงานของแผนงาน “การส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองและมีรายได้น้อย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ: การศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)” ซึ่งประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 2 โครงการ ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อยที่ 1 “ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของสามจังหวัดรองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มสามจังหวัดรอง กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)” และโครงการวิจัยย่อยที่ 2 “การวิเคราะห์ช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้จากอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยวในกลุ่มสามจังหวัดรอง (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ)” ซึ่งปัจจัยชี้ว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ ไม่ได้อยู่ในสถานที่สอดคล้องกับการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ดังนั้น แนวทางการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำจากการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การวางแผนนโยบายทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้เอื้อต่อการประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในด้านอุปสงค์และห่วงโซ่มูลค่าของการท่องเที่ยว ทั้งในภาคเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม การส่งเสริมด้านการศึกษา และคุณภาพชีวิตของประชาชนภาคในจังหวัด โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความสะดวกสบาย และครอบคลุมความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ รวมทั้งพิจารณาจุดอ่อน และอุปสรรคของจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ภายใต้ความร่วมมือของหน่วยงานราชการ องค์การบริหารท้องถิ่น เอกชน และภาคประชาคมในแต่ละจังหวัดในการส่งเสริมทรัพยากรการท่องเที่ยวและ

แหล่งท่องเที่ยวโดยใช้รูปแบบ “การท่องเที่ยวเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจน” (pro-poor tourism: PPT)¹ และ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (community based tourism: CBT)²

นอกจากกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 มีทิศทางการพัฒนาจังหวัดตามกรอบของแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 พ.ศ. 2561– 2564 (ฉบับใหม่) และแผนพัฒนาจังหวัดรายจังหวัด ได้แก่ แผนพัฒนาจังหวัดยโสธร พ.ศ. 2561– 2564 สำหรับการพัฒนาจังหวัดยโสธร แผนพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษ รอบใหม่ (พ.ศ. 2561– 2564) สำหรับการพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษ และแผนพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญ 4 ปี พ.ศ. 2561– 2564 (ฉบับปรับปรุง) สำหรับการพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญ นอกจากนี้ ยังมีแผนการพัฒนาที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของไทย พ.ศ. 2558-2565 (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งของไทย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ พ.ศ. 2560-2564 และยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2561– 2564) ที่ทำให้การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 โดยเฉพาะจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญ สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาตามแผนจังหวัดและแผนกลุ่มจังหวัดได้

การศึกษาในเชิงพื้นที่ทั้งจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ ซึ่งสะท้อนถึงอุปทานการท่องเที่ยวของจังหวัด การศึกษาช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้ในการส่งเสริมและจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ด้วยการใช้ทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางด้านรายได้และลดความเหลื่อมล้ำโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนในภาพรวม และปัจจัยนโยบาย แผนงาน และโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด สะท้อนถึงสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดต่าง ๆ และกลุ่มจังหวัดในแง่มุมเชิงยุทธศาสตร์หรือความคิด ตลอดจนแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ รวมไปถึงการศึกษาร่วมกันกับหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักยุทธศาสตร์จังหวัด สำนักงานสถิติจังหวัด สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จังหวัด คณะกรรมการจังหวัด ชุมชน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว พบหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า **กลุ่มจังหวัดภาค**

---

¹ รูปแบบการท่องเที่ยวที่สร้างผลประโยชน์สุทธิให้กับคนยากจน โดยเป็นได้ทั้งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม หรือวัฒนธรรม ทั้งนี้แม้ว่าผู้ที่ไม่ได้ถูกจัดว่าเป็นคนยากจนจะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ด้วย อย่างไรก็ตามรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจน (PPT) จะมุ่งเน้นไปที่ผลประโยชน์ที่เกิดต่อคนยากจนเป็นสำคัญ

² กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นเจ้าของและดำเนินการ โดยชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้จัดการหรือผู้ประสานงานในระดับชุมชนที่เอื้อต่อความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน โดยวิธีการสนับสนุนวิถีชีวิตที่ยั่งยืน ตลอดจนการรักษาคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม ประเพณีและแหล่งมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 รวมถึงหน่วยงานระดับจังหวัด (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) ไม่มีแผนยุทธศาสตร์เฉพาะที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับพัฒนาเรื่องการท่องเที่ยวและเป็นเครื่องมือหนึ่งเพื่อการกระจายรายได้ในระดับท้องถิ่น สะท้อนถึงความจริงที่ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีการบูรณาการด้านการวางแผนงานและการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกันเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและเป็นสากล นอกจากนี้ โดยภาพรวมการศึกษาปัจจัยพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ ปัจจัยด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐานของแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกัน และแต่ละจังหวัดมีจุดเน้น/วิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดที่ต่างกัน ซึ่งชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า แผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ควรริเริ่มนั้นควรมีลักษณะเป็นแผนแยกรายจังหวัด เพื่อความเหมาะสมตามบริบทของแต่ละจังหวัด

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 สรุปนโยบาย แผนงาน และโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด

จากการรวบรวมข้อมูลนโยบาย แนวทางยุทธศาสตร์ รวมทั้ง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากข่าวสาร มติ คณะรัฐมนตรี และข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ ที่แสดงถึงสิ่งที่มุ่งเน้นของจังหวัด เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เชิงพื้นที่ในการค้นหาช่องว่างและโอกาสในพัฒนากลุ่มจังหวัดรองโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อน สรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ได้มุ่งเน้นด้านเกษตรกรรม การผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์และสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวและการค้าชายแดน สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดยโสธรมุ่งเน้นส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ครบวงจร โดยเฉพาะปลูกข้าวหอมมะลิ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดอำนาจเจริญ ที่เน้นพัฒนาการผลิตข้าวหอมมะลิ และสินค้าเกษตรปลอดภัย และรวมไปถึงการพัฒนาให้ประชาชนเป็นคนดีและมีสุขภาพดี ในขณะที่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษมุ่งเน้นการเพิ่มมูลค่าการค้า การลงทุน และรายได้จากการท่องเที่ยว การส่งเสริมสินค้าเกษตรปลอดภัย ตลอดจนการส่งเสริมการศึกษาและการกีฬา

5.1.2 สรุปผลการดำเนินงานโครงการย่อยที่ 1

การดำเนินงาน โครงการย่อยที่ 1 การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของสามจังหวัดรองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มสามจังหวัดรอง: กรณีศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีผลต่ออุปทานการท่องเที่ยวของจังหวัดท่องเที่ยว

การศึกษาโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ พบว่า ทุกจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 มีสัดส่วนของประชากรวัยแรงงานที่ต่ำกว่าสัดส่วนในระดับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดอำนาจเจริญเป็นจังหวัดที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ภายในกลุ่มจังหวัด ในขณะที่ ผู้มีงานทำในจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม การป่าไม้ การประมง อย่างไรก็ตาม มูลค่าการผลิตในภาคเกษตรกรรม การป่าไม้ การประมงไม่ใช่รายได้หลัก

การศึกษาปัจจัยด้านทรัพยากรในพื้นที่ พบว่า จังหวัดยโสธรมีแหล่งท่องเที่ยว ที่ได้รับการยืนยันสถานะจำนวน 90 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดศรีสะเกษ มีแหล่งท่องเที่ยว ที่ได้รับการยืนยันสถานะจำนวนทั้งสิ้น 127 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และจังหวัดอำนาจเจริญ มีแหล่งท่องเที่ยว ที่ได้รับการยืนยันสถานะจำนวนทั้งสิ้น 105 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงธรรมชาติ สำหรับผลการประเมินศักยภาพของทรัพยากรด้านแหล่งท่องเที่ยวภายในพื้นที่ยังอยู่ในระหว่างการตรวจสอบและประเมิน

การศึกษาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า การเชื่อมโยงที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทั้งทางหลวงแผ่นดิน ทางราง ยังมีน้อยและไม่ครอบคลุม นอกจากนี้สนามบินพาณิชย์มีเชื่อมโยงกับกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 ได้แก่ ท่าอากาศยานนานาชาติอุบลราชธานี ท่าอากาศยานร้อยเอ็ด และท่าอากาศยานบุรีรัมย์ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงก็ยังไม่มีการพบ การเชื่อมโยงทางน้ำในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 สำหรับการเชื่อมโยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต พบว่า แผนโครงการทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง หมายเลข 62 และแผนการพัฒนารถไฟรางคู่ มีกำหนดการเริ่มต้นก่อสร้างในช่วงระยะ 5-10 ปีข้างหน้า ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ค่อนข้างนาน อีกทั้งยังเป็นแผนการพัฒนาเส้นทางที่ผ่านเฉพาะจังหวัดศรีสะเกษ และอุบลราชธานี นอกจากนี้ การศึกษาพบว่า การเชื่อมโยงที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและระบบขนส่ง ที่รวบรวมจากทัศนคติและความคิดเห็นของจากบุคคล/หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวโดยตรงและโดยอ้อมทั้งนี้ล้วนเป็นการเชื่อมโยงที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีศักยภาพสำหรับการขนส่งเพิ่มมากขึ้น

การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นการศึกษาเฉพาะโรงแรมและภัตตาคาร ซึ่งจำนวนสิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าวทั้ง 3 จังหวัด พบว่า จากฐานข้อมูลจำนวนโรงแรม/ที่พัก และภัตตาคาร/ร้านอาหารของจังหวัดยโสธร ศรีสะเกษ และอำนาจเจริญที่ได้จากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดของแต่ละจังหวัด พบว่า จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่มีจำนวนโรงแรม/ที่พักมากที่สุดในบรรดา 3 จังหวัด ในขณะที่จังหวัดอำนาจเจริญเป็นจังหวัดที่มีจำนวนโรงแรม/ที่พัก และภัตตาคาร/ร้านอาหารน้อยที่สุด อย่างไรก็ตามจากฐานข้อมูลของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาประจำจังหวัดพบว่าจังหวัดยโสธรมีจำนวนภัตตาคาร/ร้านอาหารมากที่สุด

จังหวัดศรีสะเกษมีศักยภาพเชิงปริมาณด้านสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทโรงแรม/ที่พัก และภัตตาคาร/ร้านอาหาร ในการรองรับผู้มาเยี่ยมเยือนได้มากกว่าจังหวัดอื่น ๆ แต่ในบางอำเภอของจังหวัดศรีสะเกษยังไม่ได้มีการรายงานว่ามีข้อมูลจำนวนโรงแรม/ที่พัก และภัตตาคาร/ร้านอาหาร ในขณะที่บางอำเภอก็ได้

พบว่ามิโรงแรม/ที่พัก และภัตตาคาร/ร้านอาหารค่อนข้างหนาแน่น ทั้งนี้เป็นไปได้ว่าโรงแรม/ที่พัก และ ภัตตาคาร/ร้านอาหาร มีการกระจุกตัวสอดคล้องกับการกระจุกตัวของแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดศรีสะเกษ

5.1.3 สรุปผลการดำเนินงานโครงการย่อยที่ 2

วิเคราะห์เชิงพื้นที่ในการหาช่องว่าง โอกาส และความเป็นไปได้ในการส่งเสริมและจัดการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ นำไปสู่การกำหนดแนวทางการเพิ่มรายได้และลดความเหลื่อมล้ำในกลุ่มจังหวัดรองโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อน อาศัยปัจจัยนำเข้าที่ได้จากการดำเนินงานของโครงการย่อยที่ 1 การศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐานของสามจังหวัดรองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มสามจังหวัดรอง: กรณีศึกษาในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) แล้วยังได้รวบรวมผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ที่ดำเนินการโดยสำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด/จังหวัด เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำคัญอีกฐานข้อมูลหนึ่งในการสนับสนุนการวิเคราะห์ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มสามจังหวัด

จากการศึกษาจากแผนพัฒนาจังหวัด/และกลุ่มจังหวัดกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) เกี่ยวกับผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มสามจังหวัดรองที่ได้จากการวิเคราะห์ของสำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด/จังหวัด โดยสรุป พบว่า จุดแข็งของการพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดโดยรวม คือ การส่งเสริมการพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะการปลูกข้าวหอมมะลิ ตลอดจนการส่งเสริมการค้าชายแดน และแนวคิดการพัฒนาระบบเชื่อมโยงขนส่ง อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนของการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ ประชาชนบางส่วนยังขาดข้อมูลสำหรับการค้าชายแดน ขาดความรู้เกี่ยวกับการเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งระบบเชื่อมโยงขนส่งในปัจจุบันมีความชำรุดทรุดโทรม

สำหรับโอกาสที่เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด คือ การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ การกำหนดนโยบายการเชื่อมโยงเครือข่ายคมนาคมของภาครัฐที่ช่วยกระตุ้นการพัฒนาในพื้นที่สำหรับอุปสรรคในการพัฒนา คือ วิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปตามวัฒนธรรมจากภายนอก ประชาชนยังขาดความรู้และความเข้าใจในการทำการค้าชายแดน และยังขาดการลงทุนจากนักลงทุนภายนอกที่จะเข้ามาลงทุนในพื้นที่

อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis ที่เป็นผลลัพธ์ของการวิจัยครั้งนี้ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีอยู่ภายในจังหวัด และสภาพการณ์ภายนอกที่เน้นการวิเคราะห์โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีได้ภายในจังหวัด หรือเกิดขึ้นจากนโยบายของส่วนกลางที่อาจส่งผลบวกหรือผลลบต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดรองในการศึกษา พบว่า **จังหวัดยโสธร มีจุดแข็งด้านลักษณะทางกายภาพประชากร สังคม และ**

เศรษฐกิจ คือ การเป็นพื้นที่เกษตรอินทรีย์ที่ทำการเกษตรตามหลักธรรมชาติที่ไม่มีสารพิษตกค้าง รวมไปถึงมีเทคโนโลยีทางการเกษตรที่ได้รับการปรับปรุงพัฒนาที่ดีขึ้นและปลูกพืชได้หลากหลาย รวมไปถึงสินค้า OTOP ที่มีชื่อเสียงหลายชนิด นอกจากนี้ สภาพสังคมมีบรรยากาศ “วัฒนธรรมพอเพียง” และ “ความสุข” เป็นเมืองสงบ น่ายอยู่ และปลอดภัย มีปราชญ์ชาวบ้านและผู้ที่มีภูมิปัญญาชาวบ้านอยู่หลากหลายและครอบคลุม ทั้งนี้ยังมีจุดแข็งในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมหลากหลายและเป็นอัตลักษณ์ เช่น วัดมหาธาตุ ปราสาทเมืองเตย พระธาตุคู่จัน และพระธาตุตาดทอง วิมานพญาแถน โบสถ์คริสต์บ้านซ่งแย้ รวมไปถึงประเพณีที่น่าสนใจ เช่น งานบุญบั้งไฟ ไฟตุ้มกามาลัยข้าวตอก เป็นต้น สำหรับจุดอ่อนด้านการท่องเที่ยวจังหวัดยโสธรในเชิงลักษณะทางกายภาพประชากรสังคม และเศรษฐกิจ คือ การลงทุนจากภาคเอกชนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานของคนวัยหนุ่มสาวไปยังจังหวัดอื่น อีกทั้งจังหวัดไม่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนและมีทำเลที่ตั้งใกล้กับจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีความได้เปรียบในเชิงโครงสร้างมากกว่า รวมถึงการประสบปัญหาในด้านการบริหารจัดการ และปัญหาในระดับยุทธศาสตร์ของจังหวัดที่ขาดความต่อเนื่อง นอกจากนี้ จังหวัดมีสภาพภูมิอากาศร้อน และแห้งแล้ง ส่งผลให้ขาดบรรยากาศสำหรับการท่องเที่ยว คนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้มองว่าจังหวัดของตนเป็นเมืองท่องเที่ยว และขาดความตระหนักรู้ในเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่อาศัยชุมชนเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธรมีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว และแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้ถูกประชาสัมพันธ์ในสื่อกระแสหลักอย่างกว้างขวาง การขาดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ และการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับเส้นทางการคมนาคมไม่เชื่อมโยงกับจังหวัดรอบข้าง ถนนหนทางไม่สะดวกและไม่ครอบคลุม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จังหวัดยโสธรไม่มีแผนปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัด และหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

อย่างไรก็ตามโอกาสของการท่องเที่ยวจังหวัดยโสธร คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การยกระดับสนามบินเลิงนกทาให้เป็นสนามบินเชิงพาณิชย์ เส้นทางรถไฟรางคู่เส้นทางใหม่ วารินชำราบ - อำนาจเจริญ - เลิงนกทา การพัฒนาขนาดเส้นทางการจราจรจากถนน 2 เลน เป็น ถนน 4 การพัฒนาเส้นทางขนส่ง EWEC-EEC จากจังหวัดมุกดาหารเชื่อมโยงไปถึงท่าเรือแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี รวมไปถึงแนวโน้มที่จะสร้างคลังสินค้าที่อำเภอเลิงนกทาจังหวัดยโสธร ทำให้สามารถเคลื่อนย้ายสินค้าผ่านเส้นทาง EWEC ที่พาดผ่านตอนเหนือของจังหวัดยโสธรได้ นอกจากนี้ ยังมีนโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง ในปี 2561 เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและการกระจายรายได้สู่เมืองรองและชุมชน โดยมีแรงจูงใจในการลดภาษีให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวในจังหวัดรองทั้ง 55 จังหวัดทั่วประเทศ และเป้าหมายประเทศไทยในการเป็น “ครัวของ

โลก (Thai Kitchen to the World)” เพื่อผลักดันให้สินค้าเกษตรมีมูลค่าเพิ่มในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งผลักดันราคาสินค้าเกษตรเพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับจังหวัดโยธยาซึ่งมีเป้าหมายการพัฒนาด้านการเกษตรเป็นเกษตรอินทรีย์ รวมไปถึงการที่จังหวัดอุบลราชธานีมีโอกาสได้เป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ในปี 2025 (พ.ศ. 2568) ทำให้จังหวัดโยธยามีโอกาสปรับปรุงพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว เส้นทางเชื่อมโยงเพื่อเพิ่มความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ที่จะเข้ามาเพิ่มขึ้นเนื่องจากการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ในปี 2025 อย่างไรก็ตาม จังหวัดโยธยามี **อุปสรรค**ด้านการท่องเที่ยว คือ การที่เมืองรองที่อยู่ใกล้เคียงกับจังหวัดโยธยามีการเจริญเติบโตที่มีศักยภาพมากกว่าจังหวัดโยธยา เช่น จังหวัดอุบลราชธานี หรือ จังหวัดบุรีรัมย์ และ จังหวัดรองที่อยู่ใกล้เคียงจังหวัดโยธยา อาทิ ศรีสะเกษ สุรินทร์ ร้อยเอ็ด นครพนม มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างไปจากจังหวัดโยธยา นอกจากนี้ หากโครงการสนามบินเลิงนกทาเกิดขึ้นได้จริงจะส่งผลดีต่อจังหวัดอำนาจเจริญมากกว่าจังหวัดโยธยา ด้วยระยะทางจากสนามบินเลิงนกทาสู่จังหวัดอำนาจเจริญมีระยะทางสั้นกว่า รวมไปถึงความเป็นไปได้ของการพัฒนาสนามบินมุกดาหาร ซึ่งอาจมีผลต่อการพิจารณาการพัฒนาสนามบินเลิงนกทา ทั้งนี้ ผู้บริหารระดับประเทศเห็นความสำคัญของจังหวัดรองในเชิงท่องเที่ยวเฉพาะลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) และภาพลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในภูมิภาคอื่นและจังหวัดอื่นในภูมิภาคเดียวกันมีความโดดเด่นมากกว่า

จังหวัดศรีสะเกษ มีจุดแข็งด้านการท่องเที่ยวคือ เป็นจังหวัดที่แม่น้ำมูลไหลผ่าน โดยจัดเป็นจังหวัดท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขง และมีพื้นที่ติดชายแดนกัมพูชา สามารถเดินทางผ่านเข้า-ออก ประเทศไทย-กัมพูชาทางด้านชายแดนถาวรช่องสะงำ รวมทั้งมีวัฒนธรรมสี่เผ่าที่มีอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของวิถีชีวิต อาหาร เทศกาล การแต่งกาย และภาษา นอกจากนี้ ยังเป็นจังหวัดที่มีความโดดเด่นทางด้านอารยธรรมขอมโบราณ จังหวัด รวมไปถึงการมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและมีชื่อเสียงระดับชาติและระดับนานาชาติ และเป็นจุดเริ่มต้นการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมโบราณ เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวประเภทปราสาทขอมสู่จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์ มีชุมชนต้นแบบที่มีความต้องการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนที่เข้มแข็ง รวมไปถึงมีประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ ตลอดจนการมุ่งเน้นพัฒนาวิถีชีวิตด้านเกษตรกรรมที่โดดเด่นและเป็นการเกษตรที่ปลอดภัย การทำเกษตรอินทรีย์ และมีการจัดงานเชิงเทศกาล “เกษตรแฟร์” นอกจากนี้ จังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดกีฬา (Sport City) นำร่องต้นแบบเมืองกีฬาของประเทศจังหวัดหนึ่งใน 6 จังหวัด ศรีสะเกษมีเส้นทางเชื่อมโยงสาธารณะในระบบรางพาดผ่าน คือทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมทางบ้านภาชี – อุบลราชธานี อย่างไรก็ตาม **จุดอ่อน**ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดศรีสะเกษ คือ ระดับการลงทุนจากภาคเอกชนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และมีการย้ายถิ่นฐานของคนวัยหนุ่มสาวไปยังจังหวัดอื่นที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากกว่า การขาดระบบชลประทานที่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถการันตีว่าเกษตรกรจะได้รับการ

จัดสรรน้ำเพื่อการเกษตรอย่างเพียงพอ ปัญหาด้านการให้บริการระบบไฟฟ้าและระบบประปาที่ในจังหวัดยังมี ปัญหา การขาดความไม่ต่อเนื่องของนโยบายต่าง ๆ ในการพัฒนาจังหวัด ตลอดจน คนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้มองว่าจังหวัดของตนเป็นเมืองท่องเที่ยว และขาดความตระหนักรู้ในเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่อาศัยชุมชนเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ ไม่มีโฮมสเตย์แม้แต่แห่งเดียวในจังหวัดศรีสะเกษ ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน แหล่งท่องเที่ยวเกือบทั้งหมดอยู่ในความดูแลของหน่วยงานรัฐ และมีลักษณะเป็นสถานที่ปิด แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งอยู่ห่างไกลกันค่อนข้างมาก ในขณะที่การให้บริการระบบขนส่งมวลชนสาธารณะของจังหวัดยังไม่มีคุณภาพ

ด้านโอกาสของการท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เส้นทางเชื่อมโยงสาธารณะในระบบรางพาดผ่าน มีแผนก่อสร้างรถไฟรางคู่ไปจังหวัดอุบลราชธานี โครงการพัฒนาเส้นทางรถไฟรางคู่ และโครงการพัฒนาทางหลวงแผ่นดินระหว่างเมืองสาย M4 และด้วยลักษณะทางวัฒนธรรมที่มีความใกล้เคียงกันของจังหวัดศรีสะเกษกับจังหวัดใกล้เคียงกัน คือ อารยธรรมขอมที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับเส้นทางท่องเที่ยวของกัมพูชา (นครวัด - นครธม) นอกจากนี้ ยังมีนโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง ในปี 2561 เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก และการกระจายรายได้สู่เมืองรองและชุมชน โดยมีแรงจูงใจในการลดภาษีให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวในจังหวัดรองทั้ง 55 จังหวัดทั่วประเทศ และเป้าหมายประเทศไทยในการเป็น “ครัวของโลก (Thai Kitchen to the World)” สอดคล้องกับจังหวัดศรีสะเกษ ได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอนาคต นอกจากนี้ จังหวัดอุบลราชธานีมีโอกาสได้เป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ในปี 2025 (พ.ศ. 2568) ประกอบกับจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีเทศกาลท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Moto GP) ทำให้จังหวัดศรีสะเกษ มีโอกาสปรับปรุงพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว เส้นทางเชื่อมโยงเพื่อเพิ่มความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม **อุปสรรค**ที่มีต่อการท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษ คือ เมืองรองที่อยู่ใกล้เคียงกับจังหวัดศรีสะเกษมีการเจริญเติบโตที่มีศักยภาพมากกว่าจังหวัดศรีสะเกษ เช่น จังหวัดอุบลราชธานี หรือ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดรองที่อยู่ใกล้เคียงจังหวัดศรีสะเกษ อาทิ ศรีสะเกษ สุรินทร์ ร้อยเอ็ด นครพนม มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างจากจังหวัดศรีสะเกษ นอกจากนี้ ผู้บริหารระดับประเทศเห็นความสำคัญของจังหวัดรองในเชิงท่องเที่ยวเฉพาะลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมไปถึง ภาพลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในภูมิภาคอื่นและจังหวัดอื่นในภูมิภาคเดียวกันมีความโดดเด่นมากกว่า

จังหวัดอำนาจเจริญ มีจุดแข็งด้านการท่องเที่ยว คือ การมีพื้นที่ติดแม่น้ำโขงและชายแดนไทย-ลาว ซึ่งเป็นจุดผ่อนปรนโดยเป็นจุดเชื่อมต่อพื้นที่ของไทย ที่บ้านยักษ์คุ อำเภอนามน รวมไปถึงการมีบรรยากาศ “วัฒนธรรมพอเพียง” และ “ความสุข เป็นเมืองสงบน่าอยู่ ปลอดภัย มุ่งเน้นที่เป็นดินแดนธรรมเกษตร มีการปลูกข้าวหอมมะลิละวันอ่อมข้าวที่หอมเป็นเอกลักษณ์ และริเริ่มปลูกสตอเบอรี่ รวมไปถึงการจัดตั้ง “สมา

พันธุ์เกษตรอินทรีย์จังหวัดอำนาจเจริญ” และการมีภาคประชาชนเข้มแข็งที่มีส่วนร่วม มี “ธรรมนูญประชาชนคนอำนาจเจริญ” และสภากลางจังหวัด อีกทั้งยังเป็น “เมืองสมุนไพร” มีการสืบทอดตำรับยาสมุนไพรจากคัมภีร์โบราณที่ค้นพบในจังหวัดอำนาจเจริญ นำมาสู่ผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีชื่อเสียง “พนาพรณ” การมีสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงโดยที่ชาวอำนาจเจริญในแต่ละชุมชนต่างมีวัฒนธรรมการทอผ้า ทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้ายที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง การมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่โดดเด่น รวมทั้งมีเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ตลอดจนตำนานยักษ์คู่ ที่อำเภอขามเฒ่า และหมู่บ้านวัฒนธรรมหมอลำที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ คือ หมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านปลาค้าว ตลอดจนนโยบายของจังหวัดอำนาจเจริญในการส่งเสริมด้านกีฬา อย่างไรก็ตามจังหวัดอำนาจเจริญมีจุดอ่อนด้านการท่องเที่ยว คือ ขาดแคลนแรงงานวัยหนุ่มสาว จากการย้ายถิ่นเพื่อแสวงหาอาชีพที่มีผลตอบแทนดีกว่านอกเขตพื้นที่จังหวัด ปัญหาประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากรน้ำให้แก่เกษตรกร รวมไปถึงภูมิอากาศร้อน และแห้งแล้ง ส่งผลให้ขาดบรรยากาศสำหรับการท่องเที่ยว การขาดในเรื่องการประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะทัศนคติของคนในจังหวัดยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาให้จังหวัดอำนาจเจริญเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว โดยคนในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้มองว่าจังหวัดของตนเป็นเมืองท่องเที่ยว และขาดความตระหนักรู้ในเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่อาศัยชุมชนเป็นศูนย์กลาง แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องคุณภาพของห้องน้ำและร้านอาหารบริเวณ เส้นทางสายรอง และเส้นทางสู่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่าง ๆ ในจังหวัดยังมีปัญหาในเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ โครงการก่อสร้างเส้นทางคมนาคมเพิ่มเติมตามแผนในโครงการระเบียงเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) และโครงการรถไฟความเร็วสูงซึ่งจะวิ่งผ่านภาคตะวันออกเฉียงเหนือในหลายจังหวัดไม่ผ่านพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ นอกจากนี้แผนปฏิบัติงานที่ไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัด และหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

สำหรับโอกาสที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจังหวัดอำนาจเจริญ คือ การยกระดับสนามบินเลิงนกทาเป็นสนามบินเชิงพาณิชย์จะส่งผลดีต่อจังหวัดอำนาจเจริญ รวมไปถึง เส้นทางรถไฟรางคู่เส้นทางใหม่ วารินชำราบ - อำนาจเจริญ - เลิงนกทา เชื่อมต่อไปยังทางรถไฟรางคู่สายบนที่จังหวัดมุกดาหาร โดยผ่านจังหวัดอำนาจเจริญเป็นการเพิ่มความสะดวกในการเดินทางไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดอำนาจเจริญได้ง่ายขึ้น และการพัฒนาขนาดเส้นทางการจราจรจากถนน 2 เลน เป็น ถนน 4 เลน ตลอดจนแนวโน้มการพัฒนาเส้นทางขนส่ง EWEC-EEC จากจังหวัดมุกดาหารเชื่อมโยงไปถึงท่าเรือแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ซึ่งเส้นทางดังกล่าวผ่านแนวจังหวัดอำนาจเจริญ การพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงสู่ สปป.ลาว มีจำนวน 2 เส้นทาง ดังนี้ (1) อำนาจเจริญ – สะหวันนะเขต ข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 ผ่านจังหวัด และ (2) อำนาจเจริญ – สาละวัน ข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 6 ซึ่งยังคงเป็นโครงการก่อสร้างผ่านจังหวัดอุบลราชธานี นอกจากนี้ ยัง

นโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง ในปี 2561 เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและการกระจายรายได้สู่เมืองรอง และชุมชน โดยมีแรงจูงใจในการลดภาษีให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวในจังหวัดรองทั้ง 55 จังหวัดทั่วประเทศ รวมทั้งเป้าหมายประเทศไทยในการเป็น “ครัวของโลก (Thai Kitchen to the World)” เพื่อผลักดันให้สินค้าเกษตรมีมูลค่าเพิ่มในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งผลักดันราคาสินค้าเกษตรเพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับจังหวัดที่มีเป้าหมายพัฒนาเป็นเมืองธรรมเกษตร โดยมีการปลูกข้าวหอมมะลิเป็นสินค้าหลัก โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ และการที่จังหวัดอุบลราชธานีมีโอกาสได้เป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ในปี 2025 (พ.ศ. 2568) ทำให้มีโอกาสปรับปรุงพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว เส้นทางเชื่อมโยงเพื่อเพิ่มความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ที่จะเข้ามาเพิ่มขึ้นเนื่องจากการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ในปี 2025 อย่างไรก็ตาม **อุปสรรค**ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดอำนาจเจริญ คือ จังหวัดรองที่อยู่ใกล้เคียงกับจังหวัดอำนาจเจริญมีการเจริญเติบโตที่มีศักยภาพมากกว่าจังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดรองที่อยู่ใกล้เคียงจังหวัดอำนาจเจริญมีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างไปจากจังหวัดอำนาจเจริญ นอกจากนี้ ผู้บริหารระดับประเทศเห็นความสำคัญของจังหวัดรองในเชิงท่องเที่ยวเฉพาะลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) รวมไปถึงภาพลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในภูมิภาคอื่นและจังหวัดอื่นในภูมิภาคเดียวกันมีความโดดเด่นมากกว่า

สำหรับ **ผลการวิเคราะห์ความสามารถด้านการแข่งขัน (Competitiveness Analysis)** เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มพื้นที่ 3 จังหวัดรองว่ามีความพร้อมต่อการแข่งขันกับจังหวัดท่องเที่ยวเมืองหลักอื่น ๆ ทั้งในระดับภูมิภาค/ประเทศ โดยการนำข้อมูลจุดแข็งที่ได้จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis รายจังหวัดมาเปรียบเทียบกับข้อมูลจากจังหวัดท่องเที่ยวเมืองหลักอื่น ๆ ทั้งในระดับภูมิภาค/ประเทศ พบว่า จังหวัดยโสธรมีข้อได้เปรียบในการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ โดยเป็นต้นแบบ “ยโสธร โมเดล” ที่ถูกระบุอยู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564 แต่กลับพบว่า สินค้าโดยชุมชน หรือ OTOP แม้มีความหลากหลาย แต่โดยรวมไม่มีความแตกต่างกับสินค้าจากจังหวัดใกล้เคียง

สำหรับจังหวัดศรีสะเกษ มีข้อได้เปรียบด้วยการเป็นจังหวัดนำร่องต้นแบบเมืองกีฬาของประเทศ ตามแผนพัฒนากีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยมุ่งเน้นกีฬาประเภทแข่งเรือพาย วิ่งมาราธอน รวมไปถึงการจัดการกีฬาระดับชาติและระดับนานาชาติ นอกจากนี้ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและมีชื่อเสียงระดับชาติและระดับนานาชาติที่มีเรื่องราวที่มีคุณค่าของพื้นที่ อีกทั้งยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสวยงามและอุดมสมบูรณ์ และยังเป็นจุดเริ่มต้นการท่องเที่ยวอารยธรรมขอมโบราณ พร้อมทั้งชุมชนเข้มแข็งและมีตลาดวัฒนธรรมที่โดดเด่นและสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน อย่างไรก็ตาม ชาติพันธุ์

ดั้งเดิมของศรีสะเกษ ประกอบด้วย ลาว เขมร เยอ กูย(ส่วย) มีวิถีชีวิตที่ได้ผสมผสานกับวิถีชีวิตของชาวไทยที่อาศัยอยู่พื้นที่ใกล้เคียง ในขณะที่ชาติพันธุ์ในพื้นที่สูง (ชาวเขาในภาคเหนือ) ยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอย่างเข้มข้นชัดเจน ในขณะที่ อาหารที่ขึ้นชื่อของจังหวัดศรีสะเกษ (ไก่ย่างไม้มะดัน) ไม่ได้มีวางขายอย่างแพร่หลายเมื่อเทียบกับสินค้าเด่นในจังหวัดอื่น ๆ

จังหวัดอำนาจเจริญมีความน่าสนใจที่การมี “วัฒนธรรมพอเพียง” และ “ความสุข” สะท้อนวิถีชีวิตของชาวจังหวัดอำนาจเจริญที่ดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้จังหวัดอำนาจเจริญเป็นเมืองสงบน่าอยู่ ปลอดภัย รวมทั้งการมีภาคประชาชนเข้มแข็งที่มีส่วนร่วม และมีความสามัคคี ตลอดจน การเป็น “เมืองสมุนไพร” โดยเฉพาะการค้นพบตำรับยาสมุนไพรจากคัมภีร์โบราณสืบเนื่องมาถึงผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีชื่อเสียง “พนาพรหม” และความได้เปรียบในด้านการผลักดันการเป็นมิกิฟาสีตีสกีให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ประกอบกับการมีนักกีฬาเจ็ตสกีเยาวชนทีมชาติภายในจังหวัด อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนปรนที่บ้านยักษ์คูอำเภอนามาน เป็นจุดผ่านแดนโดยอาศัยเรือข้ามฟากแม่น้ำโขงเป็นหลักซึ่งไม่สะดวกเมื่อเทียบกับการผ่านแดนด้วยรถยนต์หรือเดินเท้า นอกจากนี้ แม้ว่า จังหวัดอำนาจเจริญมุ่งเน้นที่เป็นดินแดนธรรมเกษตร ส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ และพัฒนาด้านการเกษตรที่ดีขึ้น โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ แต่ทั้งนี้ ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564 ได้ระบุต้นแบบ “ยโสธร โมเดล แสดงให้เห็นว่าจังหวัดยโสธรมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ได้ชัดเจนกว่าจังหวัดอำนาจเจริญ นอกจากนี้แม้ว่า จังหวัดอำนาจเจริญได้ผลักดันให้จังหวัดอำนาจเจริญเป็นเมืองจักรยาน แต่กลับพบว่า ชาวอำนาจเจริญไม่ได้ให้ความสนใจในการใช้จักรยานเป็นพาหนะเท่าไรนัก

สำหรับข้อสังเกตที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะด้านการแข่งขันของทั้ง 2 จังหวัดรอง พบว่า นโยบาย/โครงการบางอย่างที่จังหวัดได้ชูเป็นจุดเด่นหรือจุดแข็งของจังหวัด เมื่อศึกษาในรายละเอียดหรือที่มาของนโยบาย/โครงการแล้ว พบว่า นโยบาย/โครงการนั้น ๆ เป็นนโยบายที่รับมอบมาดำเนินการจากส่วนกลาง เช่น นโยบายคนกล้าคืนถิ่น, โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี, เกษตรนาแปลงใหญ่ เป็นต้น ซึ่งหมายความว่าในชุมชนอื่น ๆ ทั่วประเทศได้ดำเนินตามนโยบาย/โครงการด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ แม้ว่าทั้ง 3 จังหวัดรองมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่า สวยงาม แต่ล้วนแล้วยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวที่อื่น ๆ และยังไม่มีการประชาสัมพันธ์ที่มีความหลากหลาย ทั้งนี้ สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่ง หรือประเพณีบางประเพณีอาจเป็นที่สนใจต่อนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มเท่านั้น อาจไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้หลากหลาย

ผลการวิเคราะห์ Gap Analysis ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ช่องว่างที่เกิดขึ้นในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายโดยพิจารณาช่องว่างที่เกิดขึ้นนั้น แต่เนื่องจากจังหวัดรองในการศึกษาไม่มีแผนยุทธศาสตร์ด้านการ

ท่องเที่ยวโดยตรง คณะผู้วิจัยจึงใช้ตัวชี้วัดจากแผนพัฒนาจังหวัดของจังหวัดรองทั้ง 3 จังหวัด ที่มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยภาพรวมพบว่า จังหวัดยโสธรยังประสบปัญหาด้านรายได้ทั้งจากได้รายได้จากการท่องเที่ยวและมูลค่าผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ของจังหวัดยโสธรที่มีแนวโน้มที่จะไม่บรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัดที่ตั้งไว้ โดยมีข้อสังเกตว่าจังหวัดให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดนี้เป็นลำดับรอง รวมไปถึงการไม่มีนโยบายพัฒนาและส่งเสริมสินค้า OTOP ที่เป็นรูปธรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายของรายได้จากการจำหน่ายสินค้า ในขณะที่จังหวัดศรีสะเกษมีโอกาสบรรลุเป้าหมายด้านรายได้จากการขายสินค้า OTOP สูงมาก แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการตั้งเป้าหมายดังกล่าวอาจตั้งเป้าหมายที่ต่ำกว่าความเป็นจริง ทั้งนี้ การค้าขายแดนของจังหวัดอำนาจเจริญมีมูลค่าค่อนข้างน้อยและมีความแปรปรวนมากจึงไม่สามารถประเมินได้ ทั้งนี้สภาพความเป็นจริงไม่สอดคล้องกับการตั้งเป้าหมายมูลค่าการค้าขายแดน ในขณะที่ รายได้จากการสินค้า OTOP มีมูลค่าเพียงพอที่จะบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ ผลการดำเนินงานในเชิงจำนวนนักท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอที่จะบรรลุเป้าหมายเช่นเดียวกัน อาจแสดงถึงการดำเนินงานที่ยังไม่มีประสิทธิผล และสภาพความเป็นจริงไม่สอดคล้องกับเป้าหมาย

นอกจากนี้ จังหวัดที่มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว 2 จังหวัด คือ จังหวัดยโสธร และจังหวัดอำนาจเจริญที่ผลการดำเนินการตามตัวชี้วัดอาจจะบรรลุได้ว่ามีโอกาสบรรลุเป้าหมายได้น้อยมาก อีกทั้งเป้าหมายนั้นยังไม่มีชัดเจนในเชิงปริมาณ

5.1.4 ข้อเสนอแนะแนวทางและความเป็นไปได้ของการใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสามจังหวัดรอง

จากการศึกษาพบว่าแนวทางและความเป็นไปได้ของการใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสามจังหวัดรอง คือ การวางแผนนโยบายทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรในพื้นที่ และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้เอื้อต่อการประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันในด้านอุปสงค์และห่วงโซ่มูลค่าของการท่องเที่ยว ทั้งในภาคเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม การส่งเสริมด้านการศึกษาและคุณภาพชีวิตของประชาชนภาคในจังหวัด โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความสะดวกสบาย และครอบคลุมความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เพียงพอ รวมทั้งพิจารณาจุดอ่อนและอุปสรรคของจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ภายใต้ความร่วมมือของหน่วยงานราชการ องค์การบริหารท้องถิ่น เอกชน และภาคประชาคมในแต่ละจังหวัดในการส่งเสริมทรัพยากรการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้รูปแบบ “การท่องเที่ยวเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน” (pro-poor tourism: PPT) และ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (community based tourism: CBT)

อย่างไรก็ตาม การศึกษาในเชิงพื้นที่พบหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 รวมถึงหน่วยงานระดับจังหวัด (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) ไม่มีแผนยุทธศาสตร์เฉพาะที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับพัฒนาเรื่องการท่องเที่ยวและเป็นเครื่องมือหนึ่งเพื่อการกระจายรายได้ในระดับท้องถิ่น สะท้อนถึงความจริงที่ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีกระบวนการด้านการวางแผนงานและการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกันเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและเป็นสากล นอกจากนี้ โดยภาพรวมการศึกษาปัจจัยพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจ ปัจจัยด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐานของแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกัน และแต่ละจังหวัดมีจุดเน้น/วิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดที่แตกต่างกัน ซึ่งชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า แผนยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ควรริเริ่มนั้นควรมีลักษณะเป็นแผนแยกรายจังหวัด เพื่อความเหมาะสมตามบริบทของแต่ละจังหวัด

5.2 ข้อเสนอแนะ

แผนงานการวิจัย การส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองและมีรายได้ต่ำ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ: การศึกษากลุ่มจังหวัดอีสานใต้ (ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ) เป็นการศึกษาและวิเคราะห์กรณีศึกษาของกลุ่มจังหวัดรองของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว และศึกษาแนวทางการเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำจากการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยผลการเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดรองอื่น ๆ ของประเทศต่อไป โดยการศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะที่สามารถจำแนกข้อเสนอสำหรับ 3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ (1) ผู้บริหารการท่องเที่ยวใน 3 จังหวัด (2) ผู้กำหนดนโยบายระดับมหภาคสำหรับการบริหารการท่องเที่ยวจังหวัดรอง 3 จังหวัดเป้าหมาย และ (3) ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการสำหรับการวิจัยเพื่อต่อยอดการศึกษาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มโอกาสในการลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ทั้งในพื้นที่ 3 จังหวัดเดิม และพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ โดยมีข้อเสนอดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับผู้บริหารการท่องเที่ยวใน 3 จังหวัดเป้าหมาย

5.2.1.1 ด้านของปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม

1) ผู้บริหารการท่องเที่ยวใน 3 จังหวัดควรพิจารณายกระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้อยู่ในยุทธศาสตร์สำคัญของจังหวัดเพื่อการเพิ่มรายได้และลดความเหลื่อมล้ำของจังหวัดเมืองรอง โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีความโดดเด่นทางด้านการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ที่เป็นอาชีพหลักของคนในจังหวัด เช่น 3 จังหวัดที่ศึกษา ในปัจจุบันทั้ง 3 จังหวัดยังให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดด้านการท่องเที่ยวเป็นอันดับรอง

2) เมื่อพิจารณายุทธศาสตร์จังหวัดและการลงทุนที่เกิดขึ้นจริงของจังหวัด พบว่า จังหวัดให้ความสำคัญกับการค้าการลงทุนเป็นอันดับแรก การพัฒนาคนเป็นอันดับที่สอง ในการพัฒนาด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการท่องเที่ยว ผู้บริหารควรพิจารณาใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวขับเคลื่อนในการยกระดับรายได้และลดความเหลื่อมล้ำของคนในพื้นที่ผ่านการค้าและการลงทุนที่มีการวางแผนควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ

3) การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของ 3 จังหวัด ควรเน้นการประชาสัมพันธ์ที่แตกต่างของนักท่องเที่ยวในภูมิภาคเดียวกัน นักท่องเที่ยวชาวไทยต่างภูมิภาค นักท่องเที่ยวประเทศเพื่อนบ้าน และนักท่องเที่ยวต่างชาติ เช่น เน้นอาหารที่โดดเด่นของจังหวัดและสถานที่พักผ่อนระยะสั้นสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย และอารยธรรมพื้นถิ่นสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ

4) ทั้ง 3 จังหวัดที่ศึกษาประสบปัญหาของการลงทุนจากภาคเอกชนในเรื่องการท่องเที่ยว เนื่องจากความไม่คุ้มทุนจากการที่มีผู้มาใช้บริการน้อยและการไม่มีสิทธิ์เป็นเจ้าของร่วมกัน จังหวัดอาจพิจารณารูปแบบ(model) ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบของ Public-private partnership ส่งเสริมให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยอาจมีการพิจารณาให้สัมปทานด้านการพัฒนาและดูแลสถานที่ท่องเที่ยว รวมทั้งการประชาสัมพันธ์

5.2.1.2 ด้านปัจจัยทรัพยากรในพื้นที่

1) ควรมีการเฝ้าระวังการย้ายถิ่นฐานของคนหนุ่มสาวที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด เนื่องจากการท่องเที่ยวอยู่ในภาคบริการที่ยังคงอยู่ในลักษณะ labor intensive ที่ใช้ศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์เป็นตัวขับเคลื่อน ควรพิจารณาเพิ่มโครงการสนับสนุนเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการลงทุนของคนหนุ่มสาวในบ้านเกิดเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสินค้าที่โดดเด่นของจังหวัด เพื่อเป็นแรงจูงใจให้คนวัยหนุ่มสาวยังคงอยู่ในพื้นที่เพื่อพัฒนาอาชีพและการท่องเที่ยวของจังหวัดในระยะยาว

2) จากการศึกษาพบว่า มีความคลาดเคลื่อนกันของความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวของคนในจังหวัด และความเป็นจริงจากข้อมูลการท่องเที่ยว โดยทุกจังหวัดทราบถึงจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด มีความคิดเห็นว่าจังหวัดมีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น และมีความตั้งใจที่จะพัฒนาด้านการท่องเที่ยวตามข้อมูลที่มี แต่จากข้อมูลด้านการท่องเที่ยว พบว่า ยังมีการเยี่ยมชมจากคนนอกจังหวัดเป็นจำนวนน้อยและไม่ตรงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยสาเหตุหลักมาจากการขาดความรู้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวและขาดการมองจุดเด่นจุดด้อยของจังหวัดทางด้านการท่องเที่ยวในองครักษ์ ทางจังหวัดควรนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้ไปใช้ประโยชน์อย่างเปิดใจ และเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ได้ตามมาตรฐานสากล เช่น ความสะดวกสบายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความสะอาดและความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว การบริการที่ประทับใจ และการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง

3) ควรจัดการบูรณาการในการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งหมดทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน เกี่ยวกับทิศทางการท่องเที่ยวของจังหวัด มาตรฐานการท่องเที่ยวสากล และวางแผนกำหนดภาระหน้าที่ ผลประโยชน์ และการเป็นเจ้าของร่วมกัน เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในระยะยาว

4) ผู้บริหารการท่องเที่ยวใน 3 จังหวัดควรพิจารณาจัดทำโครงการอบรม ให้ความรู้แก่ประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนและการพัฒนาสินค้า

5.1.2.3 ด้านนโยบายภาครัฐ

1) ผู้บริหารการท่องเที่ยวทั้ง 3 จังหวัดควรเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จุดเด่นในด้านการเป็นเมืองเกษตร การมีวิถีวัฒนธรรมพื้นถิ่น และการเป็นเมืองสงบที่มีศักยภาพในการเชื่อมต่อจุดเด่นนี้กับประเทศเพื่อนบ้าน

2) ผู้บริหารการท่องเที่ยวควรพิจารณานำเสนอข้อมูลจุดเด่นของจังหวัดที่ได้ศึกษาในรายงานนี้ต่อช่องทางประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ในระดับประเทศและระดับจังหวัด เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงสิ่งที่ผู้บริหารจังหวัดจะเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะสั้นและระยะยาว ควรจัดทำข้อมูลในรูปแบบที่เข้าถึงง่ายทั้งต่อชาวไทยในภูมิภาคเดียวกันและต่างภูมิภาค และชาวต่างชาติในรูปแบบที่เป็นภาษาอังกฤษ

3) จังหวัดควรพิจารณารูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวในทั้ง 3 จังหวัดว่าอาจจะมีโมเดลการพัฒนาในรูปแบบที่นอกเหนือจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) หรือ OTOP นวัตกรรม เนื่องจากความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ อัตลักษณ์ และสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดมีลักษณะคล้ายกัน จะเกิดการแข่งขันกันเอง และทำให้ความโดดเด่นลดลงได้ อาจเน้นความร่วมมือในลักษณะ zoning หรือเส้นทางการท่องเที่ยว เช่น เส้นทางเกษตร เส้นทางธรรมชาติ หรือเส้นทางอารยธรรม ร่วมกัน

4) ผู้บริหารการท่องเที่ยวควรพิจารณานโยบายและกระบวนการพัฒนาสินค้า OTOP ที่เป็นรูปธรรม เพราะสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ของทั้ง 3 จังหวัดยังไม่มีมีความโดดเด่นพอที่จะแข่งขันได้ในระดับภาคหรือระดับประเทศได้ สินค้าและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเน้นภูมิปัญญาที่มีในตัวจังหวัด แต่ยังไม่มีกระบวนการพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาให้เป็นสินค้าที่ดึงดูดได้

5) ผู้บริหารการท่องเที่ยวควรตั้งเป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น จำนวนแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนา/ฟื้นฟู จำนวนนักท่องเที่ยว และรายได้จากการท่องเที่ยว ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง ควรนำข้อมูลที่เป็นปัจจุบันเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมาใช้ในการวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การดูแลแหล่งท่องเที่ยว และการคมนาคมขนส่งที่เหมาะสม รวมทั้งมีการตั้งเป้าหมายตัวชี้วัดในระยะสั้นและระยะยาวที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวในภาพรวมของประเทศด้วย

6) ผู้บริหารการท่องเที่ยวควรมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้นแบบเพื่อเป็นจุดขายและเป็นมาตรฐานในด้านการบริการและการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวสำหรับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในจังหวัด

7) ผู้บริหารการท่องเที่ยวควรพิจารณาหาทางออกในเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและความเป็นเจ้าของของแหล่งท่องเที่ยว สถานที่บางแห่งมีการจัดสรรงบประมาณการพัฒนาจากแหล่งหนึ่งและมีการดูแลจากอีกแหล่งหนึ่ง และโดยส่วนมากไม่มีงบประมาณในการดูแล รวมทั้งไม่มีการมีส่วนร่วมของคนใน

พื้นที่หรือภาคเอกชน ทำให้แหล่งท่องเที่ยวไม่ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพที่ควรจะเป็น หรือมีงบประมาณที่ไม่ต่อเนื่องในการดูแลสถานที่ท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานและสวยงาม สะดวกสบาย และน่าดึงดูด

8) ในปัจจุบันงบประมาณด้านการท่องเที่ยวจัดอยู่ในลักษณะ ad hoc ไม่มียุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่ชัดเจน ควรพิจารณาวางแผนในการจัดการงบประมาณด้านการท่องเที่ยวที่ซ้ำซ้อน มีการแบ่งบงลงทุนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและงบประมาณด้านการดูแลสถานที่ท่องเที่ยวที่ชัดเจน มีการทำงานร่วมกับพัฒนาชุมชน กรมการท่องเที่ยว และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการจัดสรรงบประมาณด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และวางแผนร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่เป็นผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยวหลังจากมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัด ภาคประชาชนและภาคเอกชนในการดูแลและทะนุบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และจัดสรรงบประมาณของจังหวัดร่วมกับ ททท. ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน

9) ผู้บริหารการท่องเที่ยวควรมีการจัดทำฐานข้อมูลท่องเที่ยวของจังหวัด โดยมีศูนย์รวมอยู่ที่สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด เพื่อส่งต่อไปยังฐานข้อมูลของสถิติจังหวัด

10) ผู้บริหารการท่องเที่ยวควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการด้านการท่องเที่ยวประจำจังหวัด เนื่องจากการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน และควรมีการจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดอย่างเป็นรูปธรรม

11) ผู้บริหารการท่องเที่ยวควรมีแผนการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

5.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับมหภาคสำหรับการบริหารการท่องเที่ยวจังหวัดรอง 3 จังหวัดเป้าหมาย

5.2.2.1 ด้านของปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม

ด้านของปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้เกิดการเกื้อหนุนการท่องเที่ยว ผู้กำหนดนโยบายระดับมหภาคสำหรับการบริหารการท่องเที่ยวจังหวัดรอง 3 จังหวัดเป้าหมาย ควรส่งเสริมการลงทุนขนาดใหญ่ในเรื่องการเกษตรที่เป็นจุดเด่นของทั้ง 3 จังหวัด เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และเป็น food hub ของภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ food hub ของชุมชนลุ่มน้ำโขงที่รวมประเทศเพื่อนบ้านด้วย พร้อมทั้งสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไปพร้อม ๆ กัน

5.2.2.2 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ด้านของโครงสร้างพื้นฐานที่เกื้อหนุนการท่องเที่ยว ผู้กำหนดนโยบายระดับมหภาคสำหรับการบริหารการท่องเที่ยวจังหวัดรอง 3 จังหวัดเป้าหมาย ควรพิจารณาเปิดสนามบินเล็งนกทาเพื่อการพาณิชย์

เพื่อส่งเสริมการค้าและเศรษฐกิจของจังหวัดยโสธรและอำนาจเจริญ และพัฒนาเส้นทางการคมนาคมในพื้นที่
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2

5.2.2.3 ด้านนโยบายภาครัฐ

1) ผู้บริหารระดับประเทศควรปรับเปลี่ยนมุมมองของการท่องเที่ยวเมืองรองที่ไม่ควรเป็น
ลักษณะของ CBT และนวัตกรรมเท่านั้น ควรนำจุดเด่นของจังหวัดในแง่วัฒนธรรม และความได้เปรียบในเชิง
สถานที่ตั้งและยุทธศาสตร์การแข่งขันในระดับประเทศเป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของ
จังหวัด เช่น จังหวัดศรีสะเกษและอำนาจเจริญควรมีการเน้นการใช้ประโยชน์จากการเป็นทางผ่านของประเทศ
เพื่อนบ้านและการค้าชายแดน รวมทั้งศึกษาความต้องการ (demand) ของนักท่องเที่ยวจากคนในภูมิภาค
เดียวกันและประเทศเพื่อนบ้านที่อาจเป็นนักท่องเที่ยวเป้าหมายกลุ่มใหญ่ก็ได้

2) การพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดรองอาจพิจารณาโมเดลทางเลือกในการพัฒนาที่
หลากหลาย เช่น demand-driven (พัฒนาอุปสงค์) supply-driven (พัฒนาอุปทาน) หรือในลักษณะ value
chain supplier (ห่วงโซ่อุปทาน) จังหวัดบางจังหวัด เช่น ยโสธร อำนาจเจริญ และศรีสะเกษ ที่มีความเข้มแข็ง
ด้านการเกษตรและมีศักยภาพในการเป็นเส้นทางผ่านของระบบเศรษฐกิจกับเพื่อนบ้าน อาจเน้นการเป็น
จังหวัด value chain supplier (ห่วงโซ่อุปทาน) ที่เป็นตัวขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของประเทศ และยกระดับ
รายได้ของจังหวัดโดยการเป็นกลไกสำคัญในการท่องเที่ยวของประเทศผ่านห่วงโซ่อุปทาน

3) ผู้บริหารการท่องเที่ยวควรพิจารณาหาทางออกในเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและ
ความเป็นเจ้าของของแหล่งท่องเที่ยว สถานที่บางแห่งมีการจัดสรรงบประมาณการพัฒนาจากแหล่งหนึ่งและมี
การดูแลจากอีกแหล่งหนึ่ง และโดยส่วนมากไม่มีงบประมาณในการดูแล รวมทั้งไม่มีการมีส่วนร่วมของคนใน
พื้นที่หรือภาคเอกชน ทำให้แหล่งท่องเที่ยวไม่ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพที่ควรจะเป็น หรือมีงบประมาณที่
ไม่ต่อเนื่องในการดูแลสถานที่ท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานและสวยงาม สะดวกสบาย และน่าดึงดูด

4) ในปัจจุบัน โครงสร้างการบริหารงานด้านการท่องเที่ยวของประเทศยังมีการทำงานที่ทับ
ซ้อนและเกิดช่องว่างในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เช่น การทำงานบูรณะซ่อมแซมของกรมการท่องเที่ยว
และกรมศิลปากร การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากกระทรวงมหาดไทย และองค์การ
บริหารส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวหลังจากการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว การพัฒนาการเข้าถึงแหล่ง
ท่องเที่ยวดำเนินการโดยกระทรวงการ ในขณะที่การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวดำเนินการโดย ททท. และ
จังหวัดเอง (ซึ่งไม่มีงบประมาณชัดเจนในส่วนนี้) ควรมีการบูรณาการการจัดการท่องเที่ยวกับหน่วยงานต่าง ๆ
ให้ชัดเจนมากขึ้น รวมทั้งมีการวางแผนเพื่อจัดทำงบประมาณด้านการท่องเที่ยวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ร่วมกันเพื่อการจัดสรรงบประมาณด้านการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ

5) ผู้บริหารการท่องเที่ยวควรพิจารณาปรับการใช้จ่ายงบประมาณโครงการของรัฐในการพัฒนาชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น โครงการนวัตกรรมวิถีของพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยที่การเบิกจ่ายทำได้เฉพาะในกรณีที่เป็นงบดำเนินการ ไม่สามารถใช้งบประมาณเพื่อการลงทุนได้ ทั้งนี้ การลงทุนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวและเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวในระยะยาว

6) การดำเนินการของภาครัฐในการยกระดับเมืองรองในเรื่องการท่องเที่ยวควรคำนึงถึงปัญหาของการกลืนกินกันcannibalization ในกรณีที่มีการใช้นโยบายคล้ายกันในการจัดการการท่องเที่ยวเมืองรอง เนื่องจากศักยภาพของแต่ละจังหวัดมีความแตกต่างกัน จังหวัดที่พัฒนาได้เร็วและประสบความสำเร็จกว่าอาจจะส่งผลเสียต่อจังหวัดใกล้เคียงที่ไม่มีศักยภาพเทียบเท่า รัฐอาจพิจารณาจัดทำ zoning หรือเส้นทางการท่องเที่ยวลักษณะเฉพาะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อลดการแข่งขันกันเอง

7) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองควรพิจารณาศักยภาพเฉพาะของเมืองรองเช่น ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ถึงจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา และอุปสรรคของจังหวัด ไม่ควรมีนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะการปูพรมทั้ง 55 จังหวัด ควรมีการแบ่งจังหวัดรองออกเป็นการยกระดับการท่องเที่ยวเป็นหลายระยะ (phrase) ในบางจังหวัดที่ยังไม่มีความพร้อม ควรพิจารณายกระดับและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและให้ความรู้แก่ชุมชน รวมทั้งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นเมืองท่องเที่ยวกับประชาชนก่อน

8) จากการศึกษาวิจัย พบว่า การบริการการท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ประสบปัญหาด้านกฎหมายและความเป็นเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยว รัฐควรมีการบูรณาการจัดการแก้ปัญหาด้านกฎหมายและด้านสิทธิและความเป็นเจ้าของของสถานที่ท่องเที่ยวให้ชัดเจนอย่างเร่งด่วน

5.2.3 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1) ผู้บริหารจังหวัดร่วมกับหน่วยงานด้านวิชาการในจังหวัดควรพิจารณาการพัฒนาความสามารถของคนในพื้นที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยการให้ความรู้ ความเข้าใจและทัศนคติ รวมทั้งให้ความรู้ในเรื่องการประเมินศักยภาพชุมชน การเขียนโครงการ และบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนที่มีประสิทธิผลต่อการเพิ่มรายได้ของคนในชุมชน

2) ผู้บริหารจังหวัดร่วมกับหน่วยงานด้านวิชาการควรมีการศึกษวิจัยเพิ่มเติมทางด้านความชัดเจนเชิงวัฒนธรรมและความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ไทยในภาพรวม ไม่ควรมีการคาดเดาหรือสื่อสารทางวัฒนธรรมที่ผิด ๆ ที่จะปัญหาในเชิงประวัติศาสตร์ที่อาจเกิดปัญหาได้ในอนาคต เช่น ประวัติดิน 4 เผ่า ความสำคัญของเจดีย์กลองข้าวน้อยแม่ และหอไตรปิฎก ทุกจังหวัดควรมีการจัดทำศูนย์ประวัติศาสตร์ที่ท่องเที่ยวที่เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ และมีการจัดทำเรื่องราว (story) ที่เป็นมาตรฐานของจังหวัด เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันและการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิผล

3) ผู้บริหารจังหวัดร่วมกับหน่วยงานด้านวิชาการควรมีการศึกษาความต้องการ (demand) ของนักท่องเที่ยวจากคนในภูมิภาคเดียวกันและประเทศเพื่อนบ้านที่อาจเป็นนักท่องเที่ยวเป้าหมายกลุ่มใหญ่ก็ได้

4) ผู้บริหารจังหวัดร่วมกับหน่วยงานด้านวิชาการควรพิจารณาการบูรณาการองค์ความรู้ด้านข้อมูลด้านการท่องเที่ยวและมาตรฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในระดับประเทศ โดยข้อมูลของจังหวัดมีศูนย์รวมอยู่ที่สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

- Dann, G. M. (1976). The holiday was simply fantastic. *The Tourist Review*, 31(3), 19-23.
- Dann, G. M. (1981). Tourist motivation an appraisal. *Annals of Tourism Research*, 8(2), 187-219.
- Dickman, S. (1997). *Tourism: An Introductory Text*. 3rd edition. Sydney: Hodder Headline.
- Gunn, C. A., & Var, T. (2002). *Tourism Planning: Basics, Concepts, Cases*. 4th ed. New York: Routledge
- Henderson, F. M. & Voiland, M. P. (1975). "Information sources, attitudes, and vacation area preferences: a comment". *Proceedings of the Association of American Geographers Conference*, 77, 88-91.
- Katz, E. (1957). The two-step flow of communication: An up-to-date report on a Hypothesis, *Public Opinion Quarterly*, 21(1), 61-78.
- Kotler, P. (1975). *Marketing for Non-profit Organizations*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Kotler, P., and Armstrong, G. (2010). *Principles of Marketing*. 13th (Global) ed. Boston: Pearson Education, Inc.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50 (4), 370.
- Metelka, C. J. (1977). "Tourism and development: with friends like these, who needs enemies?". Paper presented at the Fifth Pacific Regional Science Conference, Vancouver, August, 1-13.
- Murphy, P. E. (1983). Tourism as a community industry: an ecological model of tourism development. *Tourism Management*, 4(3), 180-193.
- Murphy, P. E. (2013). *Tourism: A Community Approach (RLE Tourism)*. Routledge.
- Nelwamondo, T. (2010). *Tourism Development through Strategic Planning for Non-Metropolitan Small to Medium Size Accommodation Facilities in Limpopo Province, South Africa*. (Doctoral dissertation). University of Pretoria.
- Okazaki, E., 2008. "A community-based tourism model: Its conception and use". *Journal of Sustainable Tourism*, 16 (5) (2008), p. 511, 10.2167/jost782.0

Zaei, M. E., & Zaei, M. E. (2013). The impacts of tourism industry on host community.

European Journal of Tourism Hospitality and Research, 1(2), 12-21.

กรมการท่องเที่ยว. (2558). *คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว ฉบับที่ 1 กรกฎาคม – กันยายน 2558*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). *รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว ฉบับที่ 6 ตุลาคม – ธันวาคม 2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560ก). *รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว ฉบับที่ 7 มกราคม – มีนาคม 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560ข). สถิตินักท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี 2559 (จำแนกตามภูมิภาคและจังหวัด). สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2560 จาก

https://www.mots.go.th/more_news.php?cid=438&filename=index

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560ค). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

กระทรวงคมนาคม. (2557). ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของไทย พ.ศ. 2558-2565. เข้าถึงจาก http://www.mot.go.th/mot_strategy/index.php

กระทรวงคมนาคม. (2559ก). แผนยุทธศาสตร์กระทรวงคมนาคม พ.ศ. 2560-2564. เข้าถึงจาก http://www.mot.go.th/file_upload/2560/mot_strategy2560-2564.pdf

กระทรวงคมนาคม. (2559ข). แผนงานในภารกิจหลักของกระทรวงคมนาคม ภายใต้ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งของไทย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579). กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร. เข้าถึงจาก http://www.otp.go.th/uploads/tiny_uploads/PolicyPlan/1-PolicyPlan/25600316-OpertionPlan/25600316-OpertionPlan3.pdf

ชัยนวัฒน์ ปูนคำปิ่น และชัยพงษ์ สำเนียง. (2555). "การท่องเที่ยวโดยชุมชน" (Community-Based Tourism): การสร้าง ขยายเศรษฐกิจและวิถีชีวิตท้องถิ่น. สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2560 จาก <https://prachatai.com/journal/2012/04/39979>

ประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ เรื่อง การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด. (2552, 18 กุมภาพันธ์).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 126 ตอนพิเศษ 28 ง หน้า 33.

มิ่งสรรพ ขาวสะอาด และคณะ. (2556). *เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการท่องเที่ยว*. เชียงใหม่: สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ.

ประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ เรื่อง การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด. (2552, 18 กุมภาพันธ์).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 126 ตอนพิเศษ 28 ง หน้า 33.

รายได้ท่องเที่ยวไทย 2 ล้านล้าน บ. มาจากจังหวัดไหนบ้าง?. (2560) สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2560 จาก

<http://oknation.nationtv.tv/blog/akom/2017/09/28/entry-3>

วิชัย เทียนน้อย. (2528). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ศิริ ฮามสุโตร์. (2543). *สังคมวิทยาการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้าน

คมนาคมขนส่งของไทย (พ.ศ.2558 – 2565). วารสารสังคมและเศรษฐกิจ, 56(2). เข้าถึงจาก

http://www.nesdb.go.th/download/article/article_20160110195421.pdf

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์

ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2558. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2560

จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=6363

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดแบบ

ปริมาณลูกโซ่ ฉบับ พ.ศ. 2558. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2561 จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5628

สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์. (2560). รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน จำแนกตามภาค และจังหวัด พ.ศ.

2541 – 2558. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2560จาก <https://data.go.th/DatasetDetail.aspx?id=7049410f-5bb8-4c75-9e94-112ca18b63e2>

7049410f-5bb8-4c75-9e94-112ca18b63e2

สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2. (2559). แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 (พ.ศ. 2561 – 2564). อุบลราชธานี: สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่ม

จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 2

จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง 2

สุพัตรา สุภาพ. (2546). *สังคมวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 23. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

คณะผู้วิจัย

ผู้อำนวยการแผนงาน

ศ.ดร. ปังปอนด์ รักอำนวยกิจ

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นักวิจัย

1. ศ.ดร. พริยะ ผลพิรุฬห์

ศูนย์ศึกษาพัฒนาการเศรษฐกิจ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2. ผศ.ดร. ศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ดร. ณัฏฐ์ ภูมิพัฒน์ศิริ

นักวิจัยประจำโครงการ

4. อ. อัครนัย ขวัญอยู่

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยนักวิจัย

1. นายกันตภณ เลอธนกุล

นิสิตระดับปริญญาโท

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. นางสาวผกามาศ เลียงธนะฤกษ์

นิสิตระดับปริญญาโท

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย